

פנינים לשבת

ממעייני היהדות

פרשת "אמור"

ג' באייר תשע"ד (03/05/2014)

מוקדש לע.נ. בתנו היקרה

אודליה פינקלר ע"ה

בת זהבה ושמעון תורג'מן יבדלא"ו

נלב"ע ביום שלישי כ"ו סיון תשע"ג

ת.נ.צ.ב.ה

ליקט וערך:
שמעון תורג'מן

תשמונאים	באר-שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	
19:00	18:58	18:52	19:00	18:44	כניסת שבת
20:01	19:59	20:02	20:01	19:59	יציאת השבת

השעות לפי שעות קיץ

תוכן עניינים

<u>מס'</u>	<u>הנושא</u>	<u>עמ'</u>
1 .	פרשת " אמור " – על הפרשה	2
2 .	לקח טוב מהפרשה	14
3 .	דברי חכמה מחכמינו על הפרשה	23
4 .	מיצירתם ומורשתם של רבותינו חכמי ספרד ומרוקו	73
5 .	בין אדם לחבירו, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית	74
6 .	סיפור ופתגם – עם מוסר השכל	133
7 .	החיים הבריאים	142
8 .	אירועים היסטוריים שקרו בשבוע זה	146
9 .	המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה	154

על הפרשה

1.

1.1. נתונים על הפרשה

פרשת אמור היא פרשת השבוע השמינית בחומש "ויקרא" .. היא מתחילה בפרק כ"א פסוק א' ומסתיימת בפרק כ"ד פסוק כ"ג.
שם הפרשה "אמור" היא המילה החמישית בה פותחת הפרשה:
"ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרון..."
בפרשת אמור יש 124 פסוקים.

נתונים סטטיסטיים – מספריים על פרשת " אמור "

מצוות לא תעשה	מצוות עשה	סה"כ מצוות	סה"כ אותיות	סה"כ מילים	סה"כ פסוקים	סה"כ פרקים	סה"כ שורות בס"ת	ומסתיימת ב-		הפרשה מתחילה ב-	
								פסוק	פרק	פסוק	פרק
39	24	63	6,106	1,614	124	4	217	פסוק	פרק	פסוק	פרק
								כ"ז	כ'	א'	י"ט
1	1	1	2	2	1	2	1	דירוג פרשת "אחרי מות" בפרשות חומש ויקרא			
2	2	2	23	22	16	20	16	דירוג פרשת "אמור" בפרשות התורה כולה			

1.2. הנושאים בפרשה

1. הלכות העוסקות בקדושת הכהנים, בין השאר הנשים שאסור להם לשאת והאיסור להיטמא למתים.

2. איסורים מיוחדים החלים על הכהן הגדול.

3. המומים הפוסלים כהן מלשרת במקדש.

4. האיסור החל על טמאים להקריב קורבנות ולאכול קודשים, והאיסור על זרים שאינם כוהנים לאכול מבשר הקורבנות.

5. רשימה של מומים הפוסלים את הקורבן, וכך תנאים נוספים לכשרות בהמה לקורבן, בהם מצוות 'אותו ואת בנו'.
6. פרשת המועדות: פירוט של כל חגי ישראל והמצוות המיוחדות לכל חג וחג.
7. ציווי על הדלקת נר התמיד במנורה ועל לחם הפנים.
8. פרשת המקלל – סיפור על ריב בין שני אנשים במחנה ישראל, ועונשו של אחד מהם שקילל את השם.
9. דיני מכה אדם ומכה בהמה.

9.1. ההפטרה

מפטירים בספר יחזקאל פרק מ"ד, פסוקים טו-לא – מ- "והכהנים הלוויים" עד "לא יאכלו הכהנים". ההפטרה מתארת אף היא את דיני הקדושה המיוחדים החלים על הכהנים הנבחרים שלא נכשלו בעוון עבודה זרה בזמן בית המקדש הראשון.

1.4 . הקשר בין פרשת " אמור " להפטרות

הפטרות אמור

לאחר ששמענו בפרשת קדושים פנייה אל העם כולו, באים בתחילת פרשת אמור דינים המכוונים לכהנים בלבד. בתחומים רבים נדרשים הכהנים להבדל משאר ישראל כדי לשמור על קדושתם: "קדושים יהיו לאלוהיהם ולא יחללו שם אלוהיהם, כי את אשי ה' לחם אלוהיהם הם מקריבים והיו קדש". אסור להם להיטמא למת, חלות עליהם הגבלות בתחום הנישואין. בתמורה לכך הם זוכים למתנות כהונה, ולמעמד בכיר בנושאים מסוימים, ובעיקר הם מחויבים לעמוד ולשרת תמיד לפני ה'. יש במוסד הכהונה חובות יתר, זכויות יתר ובמיוחד אחריות מלאה לשרות הכלל. הכהנים הם המובילים את עבודת ה' בישראל. הם מסמלים את הדבקות בה' את השאיפה לשלמות. לכן עליהם להופיע במלוא הדרם.

כהן בעל מום נפסל לעבודה. כשם שיש להקפיד על קדושת המקדש וטוהרתו, כך יש להקפיד על קדושתם וטוהרתם של העובדים במקדש – הכוהנים. המצווה היא גם על בני ישראל לשמור על מעלתם של הכוהנים: "וקדשתו כי את לחם אלוהיך הוא מקריב, קדוש יהיה לך כי קדוש אני ה' מקדישכם."

ההפטרה היא מספר יחזקאל פרק מ"ד בו מפרט הנביא את הלכות הכוהנים. הוא מתאר את בגדי הכהונה, עוסק בדינים המיוחדים לכוהנים ובמתנות כהונה. חלק מן הדינים הם חזרה על דברי התורה, וחלקם נראים שונים מדיני הכוהנים המפורטים בתורה. הסתירה הבולטת ביותר היא בפסוק החותם את הפרק: "כל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה, לא יאכלו הכהנים". והרי כלל ישראל מוזהרים מאכילת נבלה? האם בא יחזקאל ללמדנו שהנבלה אסורה רק לכהנים? רד"ק מבאר: "אע"פ שישראל גם כן מוזהרין עליה, הכהנים מוזהרין יותר מפני הטומאה, לפי שהם תמיד במקדש לכך הם מוזהרין יותר על הטומאה מישראל, ולפיכך אמר לא יאכלו הכהנים. ואמר לא יאכלו ולא אמר ולא יגעו כי יש נבלה שאינה מטמאה אלא בבית הבליעה והיא נבלת עוף טהור. ורז"ל אמרו לפי שהותרה להם מליקת חטאת העוף שהיא נבלה וטרפה יכול יהא מותרין גם כן בשאר נבלות וטרפות לפיכך הוזהרו עליהם". הנביא לא בא להתיר נבלה וטרפה לישראל אלא להזהיר הזהרת יתר את הכהנים.

בתלמוד הבבלי מסכת שבת דף י"ג ע"ב אמר רב יהודה בשם רב: ברם זכור אותו האיש לטוב וחנוניה בן חזקיה שמו שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דברין סותרין דברי תורה. מה עשה? העלו לו ג' מאות גרבי שמן וישב בעליה ודרשן. השמן שמש לו למאור כדי שיוכל לישב יום ולילה ולדרוש.

השוואת דיני הכוהנים עם אלה המופיעים בפרשת אמור אל הכוהנים שבספר ויקרא מלמדת שיחזקאל הכהן, מתמיר יותר מן האמור בתורה:

התורה אוסרת רק על כהן גדול לקחת אלמנה, לכהן הדיוט, מותר לקחת אלמנה. יחזקאל אינו מבחין בין כהן הדיוט לכהן גדול וקובע: "ואלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים, כי אם בתולות מזרע בית ישראל, והאלמנה אשר תהיה אלמנה, מכהן יקחו". רש"י מביא פירוש שמצא, כי חלקו הראשון של הפסוק מדבר בכוהנים גדולים החייבים בלקיחת בתולה דווקא, אבל יש מן הכוהנים אשר ייקחו את האלמנה כגון הדיוטין, וזה מכהן יקחו, יש מן הכהן שמותרין באלמנה. נראה שכך גם דרשו בעלי הטעמים אשר פסקו והאלמנה אשר תהיה אלמנה, וכאן טעם מפסיק – הזקף, מכהן, יקחו. רד"ק מבאר על פי פשוטם של מקראות: "אפשר שחידש דברים שהם לעתיד ולתוספת קדושה". כלומר שבמקדש השלישי אותו מתאר יחזקאל בחזונו יהיו דיני הכהנים חמורים מדיניהם במשכן ובבית ראשון ושני. כך הוא גם מבאר את פסוקנו: "אם אמר זה על כל כהן יהיה זה לתוספת קדושה לעתיד והוא כי אלמנת כהן גדול ואפילו כהן הדיוט, יכול לקחתה כהן אחר וזהו שאמר: אשר תהיה אלמנה מכהן, יקחו. אם אכן מדבר יחזקאל על דיני הכוהנים לעתיד לבוא, שבכולם יש תוספת קדושה, הרי שפטורים אנו מלדרוש אותם ולהתאימם לדיני הכוהנים בתורה. חגי הנביא ניבא: גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, אמר ה' צבאות, יחזקאל מצביע על חלק מן הכבוד הזה: תוספת לקדושת הכהנים. תפקידי הלויים אינם רק במקדש: "ואת עמי יורו בין קדש לחול ובין טמא לטהור יודיעום ועל ריב המה יעמדו למשפט, במשפטי ישפטוהו ואת תורותיי ואת חוקתי בכל מועדי ישמורו ואת שבתותי יקדשו". יחזקאל רואה בחזונו כי לעתיד לבוא יתפסו גם המקדש וגם הכוהנים מקום מרכזי בחיי האומה. חזרה

1.5 . תקציר מהנושאים בהם עוסקת פרשת " אמור "

א. בתחילת הפרשה אנו מוצאים מספר הנחיות לגבי הכוהנים, כידוע, לכוהנים היה תפקיד נכבד מאד בעם ישראל. הם אלו שבעצם הקדישו עצמם לעבודת ה' ובפועל היו משרתי הציבור בכל הקשור לעבודת בית

המקדש (ביכורים, קורבנות וכו'). עקב כך לכוהנים היו הגבלות. בין השאר אסור להם להיות במחיצתו של אדם מת ורק כאשר נפטר בן משפחה קרוב (אבא, אמא, אח, אחות, בן זוג, בן ובת) מותר להיות בסביבת הגופה. "אָמַר אֵל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרָן; וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמּוּי. כִּי, אִם לְשָׂאֵרוֹ, הִקְרַב, אֲלֵיוֹ: לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו, וּלְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו. וּלְאָחִתּוֹ...".⁶ ולכן זו הסיבה שכוהנים לא נכנסים לבתי קברות. בנוסף, אסור לכוהנים להינשא לגרושה. לנו כיום קשה קצת להבין נושא זה מדוע כהן שלא מכיר ולא מאמין בתורת ישראל אסור לו להתחתן עם אשה גרושה והסיבה לכך שאנו רוצים לשמור על המשכיותו של עם ישראל מתוך צפייה שיגיע המשיח וייבנה בית המקדש.

ב. כיצד אנו יודעים מי כהן? כמובן שמסורת מאב לבן ויחד עם זאת אנו מכירים גם בשמות המשפחה שלנו כמו: כהן, כהנא, כץ (ראשי תיבות של כהן צדק) ואפילו השם אזולאי מקשר למשפחת כוהנים שהמילה אזולאי הינה ראשי תיבות של "אִשָּׁה זָנְהָ וַחֲלָלָהּ לֹא יִקְחוּ". אגב, מחקרים מדעיים שנעשו הוכיחו שלכל הכוהנים בכל העולם ישנו "חותמת" גנטית אחידה.

ג. קיימת מצוה מן התורה לספור החל מהיום השני של חג הפסח (ט"ז ניסן), במשך ארבעים ותשעה יום. היום שלמחרת סיום הספירה (יום החמישים) הוא חג השבועות. ספירה זו מכונה בשם 'ספירת העומר'. שנאמר "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם, מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת, (פסח) מִיּוֹם הִבִּיאֲכֶם, אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה: שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת, תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה. עַד מַמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית, תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם". עומר הינה יחידת מידה המציינת כמות של שעורים

ד. החיבור בין חג הפסח לחג השבועות, שבא לידי ביטוי בספירת העומר שבו אנו סופרים ומקשרים בין חג השבועות-חג מתן תורה לבין מספר הימים שעברו מחג החירות-חג הפסח מלמד על קשר בין הגאולה הפיזית שזכו לה בני ישראל בחג הפסח (היציאה ממצרים), לבין חג השבועות בו ניתנה התורה לעם ישראל במעמד הר סיני. במילים אחרות החירות הפיזית של עם ישראל איננה "סוף פסוק", אלא חירות זו היא

התשתית הפיזית כתנאי לחירות הרוחנית שבסיסה הוא בחג השבועות, בו התגלה הקב"ה בהר סיני לכל בני ישראל.

ה. נקודה הראויה לתשומת לב היא, שהתורה אינה מציינת בשום מקום בצורה מפורשת שחג השבועות הוא החג בו ניתנה תורה לעם ישראל אף שהדבר ברור מחישובי התאריכים שבתורה (ממחרת פסח +49 יום), וטעם הדבר הוא, להדגיש שמתן התורה לא היה מאורע חד פעמי בהיסטוריה, אלא בכל יום ויום אדם צריך להרגיש כאילו היום קיבל את התורה. ולכן אנו סופרים כפי שמסבירים שאדם שרוצה להגיע לתאריך מסויים סופר את מספר הימים. אם כך מדוע אנו לא סופרים 49 יום, 48 יום... יומיים, יום, כמו שילדינו סופרים את ספירת הגומר (כמה ימים נשארו לחופש הגדול) אלא אנו סופרים כפי שספרו בני ישראל כשיצאו ממצרים? והתשובה, שבני ישראל לא ידעו אז מתי בדיוק יקבלו את התורה, ולכן ספרו כך: "כבר עבר יום אחד מיציאת מצרים ועוד לא קבלנו את התורה", "כבר עברו שני ימים מיציאת מצרים ועוד לא קבלנו את התורה", וכן הלאה. ולכן ציורת התורה גם עלינו לספור כך בכל שנה, כדי שנשאף מחדש לקבל את התורה, ובכך ניתן ביטוי לשאיפה זו על ידי ספירת הימים עד למתן תורה.

ו. נושא זה של ספירת העומר היה אחד מהנושאים לויכוח המר בתקופת בית המקדש השני בין הצדוקים לפרושים (אנו נחשבים לצאצאי הפרושים) ומעשה שהיה כך היה. הפרושים טענו שספירת העומר צריכה להתחיל למחרת ליל הסדר ואילו הצדוקים טענו שהיות וכתוב "ממחרת השבת" הכוונה כפשוטו והספירה צריכה להתחיל למחרת יום השבת הראשון לאחר ליל הסדר. קצירת העומר היתה חגיגה גדולה כפי שמופיעה במשנה (בתרגום קל). שליחי בית דין היו יוצאים לשדה בערב חג הפסח (= י"ד בניסן), והיו קושרים את ראשי השיבולים באגודות, כשהן מחוברות לקרקע, כדי שיוכלו לקצור אותן מהר במוצאי יום טוב. (אפילו בשבת). כל

האנשים הגרים בעיירות הקרובות למקום הקציר התכנסו שם, כדי שטקס הקציר ייערך ברוב עם (או בלשון המשנה "בעסק גדול") ואז הקוצר היה מתחיל במעין דו שיח עם העם ושואל אותם שלוש פעמים כל שאלה: שקעה השמש? וכולם משיבים: כן. מגל זו? – אקצור התבואה במגל זה? וכולם משיבים: כן. קופה (סל) זו? – אכניס את השיבלים לסל זה? וכולם משיבים: כן. אם ט"ז בניסן חל בשבת, שואל הקוצר: אקצור בשבת זו? וכולם משיבים: כן. אקצור? – השאלה האחרונה לפני הקצירה. וכולם משיבים: קצור! שלוש פעמים חוזר הקוצר על כל שאלה, וכולם משיבים לו בכל פעם: כן, כן, כן. וממשיכה המשנה ואומרת ומדוע היה צריך את כל הטקס המפואר והגדול הזה שבפועל היה יכול לחול בכל יום מימי השבוע כולל שבת? ועונה המשנה שכל זה היה כנגד הצדוקים שטענו שרק למחרת השבת (יום ראשון) היות וכפרו בתורה שבעל פה

ז. נושא נוסף שהיה מהנושאים שבמחלוקת בין הצדוקים לפרושים היה בפירוש שנתנו לדבריו של אנטיגונוס שהיה תלמידו של רבי שמעון כפי שמופיע בפרקי אבות פרק א' "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס". משמעות המשפט הינה שלא כל מעשה שאדם עושה הוא צריך לצפות/לדרוש שכר בעבורו אלא ישנם מעשים שאדם עושה למען עצמו (למען ההרגשה הטובה) כגון: נתינת צדקה, עזרה לזולת, כיבוד הורים ואנשים מבוגרים ועוד. לאנטיגונוס שחי בסוף תקופת החשמונאים היו שני תלמידים: צדוק ובייתוס שלא הסכימו עם המשפט לעיל וטענו "וכי נעבוד ולא נקבל שכר"? במילים אחרות "האם אנחנו פראירים"? היות ולא הסכימו הקימו כתות נפרדות, הצדוקים והבייתוסים. מהמחלוקת הפשוטה הזו צמחה אחת ממלחמות היהודים הקשות ביותר, המלחמה בין הצדוקים שהאמינו בתורה שבכתב (בדומה לקראים) ובין הפרושים שהאמינו בתורה ובתורה שבע"פ. מלחמת האחים הזאת היתה כה קשה וכך מתאר יוסף בן מתתיהו (יוספיוס פלביוס) "ותהי המלחמה חזקה וארוכה כשש שנים ויערכו יהודים מול יהודים ויפלו מהם כחמישים אלף

איש. ומיום ליום גברה שנאת העם ונקמת דמי בני עם התלקחה מרגע לרגע..”.

ח. בהמשך יש התייחסות ליום הכיפורים “אֶךְ בְּעֶשְׂרֵי יָמִים לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא, מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם, וְעֲנִיתֶם, אֶת נַפְשֵׁיכֶם; וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה, לֹהֵי. וְכָל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ, בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה: כִּי יוֹם כִּפּוּרִים הוּא, לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם” לחג הסוכות וארבעת המינים “בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, בְּאַסְפְּכֶם (מקור השם חג האסיף לחג הסוכות) אֶת תְּבוּאֹת הָאָרֶץ, תַּחְגּוּ אֶת חַג ה', שְׁבַע יָמִים; בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שַׁבָּתוֹן, וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שַׁבָּתוֹן. וְלִקְחֹתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, פְּרִי עֵץ הָדָר (אתרוג) כַּפֹּת תְּמָרִים (לולב), וְעֵנָף עֵץ עָבֹת (הדסים), וְעֲרֵבֵי נָחַל (ערבה) ... בַּסֶּכֶת תִּשְׁבּוּ, שְׁבַע יָמִים;

ט. בסוף הפרשה אנו מוצאים כיצד יש להתייחס כאשר אדם גורם נזק לאדם אחר והתורה מצווה אותנו “וְאִישׁ, כִּי יִתֵּן מוֹם בְּעַמִּיתוֹ כְּאִשׁר עָשָׂה, בֶּן יַעֲשֶׂה לוֹ. שָׁבֵר, תַּחַת שָׁבֵר, עֵינַי תַּחַת עֵינַי, שֵׁן תַּחַת שֵׁן כְּאִשׁר יִתֵּן מוֹם בְּאָדָם, בֶּן יִנָּתֵן בּוֹ”. לכאורה היינו יכולים ללמוד כפשוטו שאם אדם הוציא את עין חברו צריכים גם כן לעקור לו עין. באה התורה שבע”פ שהיא התורה שמשעה שמע מהקב”ה ומסרה ליהושע וכך מדור לדור שלימים בשנת 200 לספירה קובצה יחדיו על ידי יהודה הנשיא במשנה, או מה שנקרא בימנו תושב”ע (תורה שבע”פ) ובהמשך לגמרא ולכל מה שמוגדר כ- “ארון הספרים היהודי” ואותה תורה שבע”פ מלמדת אותנו שבמקרה של נזק כזה יש לתת פיצוי כספי. הפיצוי הכספי חושב בצורה שכמה שווה אדם בריא למול כמה שווה האדם ללא העין

1.5 . יום העצמאות ה - 66 למדינתנו ישראל

יום הזיכרון לחללי צה"ל

"ונזכור את כולם את יפי הבלורית והתואר"

יזכור ה' ויזכור עם ישראל את בניו ובנותיו, הנאמנים והאמיצים, חיילי
צבא הגנה לישראל,

וכל לוחמי המחתרות, וחטיבות הלוחמים במערכות העם, וכל אנשי
קהילת המודיעין

והבטחון ואנשי המשטרה אשר חרפו נפשם במלחמה על תקומת ישראל,
וכל אלה שנרצחו בארץ ומחוצה לה בידי מרצחים מארגוני הטרור.

יזכור ישראל ויתברך בזרעו ויאבל על זיו העלומים
וחמדת הגבורה וקדושת הרצון ומסירות הנפש

אשר ניספו במערכה הכבדה.

יהיו גבורי מלחמות ישראל עטורי הניצחון
חתומים בלב ישראל לדור דור.

יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל , ד' באייר

אין לנו חיילים אלמונים
אין לנו קבר החייל האלמוני,

מי שרוצה להניח זרו
צריך לפרק את זרו

להרבה פרחים ולחלקם
לעלים ולפזרם.

וכל המתים שבים הביתה
ולכולם שמות...

יהודה עמיחי

יזכר

מתוך פקודת מטכ"ל ליום הזיכרון

נוסח א'

יזכר עם ישראל את בניו ובנותיו
אשר חרפו נפשם במאבק על המדינה בדרך
ואת חילי צבא-ההגנה-לישראל
אשר נפלו במלחמות ישראל.
יזכר ישראל ויתברך בזרעו
ויאבל על זיו העלומים וחסד הגבורה
וקדושת הרצון ומסירות הנפש
אשר נספו במערכות הכבודות.
יהיו גבורי הדרור והנצחון
הנאמנים והאמיצים
חתומים בלב ישראל לדור דור.

נוסח ב'

יזכר אלהים את בניו ובנותיו
אשר חרפו נפשם במאבק על המדינה בדרך
ואת חילי צבא-ההגנה-לישראל
אשר נפלו במלחמות ישראל.
יזכר ישראל ויתברך בזרעו
ויאבל על זיו העלומים וחסד הגבורה
וקדושת הרצון ומסירות הנפש
אשר נספו במערכות הכבודות.
יהיו גבורי הדרור והנצחון
הנאמנים והאמיצים
חתומים בלב ישראל לדור דור.

אזכרה לחיילי צה"ל

אל מלא רחמים שוכן במרומים, המצא מנוחה נכונה על פני השכינה
במעלות קדושים,
טהורים וגבורים, בזהר הרקיע מזהירים, לנשמות הקדושים שנלחמו בכל
מערכות ישראל,
במחתרת ובצבא ההגנה לישראל ושנפלו במלחמתם ומסרו נפשם על
קדשת השם,
העם והארץ, בעבור שאנו מתפללים לעלוי נשמותיהם.
לכן בעל הרחמים יסתירם בסתר כנפיו לעולמים ויצרר בצרור החיים את
נשמותיהם,
ה' הוא נחלתם, בגן עדן מנוחתם, וינוחו בשלום על משכבותם
ותעמד לכל ישראל זכותם ויעמדו לגורלם לקץ הימין, ונאמר אמן.....

תפילה לשלום חיילי צה"ל

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את חילי צבא
הגנה לישראל, העומדים על משמר ארצנו וערי אלהינו מגבול
הלבנון ועד מדבר מצרים ומן הים הגדול עד לבוא הערבה ביבשה
באוויר ובים. יתן ה' את אויבינו הקמים עלינו נגפים לפנייהם. הקדוש
ברוך הוא ישמר ויציל את חילינו מפל צרה וצוקה ומכל נגע
ומחלה וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם. ידבר שונאינו
תחתיהם ויעטרם בכתר ישועה ובעטרת נצחון. ויקים בהם הכתוב:
כי ה' אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע
אתכם: ונאמר אמן:

תפילה לשלום המדינה

אָבִינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם, צוּר יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ, בָּרַךְ אֶת-מְדִינַת-יִשְׂרָאֵל,
רְאשִׁית צְמִיחַת גְּאֻלְתָּנוּ. הֲגִן עָלֶיךָ בְּאַבְרַת חֲסֶדְךָ וּפְרַשׁ עָלֶיךָ סֶכֶת
שְׁלוֹמְךָ וּשְׁלַח אֹרֶךְ וְאַמְתָּךְ לְרֵאשִׁיָּהּ, שְׁרִיָּה וְיוֹעֲצִיָּהּ, וְתִקְנֶם בְּעֵצָה
טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ. חִזַּק אֶת יְדֵי מְגַנֵּי אֶרֶץ קְדוֹשָׁנוּ, וְהִנְחִילֵם אֱלֹהֵינוּ
יְשׁוּעָה וְעֲטָרַת נְצִחוֹן תְּעַטְרֵם, וְנָתַתְּ שָׁלוֹם בְּאֶרֶץ וּשְׂמִיחַת עוֹלָם
לְיוֹשְׁבֶיהָ. וְאֵת אַחֵינוּ כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל, פִּקְדוֹ-נָא בְּכָל אֲרָצוֹת
פְּזוּרֵיהֶם, וְתוֹלִיכֶם מִהֲרָה קוֹמְמוֹת לְצִיּוֹן עִירְךָ וְלִירוּשָׁלַיִם מִשְׁבֵּן
שְׁמֶךָ, כִּכְתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם,
מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: וְהֵבִיאֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יָרְשׁוּ אֲבוֹתֶיךָ וִירְשָׁתָהּ, וְהֵיטִבֶךָ וְהִרְבֶּךָ מְאֹד: וְיַחַד
לְבַבְנוּ לְאַהֲבָה וְלִירְאָה אֶת שְׁמֶךָ, וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ,
וּשְׁלַח לָנוּ מִהֲרָה בֶן-דָּוִד מְשִׁיחַ צְדָקָה, לְפָדוֹת מַחְבֵּי קֶץ יְשׁוּעָתְךָ.
הוֹפֵעַ בַּהֲדָר גְּאוֹן עֵינֶיךָ עַל כָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל אֲרָצְךָ, וַיֹּאמֶר כָּל אֲשֶׁר
נִשְׁמָה בְּאֶפֶס: ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמְלֻכוֹתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה, אָמֵן
סְלָה.

2. לקח טוב מהפרשה

2.1. "נקודה טובה" – רעיון מהפרשה, במבט עכשווי.

למשמעותו של יום העצמאות / ר' משה רוט

אחרי הדגל, האלמנט המזוהה ביותר עם יום העצמאות שלנו הוא... פטיש הפלסטיק. הבלונים הגיעו אחרי, וגם הקצף הוא סוג של אֵרֶח מן השנים האחרונות. הפטיש היה שם לפני כולם. כשאנו שמחים, קודם כל נותנים פטיש בראש. בומבה בראש זה סימן לחיבה, לחברות, לשחרור יצרים. ליום העצמאות.... (גדעון עמיחי, כלכליסט, 25/4/2012).

"יום העצמאות" – מה טיבו?

האם הוא חג לאומי – "חילוני" בלבד, או שמא יש בו גם היבט דתי?! פרשת השבוע – פרשת "אמור", עוסקת גם במועדי וחגי השנה. חגי התורה, הם אכן רשימה "אקסקלוסיבית" ו"סגורה". אולם, יש כוח ביד חכמים, להוסיף ימי הודיה ושמחה, על נס שנעשה לישראל. וכך תקנו חכמי ישראל בדורות קודמים את חנוכה ופורים ובימינו, את יום העצמאות ואת יום שחרור ירושלים, כימי שמחה והודיה. נושא ההודיה, בא לידי ביטוי הן ברמת הפרט והן ברמת הכלל. כאשר אדם פרטי ניצל מִסְכָּנָה, הוא מודה ומברך את ברכת "הגומל". וכאשר אחר כך הוא חוזר לאותו מקום בו נעשה לו הנס, הוא שוב ומברך ומודה: "ברוך שעשה לי נס במקום הזה". אך לא רק על ניסיו מודה האדם, אלא גם על ניסים שנעשו לעם ישראל. ולכן, הרואה מקומות שנעשו בהם ניסים לעם ישראל, כגון את המקומות בהם עברו בני ישראל את הים ואת הירדן, את חומת יריחו ששקעה ועוד, "על כולן צריך שיתן הודיה ושבח לפני המקום (הקב"ה)" (ברכות נד ע"א). וכאשר מדובר בהצלה של קהילה שלמה, יכולה הקהילה כולה לקבוע לעצמה יום טוב לדורות, כהודיה על הנס שנעשה לה (חתם סופר חלק א [אורח חיים] סימן קצא).

לאחר שמדינת ישראל קבעה את יום ה' באייר – היום בו הוכרזה תקומת מדינת ישראל כיום העצמאות, עלתה השאלה, האם זהו "יום טוב" בעל משמעות "דתית" וכיצד יש לחגוג אותו.

הרב יהודה לייב מיימון שר הדתות הראשון של מדינת ישראל, הפנה שאלה זו, לרב משולם ראטה (חבר מועצת הרבנות הראשית) ותשובתו הודפסה בספרו "קול מבושר" (חלק א, סימן כא).
להלן כמה קטעים מתחילתה של תשובה זו.

הנה אין ספק שהיום ההוא (ה' אייר) שנקבע על ידי הממשלה וחברי הכנסת (שהם נבחרו רוב הצבור) ורוב גדולי הרבנים לחוג אותו בכל הארץ זכר לנס של תשועתנו וחירותנו, מצווה לעשותו שמחה ויום טוב ולומר הלל...
...ויש כאן פדיון מעבדות לחירות שנגאלנו משעבוד מלכויות ונעשינו בני חורין והשגנו עצמאות ממלכתית, וגם הצלה ממיתה לחיים שניצלנו מידי אויבינו שעמדו עלינו לכלותנו, בודאי חובה עלינו לקבוע יום טוב.
ויפה כיוונו המנהיגים שקבעו את היום הזה דווקא, אשר בו היה עיקר הנס שיצאנו מעבדות לחירות ע"י הכרזת העצמאות, ואלמלא נעשית ההכרזה באותו היום והיתה נדחית ליום אחר, אז היינו מאחרים את המועד ולא היינו משיגים את ההכרה וההסכמה של המעצמות הגדולות שבאומות העולם...

ומוסיף המשיב ואומר, שנס תקומת מדינת ישראל, גרר אחריו את הנס של קיבוץ הגלויות וחזרת עם ישראל לארצו מארבע כנפות תבל.
המקור לאמירת תפילת ה"הלל" על הפדות וההצלה, כבר מופיע בדברי חז"ל:

נביאים שביניהן תקנו להן לישראל, שיהו (שיהיו) אומרין אותו (את ה"הלל") על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן.
ולכשנגאלין, אומרים אותו על גאולתן (פסחים ק"ז ע"א).
אם "נאזין" היטב, נוכל לשמוע בתשובה זו, את ההשוואה בין יום העצמאות לגאולת מצרים. ואכן גם כאן, חובה עלינו (כמו בליל הסדר...)

"לראות את עצמנו", כאילו היינו משועבדים לטורקים ולבריטים ונגאלנו.
לדמיין את השעבוד ולהעריך את הגאולה....

זאת ועוד. הרב ראטה מתייחס גם להזדמנות המיוחדת, ל"רגע" הנכון...
רגע שאם לא היו מנצלים אותנו, היה חולף ועובר... ממש כמו בגאולת
מצרים, שגם היא היתה "ברגע האחרון".

תקומתה של מדינת ישראל, יש בה הרבה יותר מפדות והצלה. הקמת
מדינת ישראל, היא התגשמותה של הבטחתו של הקב"ה: "וְשָׁב ה' אֶלְהֵיךָ
אֶת שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל הָעַמִּים ... וְהֵבִיֵאֵךְ ה' אֶלְהֵיךָ אֶל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וְיִרְשָׁתָהּ וְהִיטְבָךָ וְהִרְבָּךָ מְאֹד" (דברים ל, ג-
ה). הבטחה המתגשמת לנגד עינינו כיום, בכל רגע ורגע.

מדינה המתקיימת כאן בזכות הבטחתו של הקב"ה לאברהם אבינו: "כִּי
אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה רֹאֶה, לִךָ אֶתְנַנֶּה וְלִזְרַעֲךָ עַד עוֹלָם" (בראשית יג,
טו).

מדינה שהיא המשך ישיר של ירושת ונחלת הארץ בימי יהושע בן-נון, של
מלכות דוד ושלמה, של מלכות בית חשמונאי, של ימי השופטים והנביאים
ושל התנאים והאמוראים.

אחרי 2,000 שנות גלות בהן היתה ארץ ישראל שוממה, חזרו אליה בְּנֵיָהּ
– בְּנֵיָהּ וְהִפְרִיחוּ אֶת שִׁמְמוֹתֶיהָ. והארץ, ששמרה לנו אמונים ולא נתנה את
טובה לאף אחד מן העמים שניסו לשבת כאן, חזרה לתת את פריה
ופריחתה לבניה.

דתיה בן דור בשירה "אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁלִי" (מילים ולחן), אומרת:
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁלִי יָפָה וְגַם פּוֹרְחַת
מִי בְּנָה וּמִי נָטַע?
בְּלָנוּ בְּיַחַד!

אֲנִי בְּנִיתִי בֵּית בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
אֲזִישׁ לָנוּ אֶרֶץ
וְיִישׁ לָנוּ בֵּית בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

ועכשיו, בדורנו, כאשר אנו סוף סוף "עם חפשי בארצנו" (מתוך המנון "התקווה") ויש לנו בית ועץ וכביש וגשר ואף שיר, בארץ ישראל (מתוך שירה של דתיה בן דור), נשאלת השאלה, לאן הלאה – לאן פנינו מועדות.

מהו האתגר ה"ציוני" של דורנו?!

התשובה טמונה בהמשך מילות המנון "התקווה". להפוך את ארצנו, ל"ארץ ציון וירושלים". לעם "ציוני" המחובר ללאומיותו, למורשתו הרוחנית, לארצו ולאדמתו.

עם הרואה את עצמו כחלק וכהמשך של שלשלת הדורות המפוארת, שתחילתה באברהם אבינו.

עם הבונה מדינת מופת שהיא "אור לגויים", כדברי הנביא: "ואתנך לברית עם, לאור גויים" (ישעיה מב, ו).

חברה שוויונית יותר וצודקת יותר. חברה המבוססת על ערכות הדדית, על חסד ובעיקר על אהבת ישראל...

יש לנו "כלי" טוב וחשוב (המדינה). וכל שנותר לנו הוא, לצקת תוכן ראוי לתוך הכלי הזה...

והעיקר, שנמשיך לעשות את כל זה, כלנו ביחד!

בברכת שבת שלום וחג עצמאות שמח

משה רוט

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל:

nekudatova.roth@gmail.com

אהבת? הפץ בין חבריך

2.2. השבוע בפרשה – מסרים אקטואליים הנלמדים מהפרשה

אין חשובה כמצוות הצדקה / ניר אביעד

פרשת "אמור" מפרטת על רוב החגים שניתנו בתורה ומסבירה את מהותם ואופן חגיגתם. במהלך ההסבר על לוח השנה היהודי ניתן הציווי לספירת העומר, וכחלק ממצוות הקציר, האופייניות לתקופה זו של השנה, הפרשה שבה ומורה להשאיר לעניים מעט מהיבול שכל חקלאי עמל וגידל בכוחות עצמו. עבורנו זו הזדמנות טובה לשוב ולדון באחת מאבני היסוד של היהדות לאורך כל הדורות והיא מצוות נתינת צדקה ועזרה לנזקקים. חז"ל קבעו כי אדם העושה מצווה יש לו על מצחו אות של אור שמלווה אותו באותו היום, אולם כשהוא מקיים את מצוות צדקה האות של האור מלווה אותו שבוע שלם. מדברים אלה, ומהנחיות רבות ונוספות המופיעות בתורה, עולה התמונה שמדובר במצווה חשובה ומהותית במיוחד, ועל כל אדם, שרוצה להתקרב אל האמת, להבין מה עומד מאחוריה וליישמה עד כמה שידו משגת.

במבט ראשון מצוות מתן צדקה נראית כלא הגיונית ואפילו לא צודקת. למה שאני אעבוד קשה עבור פרנסתי ואח"כ עוד אצטרך לתת מתוך זה למישהו אחר? שהוא ילך גם כן לעבוד וירוויח את לחמו בעצמו! מה אני פראייר? גם ככה הפרנסה היום קשה ומכבידה, המשכנתה לוחצת, התשלום על הגנים של הילדים בשמיים וזה עוד לפני שדיברנו על הבורסה שחזרה להיות לא יציבה ומה שזה עושה לחסכונות ולקרן ההשתלמות שלי! על פניו יש לנו את כל הסיבות לדחות מעלינו את הציווי הגבוה הזה ואפילו להרגיש בנוח עם עצמינו, אולם כשמתחילים ללמוד את העמקות של הדברים ניתן להתחיל לראות (ובעיקר להרגיש) שלא כך הוא הדבר. נראה כי בתקופה שבה אנו חיים, תקופת רדיפת המותרות ותאוות הממון, אין ערוך לחשיבותה של מצוות הצדקה, שכן זו מצווה שמחנכת את האדם לוותר על החומר לטובת הרוחני ולהתחשב בצרכי זולתו. נתינת צדקה זה מעשה של התעלות מעל הטבע הגשמי של האדם. חוקי החומר אומרים –

מה ששלי שייך לי ומה ששלך שייך לך. לעומתם, חוקי הרוח אומרים – גם מה ששלי בעצם שייך לך, או יותר נכון שייך לקב"ה שהוא למעשה כולנו. גם לאדם הרוחני כמובן חשוב שצרכיו הבסיסיים והחומריים יסופקו, אולם הוא לא עסוק באגירה וצבירה מעבר למה שהוא זקוק לו. מתוך המקום הזה הוא פנוי הרבה יותר להתחלק עם סביבתו בשפע שהוא זוכה לקבל. כדי להגיע למקום הנשגב הזה יש להתעלות מעל הטבע הבהמי-גשמי שנולדנו איתנו, לעמול ולהתאמן בנתינה ועידון המידות. בטבע אין אף חיה שתיתן מהמזון שלה לחיה אחרת (שאינה בת משפחתה הקרובה). לחיות אין את התכונה שנקראת "הרגש-הזולת", כלומר אין להן יכולת להרגיש את הצער או הצרכים והמצוקות של חיות אחרות. ג'רפה או תנין שיראו ג'רפה ותנין אחרים במצוקה לעולם לא יחלקו משלהם על מנת לסייע להם. בזה נבדל האדם מהבהמה. לאדם יש יכולת להרגיש את כאבם ולהבין את צרכיהם של אנשים אחרים. הוצאת היכולת הזו מהכוח אל הפועל היא זו שמגדירה את האדם כבן אנוש.

מעבר לטעמים אלה, למצווה 2 שורשים עמוקים: א. כולנו אחים. כאבו של אחר זה בעצם הכאב שלי עצמי ושל כולנו יחד. גם אם אני לא רואה ומרגיש את המצוקה של הזולת, מתוקף היותנו אומה אחת יש חוט שני דק ביותר, אך חזק מאוד שמקשר בנינו. אי אפשר לראות מישהו אחר במצוקה ולעצום עין. הצרות שלנו כעם וכחברה מתחילות כשאנחנו מתעלמים וכל אחד חי בניכור ואגואיזם. המשבר הכלכלי העולמי האחרון הראה כי שיטת הקפיטליזם הבוטה אינה אפשרית עוד. ניתן לראות איך בתקופות של מצוקה קולקטיבית (כימי מלחמה/פיגועים) העם מתאחד ובזכות הסולידריות הרבה מצליחים להתגבר על האויבים. מי שלא מצליח להרגיש ולהצטער בכאבו של האחר, משמע החלק הפנימי העמוק הזה בנפש שלו מכוסה בשכבת אבק ודרוש נענוע (בדר"כ לצערנו חיצוני ולא נעים) להסיר אותה. אם נהיה חכמים נשכיל להתאחד כבר עכשיו ולא לחכות למכה הבאה שתטלטל ותקרב בנינו. על מנת שזה יקרה צריך

להרפות מעט מהמחשבות של "מה יהיה איתי" ו"מה יישאר לי עצמי אם אתרום".

ב. כל מה שאנחנו מקבלים כאן בעולם ניתן לנו בהשאלה בלבד. כשאדם בסוף ימיו נפטר מהעולם אפילו עם זוג גרביו הוא לא יכול להיקבר. כל מה שהוא צובר בינתיים בדרך זה בגדר מתנה זמנית ולא נכון לשגות בדמיונות שאך ורק מאמציו של האדם הם שהביאו אותה אליו. אין ספק שאנחנו נדרשים להתאמץ כדי להתפרנס, אולם על פי האמונה, מקור הפרנסה גבוה הרבה יותר. לפיכך, ההיקשרות האובססיבית שלנו לרכוש וממון ביסודה דמיונית. אין באמת בעיה למי שנתן לנו מלכתחילה את השפע להמשיך ולתת או לחלוטין "לסגור את הברז". נתינת הצדקה לא זו היא שתמנע מאיתנו את הטוב העתידי. נהפוך הוא – דווקא הנתינה לאחר משחררת מתחושות ה"יישות" הפרטית ומזמינה את השפע להמשיך ולזרום אלינו. במצוות צדקה, האדם למעשה ניצב בפני מבחן ערכי משמעותי – האם לוותר על מה שהוא עצמו הרוויח (כביכול רק בזכות עצמו) עבור אדם אחר שעל פניו אין לו שום קשר עימו?! על כך חז"ל אף הפליגו וקבעו ש"ניסיונו של העשיר קשה ומורכב אפילו יותר מניסיונו של העני". המילה ניסיון באה מהמילה להתנוסס (כמו שדגל מתנוסס אל-על), כלומר מניסיון של התמודדות עם היצר הרע של דאגה רק לעצמנו ושל קמצנות האדם יכול לגדול ולהתעלות ברוחניות. על פי האמונה, כל בני האדם שווים. אדם עשיר זה אדם שקיבל בהשאלה וכפיקדון גם את הכסף של האחרים ותפקידו להחזיר להם אותו. זה מתבצע ע"י מתן צדקה ומעשר. זו הסיבה שצדקה באה מצרוף המילים: צדק + ה' (צדק השם). לתת לאחר זה לא לעשות לו טובה אלא לעשות את מה שהקב"ה מגדיר כצדק. הדרישה להתעלות על ה"אני" הפרטי, שטרוד בענייני העולם, בקשייו ודרישותיו לטובת הזולת היא זו שבאמת מקרבת אותנו יותר לבורא, שכן על פי התפיסה האמונית, הבורא תמיד רק נותן ומשפיע וע"י מצוות צדקה האדם מידמה למידותיו.

אין ספק שנתינה לאחר אינה קלה (במיוחד כשבכיסנו לא תמיד מצויה הפרוטה וגם כשלנו עצמינו קשה). יחד עם זאת, יש בנתינת צדקה מעין הכרזת אמון בבורא עולם ואמירה שאנחנו יודעים שגם אם ניתן משלנו הוא לא ישאיר אותנו חשופים וחסרים. הקב"ה הורה לנו לא לעשות לו מבחנים כדי לנסות להבין האם הוא באמת קיים והאם הוא אכן טוב ומיטיב, משום שאין ביכולתנו כבני אדם עם שכל ורגש כה מוגבלים להבין ולתפוס מה היא אלוקות באמת. יחד עם זאת, ישנה התבטאות אחת של הקב"ה בכל התנ"ך (בספר מלאכי פרק א') שבה הוא קורה לנו לבחון אותו ואת הנהגתו את העולם. אנחנו מצוים לתת צדקה ולראות כיצד השפע חוזר אלינו ממנו בחזרה ("בְּחִנּוּנַי נָא בְּזֹאת אֶמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרִיקֹתִי לָכֶם בְּרֶכֶת עַד בְּלִי דַי"). חז"ל אף הגדילו וקבעו כי "עשר למען תתעשר", כלומר בעצם קיום המצווה של נתינת מעשר (מלשון עשירית) אנחנו מזמנים לנו בתמורה עושר חומרי, ואף חשוב מכך – שפע ועושר רוחני!! הציווי של התורה הוא, כאמור, לתת עשירית מהשכר נטו. זה לא קל, אבל עם יד על הלב – זה אפשרי. כשמבינים את הדברים לעומקם ואח"כ מסתכלים בגילוי לב על רשימת ההוצאות המשפחתיות ניתן כמעט תמיד לזהות משהו שהיה ניתן לחסוך ממנו ולתת את שנשאר למי שככה"נ צריך את זה קצת יותר מאתנו (ותחסכו לי את התיאורים על אלפים רבים מאוד של משפחות שספרי לימוד לילדים, תרופות הכרחיות וארוחה חמה בערב שבת זו פנטזיה רחוקה עבורם).

המשנה במסכת בבא בתרא כותבת: "קודם שיאכל אדם וישתה, יש לו שני לבבות, ולאחר שאכל ושתה יש לו לב אחד". הרבי מרדכי בנעט, רבה של ניקלשבורג, שהיה ידוע כמקמץ לצרכי עצמו ופזרן בשביל הזקוקים לעזרה ותמיכה, נהג לומר כי "אדם לפני שאכל ושתה מרגיש רעב וצמא ואז יש ביכולתו להרגיש גם את לבו של העני, שגם הוא רעב ללחם, אולם לאחר שהוא עצמו אכל ושתה והשביע את רעבונו, שוב אין

לו אלא לב אחד. הוא מרגיש כי ליבו שבע, ואי אפשר לו אז להרגיש את ליבו של העני שאין לו לחם לאכול...”

רבים נרתעים מלתרום כי הם חושדים שכספם ילך למקורות מפוקפקים או לשרלטנים. אכן יש מקום לחשיבה, בדיקה ומציאת מקומות ראויים שידוע שעוזרים לנזקקים אמיתיים או שמשרתים מטרה חברתית חשובה. יחד עם זאת, מרוב חשדנות כבר רבים וטובים מקטלגים כל קבצן ברחוב כנרקומן וכל נזקק כשקרן ופרזיט. התפיסה הזו לרוב דמיונית ובאה לתרץ לעצמנו למה לא נכון לתת ולתרום... על המצווה נאמר כי “צדקה תציל ממוות”. אפשר להבין את המשפט כפשוטו – מתן לאחר יכול להציל את המקבל ממוות פיזי, וניתן להבינו גם כהצלה של הנותן ממוות רוחני, מהתנוונות הפוטנציאל האלוקי שקיים בו ושמחכה לבוא לידי ביטוי ולהיגאל ע”י עשיית מעשים טובים של חסד.

גם על אופן הנתינה יש ללמוד. חז”ל באו ואמרו שהמצווה האמיתית והשלמה היא לא רק בנתינת הצדקה, כי אם בנתינת צדקה המלווה בחיוך ובמילת עידוד. רבים משלשלים מטבע לכוס של נזקק או שולפים שטר למתרימים בדלת בפרצוף חמוץ ואף בנימה של כעס וביקורת. חשוב לזכור כי מילה חמה, יחס אנושי ונתינת תחושה של “ביחד” וערבות ההדדית חשובים יותר מכל דבר אחר. עם החיוך הנזקק לא ילך למכולת אבל הוא כן יתהלך בתחושה טובה יותר. אחרי שכבר נתנו את הצדקה, לעיתים עלולה מידת הגאווה להשתחל ולנסות לשכנע אותנו שאנחנו “צדיקי הדור” וכי עשינו מעשה נשגב. חשוב לזכור שבסה”כ קיימנו את חובתנו הבסיסית כיהודים וכאנשי אמת ואמונה. מהרב יובל הכהן אשרוב שמעתי פעם כי הוא הלך ברחוב ונתן מטבע לעני שניגש אליו. לאחר מספר שעות הוא חלף שוב באותו הרחוב והעני ניגש אליו וביקש ממנו תרומה בשנית. הרב סיפר שבתגובה לכך שאמר לו “כבר נתתי לך” השיב אותו נזקק: “לי נתת? לך נתת!”. במבט ראשון זו נראית כמו תשובה חצופה, אבל מאחוריה עומדת אמת גדולה – לתת צדקה זו זכות גדולה ואמיתית דווקא לנותן. על מנת לקיים את המצווה בהידור שלם, להימנע מתחושת הגאווה

ולא להביך את המקבל, מומלץ לתת את הצדקה בסתר מבלי שהנזקק ידע מי היטיב עימו. זה אפשרי ע"י תרומה למוסדות חסד רבים המוכרים ומפוקחים ופזורים בכל עיר וישוב.

נתינה ומתן צדקה יכולים כמובן להיות בתרומת כסף, אולם לצדקה פנים ואופני ביטוי נוספים – החל מהתנדבות בארגונים חברתיים שונים, דרך ביטויי אכפתיות ועזרה לאנשים במעגלים הסובבים אותנו (משפחה, חברים לעבודה, שכנים) ועד חיוך ומאור פנים לאדם עצוב וכבוי ברחוב. תפילתי האישית היא שהקריאה במאמר זה תביא את קוראיו (ובראש ובראשונה אותי) לעשייה אופרטיבית ושלא נסתפק בהנהון הראש ובאמירת "פשוט... יש בזה משהו...". הלוואי וכולנו נהיה יותר אנשי חסד, שנדע להתעלות מעל הטבע הבהמי עימו נבראנו ונתחבר לנקודת אמת שקיימת בלב.

קורות הפרשה בקצרה:

הסבר מפורט על המותר והאסור לכוהנים במטרה לשמור על קדושתם וטהרתם.

הסבר מה הוא קורבן תמים ומה הוא קורבן פסול להקרבה במשכן/מקדש. בנוסף מובאים דינים שונים במלאכת הקרבת הקורבנות.

הסבר המותר והאסור בשבת, בחג הפסח, חג הסוכות ויום הכיפורים. תאור ימי ספירת העומר והחשיבות של השארת תבואה בשדה לטובת העניים.

תאור אופן הדלקת המנורה בבית המקדש.

שבת שלום, ניר אביעד

לאתר פרשות השבוע: www.nir.benny-aviad.com

לאתר העיסקי של ניר אביעד: www.wise-planning.co.il

א. סיכום מתומצת של פרשת אמור

הפרשה עוסקת בהלכות הכהנים וקדושתם. תפקידם המיוחד של הכהנים מחייב אותם להתקדש בקדושה יתירה מכל העם • בחלקה השני של הפרשה מובא החיוב לשבות ממלאכה בשבתות ומועדי ישראל • לקראת סופה – ציווי על הדלקת נר התמיד במנורה ועל לחם הפנים

פרשת השבוע, פרשת "אמור", פותחת בהלכות הכהנים וקדושתם. תפקידם המיוחד של הכהנים מחייב אותם להתקדש בקדושה יתירה מכל העם – "קדושים יהיו לאלוקיכם כי את אישי ה' (=הקורבנות) לחם אלוקיכם הם מקריבים והיו קודש."

בין דינם המיוחדים אנו מוצאים איסור מנהגי אבילות וטומאה למתים מלבד בני משפחותיהם הקרובים ביותר. מבין הכהנים מובדל הכהן הגדול אשר כשמו כן הוא: מורס מעם וגדול מיתר אחיו הכהנים. מקומו תמיד בבית-המקדש ואף להלוית אביו ואמו לא הותר לו לצאת.

ציווי מיוחד ניתן לכהן הגדול, להנשא רק לבתולה ולא לאלמנה או גרושה כי "נזר שמן משחת אלוקיו עליו..." , היות והוא משוח בשמן משחת הקודש הוא האדם הקדוש ביותר בעבודתו לה'.

מראה הכהן צריך להיות הדור ונאה, ולכן כהנים בעלי מומים אינם יכולים לשרת במקדש. גם כהנים טמאים הוזהרו מלעבוד במקדש בזמן טומאתם, ומי מבני-ישראל שאינו כהן ואפילו בת כהן שנישאה לישראל אינם אוכלים מן הקודשים.

אחד מישראל שאכל בשוגג מתרומת קודש השייכת לכהן נקנס בחמישית. גם הבהמות המיועדות להקרבה על המזבח צריכות להיות בריאות ושלמות ללא מום – "תמים יהיה לרצון" – ולפחות בנות שמונה ימים.

לאחר שהזכרנו בפרשה הקודמת ("קדושים") את קדושת ישראל, וכעת

את קדושת הבהנים, מסיימת התורה בציווי: "ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני-ישראל אני ה' מקדשכם."

אדם שמכריחים אותו לעבוד עבודה-זרה או לחטוא בגילוי עריות או שפיכות דמים עליו להיהרג ולא לעבור עליהם. זהו "קידוש ה'", ואם עבר עליהם זהו "חילול ה'".

בחלקה השני של הפרשה מובא החיוב לשבות ממלאכה בשבתות ומועדי ישראל, וכל דינהם:

בפסח מוזכרת הבאת העומר: בארץ ישראל היתה השעורה מתחילה להבשיל בחודש ניסן אולם איש לא היה רשאי להתחיל בקציר התבואה עד שבת-הדין בירושלים היו קוצרים את העומר (מידה למדידת כמויות התבואה).

מגרעיני התבואה היו עושים קמח ומקריבים על המזבח. הקרבת העומר היה בה משום תפילה והודיה לה' על תבואת השדה והכרה בבעלותו על כל מה שנתן לנו. לאחר מכן הותר לכולם לאכול מן התבואה החדשה.

ספירת העומר: אנו מצווים לספור מ"יום הביאכם את עומר התנופה" במשך שבע שבתות (שבועות) תמימות עד חג השבועות, זמן הבאת הביכורים.

בראש-השנה - התקיעה בשופר - "זכרון תרועה", וביום-הכיפורים - צום "ועיניתם את נפשותיכם."

בסוכות מצוות ארבעת המינים - "ולקחתם לכם... פרי עץ הדר (אתרוג) כפות תמרים (לולב) וענף עץ עבות (הדס) וערבי נחל (ערבה)", וכל זה מתוך שמחה - "ושמחתם לפני ה' אלוקיכם", ומצוות ישיבה בסוכה - "בסוכות תשבו שבעת ימים", זכר לסוכות בהם השתכנו בני-ישראל בצאתם ממצרים.

לקראת סוף הפרשה - הכנת מנורת המקדש, מילוי קניה בשמן זית זך ועריבת לחם הפנים 12 ככרות לחם - "חלות" - הסדורים בשישיות על

השולחן.

ובסיום הפרשה – מעשה המגדף, שקילל את ה'. היה זה בן המצרי שהרג משה. בינתיים התגייר ורצה להקים אוהל במחנה ישראל, ולמראה המתנגדים למעשהו החל לקלל תוך הזכרת שם ה' הקדוש. העם לא ידע כיצד להתנהג עם אדם המבזה באופן כל-כך חמור את השם הנעלה ומה העונש המגיע לו. בסופו של דבר אמר הקב"ה למשה שעונשו סקילה, ובמעמד כל העדה רגמו אותו באבנים עד שמת.

באותה הזדמנות נאמרו למשה דינם של הרוצח והחובל: רוצח אדם עונשו מיתה ורוצח בהמה צריך לתת אחרת תמורתה. אדם שפגע בחברו ונעשה לו מום משלם מידה כנגד מידה "עין תחת עין". לא עושים בו מום חס- וחלילה – אלא מעריכין כמה ירד ערכו של עבד שנפגעה עינו ואת ההפרש צריך החובל לשלם.

ומסיימים בטוב: בהפטרת השבוע (מספר יחזקאל) אנו קוראים שוב על דיני הכהנים, ובסיומה: "ראשית עריסותיכם תתנו לכהן, להניח ברכה אל ביתך."

טהרת הדיבור והכח הרוחני שלו

פרשת 'אמור', כשמה כן תוכנה. הפרשה עוסקת בטהרת הדיבור ובאופי הרוחני של הדיבור. הדברים מתקשרים אל תקופת ספירת העומר ואל המועדים המוזכרים בפרשה, עד לייעוד הרוחני של כל אחד מאתנו/

פתיחה

חומש ויקרא ידוע גם בשם "תורת כהנים" וגם פרשה זו ממשיכה לעסוק בעניין הכהונה ובעיקר בעניין הטהרה של הכהנים. הפרשה נקראת פרשת 'אמור' מלשון אמירה, וכשמה, כן תוכנה. בפרשה מתגלה הכח המופלא של הדיבור הטהור. התורה מדברת על כך שהכהנים הם אלה שצריכים להביא את החיות של הטהרה אל כלל ישראל, כפי שאנו, עם ישראל, צריכים להביא את החיות הזו לכלל העולם. לכן, הכהנים מוזהרים שלא להיטמא, לשמור על מעשים טהורים ועל דיבור טהור. מראשיתה עד ספה, כל ענייני הפרשה זה עניינם של דיבור. פירוט החגים שמופיע

בפרשה קשור גם הוא לדיבור וכן גם עניין המקלל המופיע בסיומה. פרשיית המקלל מגלה את כח השלילה של הדיבור. מי שלא הולך בדיבור טהור נענש על כך, נענש מפני שמתרחק מהשורש הרוחני שלו. עצם הריחוק, הניתוק מאור הבורא, זה העונש הקשה ביותר. הדברים מתקשרים כמובן גם לתקופת ספירת העומר.

פרשת 'אמור' מגלה בפנינו את האחריות האישית שיש לכל אחד מאתנו לגבי עתיד העולם בו אנו חיים. כל אחד מחויב בעבודה רוחנית מאומצת בכדי להגיע אל התכלית הנשגבת, שלמות גמר התיקון. בספר הזוהר הקדוש כתוב כי לימוד הפנימיות והסוד הם אלה שיביאו את הגאולה הקרובה ברחמים, ולא ח"ו, בדין. לכל אחד מאתנו יש מחויבות להשתדל בלימוד הזה, להתקדש ולהיטהר, או במילים אחרות, להכין את הכלי לאור הגדול, אורה של נשמת עם ישראל.

מיהו אדם?

הפסוק הפותח את הפרשה מדבר בשתי לשונות, 'אמר' ו'אמרתי'. ידוע שהעולם נברא בעשרה מאמרות. כתוב בתהילים, "אמרות ה', אמרות טהורות: כסף צרוף, בעליל לארץ; מזקק, שבעתים" (תהילים י"ב ז'). העולם מיוסד על עשרה מאמרות טהורות. הבורא ברא את העולם בדיבורים טהורים. מכאן אנו מבינים שלא מספיק מעשה טהור, אלא גם בעצם האמירה, בדיבור, צריך טהרה. הכח של כלל ישראל זה מה שאמר חז"ל, "אתם קרויין אדם ואין (הגוים) קרויין אדם" (סדר קודשים, מסכת כריתות). מסביר הרב שיינברגר שליט"א, יש כאן שתי נקודות:

דבר אחד – טהרת הדיבור היא הכח לברוא

הדיבור מייחד את האדם מהבהמה, ומדובר על דיבור מיוחד, לא סתם לדבר. הבן אדם צריך מאוד להיזהר בדיבור שלו. אם הוא לא יודע ובטוח שהדיבור שלו יהיה מוצלח, עדיף שלא יידבר. בבית המקדש היו מנפים את הקמח שלוש עשרה פעם, כך יעשה גם האדם עם הדיבור שלו. בגמרא, אומר רבי יצחק, "מה אומנותו של אדם בעולם הזה, ישים עצמו כאלם" (קודשין, חולין פ"ט א.')

ר' מאיר אומר, "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה". אומר הרב שיינברגר שליט"א, זוכה לדבר דברים הרבה. לא דברים אלא דיבורים, ולא סתם דיבורים, אלא דיבורים טהורים. כמו משה רבנו, בהתחלה הוא היה כבד פה וכבד לשון, אבל אחרי שזכה במדרגות הגבוהות שלו, אז

הוא נהיה ראש המדברים, דיבר אל כלל ישראל את כל דברי התורה הזאת, 'משנה תורה', ספר 'דברים' כולו. זה הכח של האדם השלם, שהוא יכול באמת לדבר הרבה.

הקב"ה ברא את העולם בדיבור והדיבור עושה פעולות גדולות. למשל, בעניין של הקדש, כשאדם מביא קורבן הוא צריך לומר זאת בפה, להקדיש את הקורבן. אומר הרמב"ם, מי שמקדיש בעל מוס, חייב מלקות. אבל יש כאן סתירה כי הכלל הוא, שלא לוקין, לא נענשים, על דבר שאין בו מעשה, והרי כשאדם מקדיש בעל מוס, הוא מקדיש בפה, אז איך הוא חייב מלקות? מפני שכל הכוח של הקורבן נעשה בעיקר בדיבור.

דיבורו של האדם חשוב בזה שהוא יכול לברוא עולמות. זה התפקיד שהקב"ה מסר לאדם, שיהיה גם כן בורא עולמות. אבל רק מי שדיבורו טהור יכול לעשות את זה. הפה של האדם לא טהור, המילים שלו לא מדויקות, מדבר לשון הרע, ממילא האמרות שלו לא טהורות והוא לא יכול לברוא עולמות. הצדיק שדיבורו טהור, גוזר, והקב"ה מקיים. לכן הדיבור הוא ממש מעשה. בבריאת האדם כתוב, "וַיְהִי הָאָדָם, לְנֶפֶשׁ חַיָּה" (בראשית ב' ז'), התרגום אומר 'נפש חיה' – 'רוח ממללא', רוח מדברת, זה מה שעושה את האדם לאדם. כלל ישראל שקיבלו את התורה באמרות טהורות, הם יכולים לעשות מעשה אדם. אבל גוי שאיננו טהור ודיבורו לא טהור, אין לו את הכוח הזה, ולכן לא נקרא אדם. זה לא נאמר לגנאי, אלא שזה ערך מציאות מדרגות הנבראים.

דבר שני – טהרת הדיבור היא שורש האחדות

יש כאן עניין של אחדות, מסביר הרב שיינברגר שליט"א. עם ישראל נקרא 'גוי אחד', בזכות האחדות. השם אדם זה סמל של אחדות. כל שאר הכינויים יש ברבים, גבר-גברים, איש-אנשים וכו'. אבל אדם אין בריבוי. החומר הרוחני של כלל ישראל זה גוף אחד. ככה גם נהיו לאומה ישראלית, בזה שנהיו כאיש אחד, במעמד הר סיני. לכן, הם קרויים אדם. אצל האומות, כל אחד חי בפני עצמו ולכן לא שייך המילה אדם. תפקידנו, לטהר את הדיבור שלנו ולהגיע למדרגת אדם.

זהירות כפולה

'אָמַר' וְאָמַרְתָּ, זה לא רק אזהרה לכוהנים בהלכות מעשה של טומאה וטהרה, אלא הרבה מעבר לזה. אנו רואים עד כמה חשובים העבודה והמעמד של הכוהנים, שהם צריכים אפילו להיזהר בדיבור של טהרה.

לפעמים, בדיבור עצמו, הם יכולים לקלקל. כמה שאדם יותר גבוה, הוא צריך יותר להיזהר במה שהוא עושה ובמה שהוא מדבר. כיון שהכוהנים הם שורש הטהרה של כלל ישראל, אצלם יש עניין של הכפילות בזהירות, 'אמר' ו'אמר'.

קידוש הזמנים

הכל תלוי בדיבור. גם עניין המועדים המוזכרים בפרשה, תלוי בדיבור, משום שיש מצוות עיבור השנה וקידוש החודש – שניהם ע"י כח הדיבור. אמנם בורא עולם עשה חוק בטבע, והעולם לא יכול לזוז מהחוקים שהקב"ה חוקק, אולם ע"י קידוש החודש ועיבור השנה, הסנהדרין היו שולטים בטבע, מכח זה שהקב"ה נתן להם את הדיבור, לדבר ולהכריז על קידוש החודש, מכח האמירה. לפני כאלפיים שנה, בטרם קבעו החכמים את זמני המועדים לכל הדורות, האופן שבו נקבעו ראשי חודשים היה, שהיו צריכים שני עדים שראו את מולד הלבנה. הם היו באים לפני הסנהדרין ואנשי הסנהדרין היו מכריזים על החודש החדש ולפי מה שקבעו, כך נקבעו חודשי ומועדי ישראל. על זה אנחנו אומרים בתפילת ראש חודש, "מקדש ישראל והזמנים", שהקב"ה קידש את ישראל וישראל מקדשים את הזמנים בדיבורם.

קשר הדיבור

ביחד עם ציון המועדים בפרשה, מופיעה גם השבת. אומר הרב שיינברגר שליט"א, הקשר בין שבת למועדים הוא גם כן קשר הדיבור. לגבי החגים, כמו שאמרנו, האמירה היא המקדשת את המועדים. בחגים יש אות שמייחד אותם. אות זה בחינת דיבור, זה דרך ההתקשרות שלנו עם הבורא. האות הוא זה שעושה את הימים האלה לימים של קדושה – המצה זה אות, הסוכה זה אות. על פסח כתוב, "שִׁבְעַת יָמִים, מִצּוֹת תֹּאכְלוּ" (שמות י"ב ט"ו). חג הפסח מתבטא בזה שאוכלים מצות. בחג לא מניחים תפילין מפני שתפילין זה גם כן אות, "וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל-יָדְךָ, וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ" (שמות י"ג ט). החג זה אות יותר גבוה מהתפילין. לכן מי שמניח תפילין נראה שהוא מזלזל בכבוד החג. עד כדי כך, שבזוהר חדש כתוב שמי שמניח תפילין בחול המועד חייב מיתה.

מסביר הרב שיינברגר שליט"א, גם לשבת אנו מתקשרים ע"י אמירה. מהותו של היום זה הדיבור, התפילה. כשאנחנו מתחילים את השבת אנחנו

אומרים, "יִשְׁקְנֵי מְנַשְׁיָקוֹת פִּיהוּ" (שיר השירים א' ב'), שאנו מבקשים שהקב"ה יתחבר אלינו ע"י הפה. יוצא שגם זה קשור לאמירה. נאמר על שבת, "כִּי אוֹת הוּא בִּינֵי וּבִינֵיכֶם" (שמות ל"א י"ג). השבת עצמה היא גם כן אות. החיבור בינינו לבין הקב"ה זה ע"י האות, האותיות, הדיבור, גם בשבת וגם במועדים.

טבע רוחני של ספירות

הקב"ה ברא את העולם שילך בדרך הטבע, בדרך מסוימת. בשפת האריז"ל, מה שנקרא דרך הטבע ומעל לדרך הטבע, זה סדר של ספירות. אומר הרב שיינברגר שליט"א, ביציאת מצרים לפי שעה, היה מצב מסוים שלא כדרך הטבע, גילוי גדול של אור אלוקי שלא בסדר ההשתלשלות, מעבר ממצב של שפל גדול לגדלות גבוהה. אבל מיד לאחר מכן זה חזר למהלך של טבע. מיד עם ישראל קיבל מצוות שקשורות לטבע. כתוב, "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם, מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת, מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם, אֶת-עֹמֶר הַתְּנוּפֶה" (ויקרא כ"ג ט"ו). הקב"ה מיד מחזיר את עם ישראל אל תוך מסגרת הטבע. 'לכם', פירושו, אתם שבתוך הטבע, אתם תספרו את העניין של 'ספירת העומר' וזה ירגיל אתכם שמה שקשור לטבע זה קשור לספירות, כי כל ספירת העומר מבוססת על פריטת הספירות לפי ימים. אם זוכים, רואים, שזה לא סתם טבע מגושם, אלא טבע שהוא קשור לרוחניות. הבורא אומר לנו, אתם צריכים להכיר את הקשר הפנימי שיש לכל הדברים החיצוניים. עבורכם אלה דברים חיצוניים, אבל אתם תספרו, אתם צריכים להבין את הפנימיות של הדבר איך שהעולם מתנהג בדרך של ספירות. בספירת העומר כל יום הוא כנגד ספירה של ספירה, שבע ספירות בתוך כל ספירה, עד להשלמת שבע הספירות עצמן, שה"כ 49 גילויים של אור הבורא, ספירות, אותיות, תדרים, עד לגילוי שלם.

תפקיד האדם

בסיפור בריאת האדם כתוב, "וַיֵּאדָה, יַעֲלֶה מִן-הָאָרֶץ, וְהִשְׁקָה, אֶת-כָּל-פְּנֵי הָאֲדָמָה" (בראשית ב' ו'). הפסוק לפני כן אומר, "וְכָל שִׁיחַ הַשָּׂדֶה, טָרֵם יִהְיֶה בְּאָרֶץ, וְכָל-עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה, טָרֵם יִצְמָח: כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹקִים, עַל-הָאָרֶץ, וְאָדָם אֵינִי, לְעַבְדָּ אֶת-הָאֲדָמָה" (שם). בגשמיות, איך יש שפע בעולם? איך יש גשם? האדים עולים מן הארץ ונעשים עננים ומתמלאים במים ואח"כ יורד גשם. יוצא ששפע שבא

מלמעלה למטה, תחילתו בתנועה מלמטה למעלה, בצורת אדים. אותו הדבר בפעולה הרוחנית של האדם. כל השפע שבא מהעולמות העליונים לעולם, זה תלוי במעשים של בני האדם. האדם יכול לחיות כמו בהמה ואז הוא לא נקרא אדם. הוא טרוד כל היום רק בענייני העולם הזה, כמו הבהמה שעמוד השדרה שלה מקביל לקרקע ולכן באופן טבעי, פניה מופנים כלפי מטה. האדם צריך לעלות ממדרגה זאת, להגיע למדרגת אדם, ולעסוק בעבודה האמיתית שלשמה נוצר. כשהאדם עוסק בתורה, במצוות ומעשים טובים הוא גורם לעליית מ"נ (מים נוקבים), כמו האד שיעולה מן הארץ. הוא זוכה לעשות נחת רוח ליוצרו. כשיש עלייה כזאת, יש אפשרות לשפע רוחני לרדת אל האדם ואל העולם כולו.

בתחילת ספירת העומר אנו מקריבים קורבן של שעורים, שזה מאכל בהמה. בסיום, בשבועות, האדם מגיע למדרגת אדם ואז הוא מקריב קורבן חיטים, שזה מאכל אדם. הימים האלה ניתנו על מנת שנצליח להתעלות ממעשה בהמה למעשה אדם. בשבועות צריך להגיע למדרגה הזאת של, "וַיִּפַּח בְּאַפָּיו, נְשִׁמַת חַיִּים". צריך לקבל את נשמת החיים, היהודית, המיוחדת, דרגת אדם שהוא יחיד.

אומר הרב שיינברגר שליט"א, לכן הקב"ה מדבר אל כלל ישראל, "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ" (שמות כ' ב'), בלשון יחיד. ע"י קבלת התורה מקבלים את הדרגה של אדם. התורה היא מרכז הדיבורים. מי יכול לדבר? אדם שהוא לא בטוח שהדיבור שלו יביא תועלת צריך לסגור את הפה ולא לדבר בכלל. כח הדיבור זה אצל מי שזוכה לתורה לשמה. כמו שנאמר, "כל הזוכה לתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה". כל מה שעושה עושה לשמה, זה עליית מ"נ, זה עולה למעלה, ואח"כ הא מקבל ממעלה למטה.

הייעוד שלנו

במאמר 'שישים רבוא נשמות', בספר 'פרי חכם', פותח בפנינו 'בעל הסולם' את הסוד לנשמת האדם. מביא 'בעל הסולם' את דברי הגמרא, "כל ישראל בני מלכים הם" (שבת ס"ז ב"מ ק"ג), ואת דברי הירושלמי, "ומלך שמת כל ישראל ראויים למלכות" (ירושלמי הוריות ג' ה'). מה פרוש הדברים?

דיברנו עד כה על חשיבות הטהרה בדיבור ועל התעלות האדם ממדרגת בהמה למדרגת אדם הזוכה לדבר דיבורים טהורים, אמרות טהורות, הזוכה

להמשיך שפע גדול לעולם. בודאי, אנו אומרים לעצמנו, טוב, אני עושה כל מה שביכולתי. אבל, ידוע לנו, שאנחנו חיים בתקופה לא רגילה, ממש סמוך לגאולה, משיח צריך להתגלות בתקופה זו ממש. אם כן, צריך התעמקות נוספת? למה זה עדיין לא קורה? מה עוד אני יכול לעשות? ישנן שישים ריבוא נשמות, וכל נשמה מתחלקת לכמה ניצוצין. איך אפשר שהרוחני יתחלק? מסביר 'בעל הסולם', שיש למעשה, רק נשמה אחת, אותה נשמה של אדם הראשון. אלא, שמה שיוצר כביכול, נשמות נפרדות, זה הגוף. הבחינות השונות של רצון לקבל, של גופות נפרדים, הם אלה שיוצרים את המציאות של מה שנתפס כנשמות פרטיות רבות. בעצם, כל כלי מושך אליו חלק מאותה נשמה, בהתאם לרמת הזיכוך של החומר שלו.

נאמר שמשה רבנו שקול כנגד שישים רבוא של נשמות עם ישראל. משה רבנו הגיע למידת הזיכוך העליונה שכלל בתוכו את כל הנשמות, את הנשמה הכללית של עם ישראל. אומר 'בעל הסולם', "למעשה, אותה נשמה מצויה בכל בני ישראל, אצל כל אחד ואחד בשלמות, כמו אצל אדה"ר, ולפי המידה שנזדכך, באותו השיעור מאירה הנשמה כללית עליו."

בזוהר חדש, פרשת נח, נשאלת השאלה, האם צריך שכל עם ישראל יחזור בתשובה בכדי שיבוא משיח? ותשובתו שצריך 'כנישטא חדא', קבוצה אחת, שתגיע לרמת הזיכוך הרצוי. אבל כאן במאמר, אומר 'בעל הסולם', "וגם בהיטהר נפש אחת מישראל עצמה מכל זוהמתה, אז תמשיך אליה כל בחינת הנשמה דאצילות, ואגבה יתוקנו כל נפשות דורה... יהיה מי שיהיה, אפילו אם אדם אחד שבדור יזכה להמשיך בעצמו אותו הנשמה, יוכל לזכות כל בני דורו... ויוכל להרבות בתפילה ולעמוד בפרץ לפניו, עד שיזכה בעד כל דורו."

יש כלל בהלכה שאומר, כל המחויב בדבר, מוציא את הרבים. אם אדם מחויב במצוה מסוימת הוא יכול להוציא אחרים ידי חובתם. אמרנו בתחילה, "ומלך שמת, כל ישראל ראויים למלכות". אומר 'בעל הסולם', "כי הכל שוים בבחינה זו האמיתית, ולכן אין שום כלי מיוחד להמשכת השלמות הזו, אלא כל מי שמזכך ומטהר את נפשו להיות ראוי להמשיך גילוי המלכות לעולם, יהיה נקרא דוד המלך ממש."

הדרך "המהירה" לזיכוך בדור הזה, היא לימוד פנימיות התורה. לימוד הפשט מלא בהסתרות וסתירות ולעומתו לימוד הפנימיות עוסק בשמותיו

וכינוייו ית', מגלה פעלותיו ית' בבריאה. עיסוק זה מעורר את הכח של הנשמה, מסלק את החושך והעוביות, ומקרב את הגאולה האישית והכללית.

מסיים הרב אשלג זיע"א, "בחינת משיח מוכן לכל דור ודור, ומחמת זה מוכן גם כן לכל פרט ופרט, להיות הממשיך בחינת משיח, בסוד, כל המחויב בדבר, כנ"ל... ולכן מהשר הרואה פני המלך עד היושב אחר הרחיים, כולם משרתים שווים בזה להחזיר העטרה ליושנה, ובזה לא נמצא כל דרגות בין אחד לחברו."

על כן קבלנו ירושה מיוחדת לדור הזה, הגילוי המופלא של פנימיות התורה, גילוי ברבים של ספר הזוהר הקדוש. על כן, אסור לאדם בדור הזה לומר, אני רק חלק קטן, עבודת הטהרה והזיכוך הגדולה תעשה על ידי הכוהנים, על ידי הרבי שלי, או על ידי משיח, אלא, על כל אחד מאתנו מוטלת 'חובת השעה' לקום ולעשות!

(הערה: הבאנו את דברי המאמר בקיצור נמרץ. אנו ממליצים לכל אחד התעמקות רצינית יותר בדבריו של הרב אשלג זצ"ל במאמר הנ"ל)

נספח

הרחקה מטומאת מת

הפרשה מצוה את הכהנים לשמור על טהרה ולא להיטמא בטומאת מת. "וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה, אָמַר אֶל-הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרָן; וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, לְנֶפֶשׁ לֹא-יִטְמָא בְּעַמְיוֹ". ישנו משל על מלך שחיפש טבח חדש להכין לו כל סעודותיו. לבסוף נמצא הטבח הנכבד ואז ציוה עליו המלך שלא להתקרב למתים. שאל הטבח, מדוע? השיב המלך, מפני שאתה נמצא בארמוני כל הזמן ומשרת אותי בכל עת, נכנס ויוצא כפי הצורך, ולכן עליך להישאר טהור תמיד. הכהנים המשרתים בקדש, משרתים את המלך, ולכן עליהם להישאר טהורים בכל עת.

התורה היא תורת חיים והיא נצחית. גם היום הכהנים חייבים לשמור על כללי טהרה למרות שאין לנו בית מקדש. ישנו אפילו דיון הלכתי האם כהן יכול לטוס במטוס שעובר מעל בית עלמין. עד כדי כך חומרת הדבר. אולם, הסוגיה כמובן גם נוגעת אל כל אחד מאתנו באופן אישי. התורה תמיד יוצאת מגדר הכלל ומדברת אל כל פרט ופרט בישראל.

אם כן, מה היא הטומאה שחתרה מזהירה עליה ואיך זה קשור לעבודה

שלנו?

ב"מאמר הערבות" מפרש "בעל הסולם" את הפסוק, "וְאַתֶּם תִּהְיוּ-לִי מִמְּלַכֶת כְּהִנִּים, וְגוֹי קְדוֹשׁ" (שמות י"ט ו') – "...בדברים אלו, כל צורתה ותוכנה של ענין העבודה של התורה והמצוות... שתהיו כולכם, מקטון ועד גדול, כמו כהנים, דהיינו כמו שהכהנים אין להם חלק ונחלה ושום קנין גשמי בארץ, כי ה' הוא נחלתם, כן תהיה כל האומה מסודרת בכללותה... ואין לשום פרט לעסוק בה, אלא כדי לקיים מצות השם ית', ולמלא את צרכי זולתו, שלא יחסר כלום ממשאלותיו, באופן שלא יהיה לשום פרט לדאוג מה לצרכי עצמו" ("מאמר הערבות", ספר "מתן תורה").

זאת אומרת, שמילה נרדפת לכהן היא 'משפיע'. התיקון הכלל אנושי הוא להפך את 'הרצון לקבל', האגואיזם, שיהיה 'על מנת להשפיע'. בכל אחד מאתנו קיימת בחינת כהן, זוהי נקודת הנשמה, הרצון להיטיב לזולת, להשפיע. בדרך העבודה, כאשר התורה הקדושה מדברת על כהן היא מדברת על התנועה של השפעה בנפש שלנו.

אולם, הפרשה מזהירה אותנו, שאנו חיים בעולם של טבע והטבע הוא של 'רצון לקבל'. לכן מי שרוצה לזכך את עצמו ולהגיע לדרגת 'משפיע', חייב לשמור את עצמו מכל משמר ולהתרחק מטומאת מת, להתרחק מכל קבלה לעצמו.

כמו בכל דבר גם בטומאה יש דרגות שונות, כשהשיא של הטומאה היא טומאת מת. טומאה זה מלשון אטימות. המקום הטמא הוא מקום שאליו לא נכנס האור שבבריאה. מקום שבו הרצון לקבל עושה צמצום על האור. לכן הרשעים בחייהם נקראים מתים (מסכת ברכות). כי רשע זה ר"ת 'רצון של עצמו'. כשהנשמה שהיא כח ההשפעה מסתלקת מהגוף, נשאר שם רק הרצון לקבל, לכן זה שיא הטומאה ולכן כהן שחייב לשמור את עצמו טהור, חייב להתרחק מהמת. לכן גם אנו חייבים להתרחק מכל סממן של 'רצון לקבל' בנפש שלנו על מנת שנזכה לעבוד את כל עבודתנו בעולם הזה בכוונה של 'על מנת להשפיע'. זה מה שפרשת טהרת הכהן באה ללמד אותנו. שנדע איך לשמור על עצמנו טהורים בכל עת, לא בשביל שנרגיש טוב עם עצמנו, אלא על מנת לעשות נחת רוח ליוצרנו ועל מנת לתקן את החברה והעולם בהם אנו חיים.

השיעור מוקדש לרפואת דנה בת רותי, איילין שילה בת מרגרט, שמחה בת עליזה, בתוך כלל חולי עמנו ישראל

הדג מסריח מהראש

”מה תוכל לספר לי על הנהגה טובה שחונכת אליה בבית?“, שאלה המורה את עופר. עופר – הילד הכי שובב בכיתה נתפס שוב מתנהג באלימות והמורה ניסתה לבדוק איזה חינוך ניתן בביתו.

”-אבא שלי אומר שתמיד כדאי לתת מאשר לקבל“. השיב עופר בגאווה.

”נפלא“, התלהבה המורה. ”זוהי מידה טובה מאוד. במה אביך מתעסק?“, התעניינה בכנות.

”-הוא מתאגרף...“

”אדוני, סליחה. אסור לך להקים פה את האוהל“, פנה יהודי משבט דן ליהודי שרצה להקים את ביתו במקום המיועד לבני דן במחנה ישראל. ”אבל אמי משתייכת לשבט דן“, טען הלה כנגדו. במחנה ישראל התפתח ויכוח גדול בין בני המקום ליהודי שאמו אמנם מוצאה בשבט דן אבל אביו, למרבה הבושה, היה מצרי...“

אמו הייתה האשה היחידה במצרים שהביאה בן מאיש מצרי וגם זה קרה באילוף ובשוגג. בקצרה נציין, שהיא הייתה מקדימה שלום לכל אדם ברחוב ומפטפטת עם כל אדם זר, מה שגרם לנוגש מצרי לשים אליה לב באופן מיוחד, ולבצע תחבולה שאילצה את בעלה לעזוב את ביתו כדי שיוכל הנוגש להפיק את זממו.

בתורה נאמר שבני ישראל יכולים להקים את אוהלם בתחום השבט שאליו הם משתייכים, בתנאי אחד: ”איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל“. אם האב משתייך לבני אותו השבט יוכל בנו לקבל שם שטח לביתו. בסופו של וויכוח החליטו להביא את הדין ביניהם לפני משה רבינו שפסק שהצדק עם בני שבט דן.

כאן התרחש מאורע מצער ומזעזע, בן האיש המצרי נקב בשמו המפורש

של ה' וקילל...

אין כאן המקום להמשיך בפרטי המאורע ומה פסק הדין שאמר הקב"ה לבצע ביהודי זה. אך נעמוד על נקודה אחת: ציון העובדה שאביו של האיש המצרי חשובה לנו בהחלט כדי לדעת מדוע לא נתנו לו יכולת להקים את אהלו בשבט דן. אולם מדוע ציינה התורה את שמה של אמו – "שלומית בת דברי", לשם מה חשוב לנו לדעת את שמה?

לשם כך נתבונן בסיפור שהובא בשורותיה האחרונות של מסכת סוכה: בת ישראל בתקופת היוונים המירה את דתה ונישאה לגוי ממלכי היוונים, כשנכנסו היוונים והחריבו את בית המקדש ביזתה אשה זו את המזבח ואת עבודת הקודש בצורה מחפירה כשהכתה בסנדלה על גבי המזבח וקראה: "זאב זאב, עד מתי אתה מכלה את ממונם של ישראל", כשכוונתה לומר שהקרבות הנשרפים על גבי המזבח "אותות לבית אבותם" גן תורשתי או תוצאה של חינוך? } סוף מעשה במחשבה תחילה משולים לשריפת כסף ללא תועלת.

לאחר מכן כשנתחדשה עבודת המקדש, באו חכמי אותו הדור וסתמו את החדר שבו היו מאכסנים בני המשמר – שנמנו על משפחתה – את בגדיהם וסכיניהם ששימשו לעבודת המקדש. ושואלת הגמרא: אשה אחת חטאה ואנו קונסים את כל בני המשמר? והתירוץ נוקב וחד: "שותא דינוקא בשוקא – או דאבוהא או דאימיה!" [פטפוטיו של הילד הקטן ברחוב – נובעים ממה ששמע או מאביו או מאמו].

גם לגבי בן האיש המצרי מספרת לנו התורה את שם אמו, שנדע שהתנהגותו הקלוקלת – לקלל את שם ד' – מקורה בחינוך שספג אצל אמו. גם אצלה המאורע החמור להביא בן יהודי מאיש מצרי, החל בהנהגה רעה שאינה הולמת בת ישראל. על הנהגה כזו אמרו חז"ל שאם "תחילתו בפשיעה וסופו באונס – חייב!"

הסיטואציה של הורים המתנהגים כילדים מידי פעם ומבצעים מעשים שלא תואמים את רמתם וגילם די מוכרת. הדוגמה הנפוצה: אבא שמנסה "ללמד" את ילדיו איך לשחק בצעצוע החדש שקנה להם, כשבלהט ההדגמה האב לא שבע מהצעצוע ועיניהם של הילדים כלות לשחק בעצמם

ולהשאיר לאבא את "המשחקים של הגדולים..."
התופעה מוכרת, ההיגיון שמאחריה – מוצדק אף הוא. בכולנו מתחבא לו ילד קטן, מידי פעם רצונו להתפרק מעט ולחזור לימי הילדות. אבל חשוב לזכור, אם נשאר משעשוע זה טעם טוב של החלפת כוח ורענון [כן כן, גם אם זה כולל משחק קצר בנדנדה הצהובה], הרי שזו הנהגה בריאה ונצרכת. ברם, ברגע שהילד הקטן שלנו נחשף בקלונו בצורה לא הולמת, יש לזכור שמעשי הילד הקטן שבנו נובעים מה"אבא ואמא" שלהם – מעשינו בחיי הבגרות שלנו מידי יום.

ספירת העומר

"וספרתם לכם ממחרת השבת, מיום הביאכם את עומר התנופה, שבע שבתות תמימות תהיינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'". (ויקרא פרק כ"ג פסוקים טו' – טז.)

הסברים רבים נאמרו בטעם "ספירת העומר". באגדה אמרו: בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", אמרו לו ישראל: משה רבינו אימתי עבודה זו? אמר להם: לסוף חמישים יום, והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו. מכאן קבעו חכמים שיש לספור ספירת העומר ממחרת יום ראשון של פסח ועד לחג השבועות – חג מתן תורה.

טעם אחר: מפני שכל אחד מישראל היה עסוק בקציר שלו והיו מפוזרים כל אחד בגורנו, צוה למנות, כדי שלא ישכחו זמן עלותם לרגל.

ספר החינוך במצוה ש"ז מסביר את טעם הספירה ואומר: כל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה... והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקימוה... וענין גדול הוא להם יותר מן החרות – מעבדות... ולכן נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשינו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו... וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחרות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא וכו'.

זכתה מצות הבאת העומר לפרסום מיוחד מה שלא זכו מצוות אחרות. חז"ל מוסרים לנו תיאור מפורט בתלמוד במסכת מנחות: כל העירות הסמוכות, מתכנסות בשעת הקצירה, כדי שיהיה נקצר ב"עסק גדול" (קול המולה ופרסום), והכל כדי לפרסם שקצירת העומר בחמשה עשר בניסן

מפני הצדוקים שהיו אומרים שאין העומר בא אלא באחד בשבת. והמשנה שואלת: כל כך למה? – מפני הביתוסים שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום טוב.

פרסום זה מראה לנו שבמקום שיש צורך להוציא מלבם של צדוקים, אין להמנע מלהשתמש בכל התכסיסים, כפרסומת והבלטה, כדי להכחישם ולהוציא מלבם את טעותם.

אולם, גם הדינים הקשורים בקיום מצות ספירת העומר יש להם רקע נרחב של מוסר השכל, ונוסף על המצוה כשהיא לעצמה, חשוב גם ללמוד לקח מרקע המוסרי.

ההקפדה היסודית בספירת העומר היא "תמימות תהינה", ולכן מצוה למנותן מבערב, ואם שכח לספור בתחילה הלילה הולך וסופר כל הלילה. גם בחיי האדם צריכה השאיפה להיות שמעשיו הטובים יהיו שלמות אחת ולא מורכבים מטלאים על גבי טלאים. דבר זה אפשרי אם מחנכים את הילד בינקותו למעשים טובים ויש המשך ורציפות במעשים אלו, אז יש שלמות ותמימות. ברור הדבר שאין לזלזל כלל גם בחינוך שאינו מתחיל מהתחלה ממש, תמיד יש לפעול בבחינת "שלח לחמך על פני המים", ואכן כך למדנו בהלכות ספירת העומר שאם שכח ולא מנה מבערב, מונה למחר כל היום, אבל ברור שזה לא מצוה מן המובחר.

הלכה נוספת בספירה היא שאם חל הפסק בספירה, היינו שיום אחד לא ספר כלל, נפסקה ה"תמימות" וסופר בשאר ימים "בלא ברכה". כל הפסקת השרשרת גורמת שהברכה אינה שורה ברציפות הדברים. מצות ספירת העומר מוטלת על כל אחד לספור לעצמו כדברי חז"ל "וספרתם" – שתהא ספירה לכל אחד ואחד. כל המטרה היא שכל אדם ואדם יחשוב את חשבונו בעצמו, על האדם לדעת כי הפנקס פתוח ויד כותבת וכו' ולכן דרושה קפדנות מיוחדת בחשבון זה. הפתגם אומר: מי שחי בלי חשבון, מת ללא וידוי. אל לאדם להסתמך בחשבונותיו על זכות הוריו ומוריו בלבד, עליו לדעת שהמצוה המקורית היא ליצור משלו, מכוח ומכח כוחו, וכבר אמרו חכמינו: "והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך". אל תאמר הואיל ואבא חכם גדול היה, אף אני אהיה כמו כן, בלי שום טורח.

במשך הזמן קבלה "הספירה" משמעות נוספת של ימי צער ואבילות, וימים אלה מיועדים לתקן אותנו מפני פגם בשטח "שלום בית". חז"ל מספרים

לנו על שנים עשר אלף זוגות תלמידים שהיו לרבי עקיבא וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם, שנשתכחה תורה, וכולן מתו מפסח ועד שבועות, ולכן נוהגים מנהגי אבילות בתקופה זו. הסיבה של חוסר כבוד לזולת מתנקמת בנו עד היום, ועלינו להטהר ולהתקדש מכל סיג ופגם גם בשטח זה, כי בית שיש בו מחלוקת עלול חלילה להחרב, ולכן צריכה הספירה להיות בקמה – בקומה, לא מתוך רשלנות ומצוות אנשים מלומדה, אלא מתוך אחריות והכנה לקראת הגאולה השלימה שתבוא, רק עם כינון שלום בית ונהיגת כבוד לזולת.

מעומר שעורים לעומר חיטים – מפסח לשבועות

בימים אלה בהם ארובות השמים נפתחים, מורידים הם שפע של קדושה וטהרה, וצריך לנצל את הזמן היקר להטהר ולהתקדש לקראת היום הגדול של "מתן תורה".

"וספרתם לכם" – לכם, לעצמכם. כל אחד צריך לספור ספירת העומר לעצמו – כפי מה שהוא, "אחד היה אברהם", עיקר התקרבותו של אברהם אבינו לבורא עולם היתה כיון שחשב תמיד שהוא רק אחד בעולם ולא הסתכל על שום מונע ומעכב, ולכן נאמר "לכם" – כל אחד והספירה שלו בחיים, מה שנכון ומתאים בשבילו, לא תמיד מתאים ונכון בשבילי. "המתנה". בחיים יש "המתן", לא תמיד אפשר לקבל הכל מיד. כדי לקבל מתנות מהקדוש ברוך הוא צריך להכין כלים, וכלים מכינים על ידי כיסופים והשתוקקות והרבה תפילות, ורק כך מגיעים לדבקות בה'. יעקב אבינו חיכה 7 שנים ללאה ועבד 7 שנים לרחל כי הוא ידע כמה צריך לעבוד כדי להיות ראוי להקים בית של תורה וקדושה, בית שממנו עתיד לקום עם שלם. סופרים 49 ימים וביום ה – 50 מקבלים את התורה – אומרים לנו "המתן".

"אהבת ישראל". ידוע שלכל יהודי יש את בספר התורה, ואם נפסול יהודי אחד בלבד, נפסיד את אחת ואז הספר כולו יהיה פסול ח"ו, ואיך נוכל לקבל כך את התורה בכך השבועות?! השמחה הכי גדולה היא שמחה של "בין אדם לחבירו", כשאדם מחפש את הנקודה האלוקית שנמצאת בכל אחד, הוא מתקרב אל הבורא והוא נמצא כל הזמן בתוך "הטוב". "תקוה והתחזקות". רבי עקיבא התחיל ללמוד בגיל 40 ובגיל 64 התחיל שוב לאחר שאלפי תלמידיו מתו והוא נשאר עם חמשה תלמידים בלבד.

להתחיל מחדש – אף פעם לא מאוחר מדי. גם באופן הספירה יש חיזוק. היה הגיוני לספור הפוך – ביום הראשון 49 ימים והולכים ופוחתים כך שביום האחרון היינו סופרים רק יום אחד שנותר עד קבלת התורה, אך עלינו לראות את ה"יש" ולא את ה"אין" – לראות מה עשינו ולא מה שנשאר לעשות.

המספר הולך וגדל מעיד על ההשתוקקות שלנו שהולכת וגדלה כמו בהדלקת נרות חנוכה.

"היום יום". היום הוא יום וחובה לנצלו עד תום ואין רשות לדחות את היום ליום שלמחרת. אדם נוטה לדחות עבודת ה' מהיום למחר כיון שמדמה לעצמו שהיום הנוכחי אינו מסוגל לעבודת הבורא מרוב עיכוביו, טרדותיו שיש לו בזה היום, וכך עלול הוא לאבד חלילה ימים רבים ויקרים. מצות ספירת העומר מחדדת את הידיעה שכל יום ויום מנוי וספור הוא וצריך למלא בו את חובת היום, לחדור את המחיצה ולהגיע אל הטוב – "היום הזה אנכי מצווך", "אשר אנכי מצווך היום", "היום אם בקולו תשמעו". כל אלו מרמזין לו לאדם שמול עיניו ומחשבתו צריך להיות מיוצג רק "אותו היום", זה היום שעומד בו בדוקא ולא יום המחרת.

"ספירת העומר של החיים". כל חיינו הם ספירת העומר – מעומר שעורים – מאכל בהמה לעומר חיטים – מאכל אדם, עבודת חיים שאינה נגמרת, עבודה של זיכוך והתקדשות. העולם הזה הוא פרודור שמוליך לטרקלין, או לאדם שאינו מכיר את הטרקלין ואינו יודע מה עושים במסדרון וכל חייו עוברים עליו בשממון, גם אם מיום אחד של הספירה ליום הבא הכל נעלם, הרי אותם רגעים את שבהם זכינו להרגיש את הזיכוך נחשבים ונזקפים לזכותינו לנצח נצחים.

"אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דיינו". כשעומדים באחדות ובאהבת חברים זו בחינה של קבלת התורה, ודיינו רק לעמוד לפני הר סיני כאיש אחד בלב אחד, וממילא כבר נזכה לקבל את התורה בשלימות.

ב . פרפראות מהפרשה

1 . ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים (כא,א)

איתא במדרש (במדב"ר יט, ד) א"ר יהושע דסכנין בשם רבי לוי על כל דבר ודבר שהיה אומר הקב"ה למשה אומר לו טומאתו וטהרתו, כיון שהגיע לפרשת "אמור אל הכהנים" אמר לו משה רבש"ע אם נטמא זה במה תהא טהרתו ולא השיבו, באותה שעה נתכרכמו פניו של משה, כיון שהגיע לפרשת פרה אדומה אמר לו הקב"ה באותה שעה שאמרת לך "אמור אל הכהנים" ואמרת לי אם נטמא במה תהא טהרתו לא השבת לך, זו טהרתו ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת.

והדבר תמוה מאד שהרי משה כבר ידע את פרשת פרה דהא פרה במרה ניתנה, ועוד קשה למה נתכרכמו פניו כאשר לא השיבו במה טהרתו, ומה בכך אם לא תהיה טהרה אם כך דינו. וי"ל דלא עלה על דעת משה שהאיסור להיטמא למתים הוא משום קדושת הכהנים, רק חשב שהטומאה תגרום לכהנים איסור לעבוד בביהמ"ק, ולכן הרהר ומה בכך אם יהיו טמאים שבעת ימים, הרי בתום שבוע זה יוכלו לשוב לעבודתם. אך מאחר שלא השיבו הקב"ה לשאלתו הסיק משה שאכן אין לכך טהרה עולמית, וכיון שכך נמצא נדחה מכהונתו לנצח, ודבר זה היה קשה מאד למשה כיון שכבר נאמרה פרשת פרה לטהר טמאי מתים.

אמנם כאשר הרהר שוב לאידך גיסא, דכיון שעשו את העגל נדחתה פרשת פרה שלא יהיה קטיגור נעשה סניגור, ולכן נתכרכמו פניו על כך שאין כפרה לחטא העגל, אך כשנאמר לו שוב פרשת פרה או אז הבין כי אדרבה מכפרת פרה אדומה גם על חטא העגל ויש טהרה למת, ונוכל א"כ להסיק ולקבוע בבירור כי ציווי התורה שלא יטמאו הכהנים למתים הוא רק משום עוצם קדושתם, כי לטומאה יש טהרה.

2. אמור אל הכהנים בני אהרן (כא,א)

כתב הטור (יו"ד, שסט) 'אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו' מכאן שהכהן מזהר שלא לטמאות למת וכו'. והקשה עליו הב"י מאי קאמר מכאן משמע והרי המקרא מפורש כאן לבל יטמאו למת.

אכן באמת אפשר לפרש ב' טעמים למה הוזהרו הכהנים על הטומאה א' משום קדושת העבודה וכמו שנאמר (פסוק ו) 'כי את אשי ה' לחם וגו' הם

מקריבים'. ב' משום שריבה בכהנים מצוות הרבה, לכן הזהירם על הטומאה. והחילוק שבין ב' הטעמים הינו אם גם בת כהן מוזהרת על הטומאה, דאם הטעם הוא משום העבודה הרי בת כהן אינה בת עבודה, אך לטעם שריבה הכתוב מצוות יתירות בזה יש ג"כ חלק לבנות אהרן. חילוק נוסף ישנו, דלטעם העבודה אין האזהרה אלא בזמן שביהמ"ק קיים, אבל לטעם של מצוות יתירות הרי תוקף האזהרה גם לדורות הבאים אחריהם. והנה, ממה שהפסוק ממעט את בנות אהרן מוכח שגם בזמן הזה כהנים מוזהרים על הטומאה וטעם האיסור משום שמצווים על מצוות יתירות, ולכן היה צד לומר שגם בנות מצוות על הטומאה, דאילו לטעם משום קדושת העבודה למה לי קרא למעט את הבנות, הרי בלאו הכי לאו בני עבודה נינהו.

לפי זה, הטור שמביא רק דינים הנוהגים בזמן הזה הוכרח להוכיח שטומאת כהנים נוהגת גם בזמן הזה, ולכן הביא את הפסוק 'בני אהרן' דמזה ממעטינן בנות אהרן, ומוכח שדיני טומאה לאו בגלל עבודה אלא משום שנצטוו במצוות יתירות, ולכן נוהגים דיני טומאה גם בזמן הזה.

3. אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם (כא,א)

רש"י: אמור... ואמרת... להזהיר גדולים על הקטנים
רבי אלימלך מליזנסק הסביר את מאמר רש"י:
אמר... ואמרת.. להזהיר גדולים על הקטנים, להזהיר את האנשים הגדולים יחד עם הקטנים, וכך הוא מסביר את דבריו כשאדם מבקש להטיף מוסר לנער קטן, אל יעשה זאת בצורה גלויה וישירה, כדי שהנער הצעיר לא ייעלב ולא תיפול רוחו, אלא יזהיר גדולים יחד עם הקטנים, ובסופו של דבר יבין הנער ממילא שדברי המוסר מכוונים אליו.
וזהו שדיבר הכתוב "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תישא עליו חטא" שיהיה בעיניך האדם שאתה מוכיח אותו, כחברך ואהובך, שאתה בא להוכיח אותו מאהבה וח"ו שלא לפגוע בו.

וכן נראה להסביר את מאמר שלמה המלך במשלי "אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך" אם יהיה בעיניך האדם המוכח כחכם, ותוכיח אותו לא מתוך התנשאות ח"ו אלא מתוך אהבה ורצון לעזור, ושמתוך דבריך יבין את התוכחה, וע"י זה לא ירגיש רגשי נחיתות, יקבל את דבריך, ואם לאו ישר ידחה דבריך על הסף, עוד לפני שפתחת פיך!

וזה שאמר רבי אלעזר בן עזריה בגמרא בערכין "תמיהני אם יש בדור הזה אדם

4. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, אָמַר אֶל-הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרָן; וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, (כא,א)

רש"י: להזהיר את הגדולים על הקטנים

מבחינה חינוכית חייב הרב/המורה/המלמד "להזהיר- " להראות פנים שוחקות ללומדים והלאיר להם פנים ולחפש בכל אחד מהי הנקודה הטובה שלו ממנה יוכל לחבר את התלמיד ללמידה ולגרום לו להינות ולהפיק ממנה את מירב התועלת. כמו שנאמר בפרקי אבות: "אין הקפדן מלמד" שבגלל קפדנותו, התלמיד "מתבייש."

5. כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו וגו' (כא,ב)

תניא בתורת כהנים (אמור א, ה-ו) "שארו" זו אשתו דכתיב (לעיל יח, יב) "שאר אביך היא", "הקרוב" למעט ארוסה שעדיין לא נתקרבה, "אליו" למעט הגרושה שכבר אינה קרוב אליו אלא שנותרה, יאמר "לאמו" מה תלמוד לומר "לאביו", מה אמו שהיא מתחללת הרי הוא מטמא לה אביו שאינו מתחלל אינו דין שיטמא לו, אילו כן הייתי אומר מה אמו בידוע אף אביו בידוע, אביו חזקה מנין תלמוד לומר "ולאביו."

והקשו חכמי לוניל לר"י דעדיין תקשי ל"ל" לאביו" הרי אפשר ללמוד מק"ו מאמו, שמא תאמר אולי אין אביו ידוע כאביו הרי ממה נפשך יוכל ליטמא לו, אם אכן הוא אביו הרי מיטמא לאביו, ואם אינו אביו נמצא שהוא ממזר ובלאו הכי אינו ראוי לכהונה.

ואפשר ליישב שבא הכתוב כאן לשני דברים, להתיר טומאה בקרובים אף שנאסר ברחוקים ועוד להכריחו עד שאם לא ירצה ליטמא מטמאין אותו בעל כורחו, וכמו שנאמר "לה יטמא" ואמרו בתורת כהנים שם שזו מצוה שמוטלת על כל כהן ליטמא למתים שהותרו לו כמו שמצינו בגמרא (זבחים ק, א) גבי יוסף הכהן שמתה אשתו בערב פסח ולא רצה ליטמא לה והחפוהו חכמים וטמאוהו בעל כורחו, הרי שעל כל הקרובים האמורים

בענין הוא חייב ליטמא, ולא רק לאחותו שבה נאמר "לה יטמא".
לפ"ז מבואר שפיר שכן אילו הייתי דן טומאת אביו בדרך "ממה נפשך",
לא היינו יכולים להכריחו ליטמא בעל כרחו לאביו דשמא אינו אביו, ואיך
נבטל מצות פסח במועדו וכיו"ב על סמך הספק, לכן קמ"ל קרא שפיר
"ולאביו" דמיטמא לו מ"מ.

6 . כי אם לשארו הקרב אליו וגו'. לה יטמא) כא,ב-ג)

ובתו"כ, לה יטמא, על הודאי מטמא ואינו מטמא על הספק.
ובמשך חכמה הק' מה הוצרך למיעוט, הא מהיכי תיתי שיוכל לעבור
מספק באיסור טומאה, ומ"ש משאר איסורים שבתורה שספיקם לחומרא.
ותי' דהתורת כהנים ממעט באופן שהספק הוא שמא היתה לאיש או שמא
נתארסה, אע"ג דיש לאוקמי על החזקה דלא נבעלה לאיש או לא
נתארסה, בכ"ז אינו מטמא. ולפ"ז גדר המיעוט דלה יטמא הוא, היינו
דהיתר טומאה לאשתו הוה רק באשה ודאית, וכשאינן ודאי אף שאיכא
חזקה אסור לו להטמא.

ונראה, דלכאורה יש לדון בזה, דהרי לענין פסלות הא מוקמינן החזקה
דחזקת כשרות וכשירה, וא"כ אמאי שלא יהי' מכוח זה הוחזק דפועל
כבירור גמור ה"נ לענין טומאה (יעוין בשב שמעתא). ובתורת כהנים גופיה
כתב דמאביו מרבה מיניה, ממה דהקדים הכתוב אם לאב דאפילו רק אביו
מוחזק איכא היתר הטומאה.

ובביאור הדבר י"ל, דדין הטומאה לא נולד ממצב כשרותה, וע"כ לא שייך
הך הוחזק לכך, דרק אם הי' בא בתוצאה מהדין פסלות שחל עלי', הי'
שייך דין הוחזק מה שהוחזקה בכשרותה, (ויש לדון אם כבר הוחזק לגבי
פסלות אם כבר מהני לגבי ספקות אחרים), וכמו לענין מלקות דהחיוב
המלקות בא מהאיסור שחל עלי', ואם הוחזק הדבר באיסורו הוי כבר מצב
ודאי דחפצא דאיסורא עלי' ומתחייב במלקות, אכן הדין היתר טומאה
נלקח מדין מיוחד שצריך שתהי' אשה מיוחדת לו, וא"כ הרי"ז ספק בפני
עצמו שלא הי' כאן הוחזק לגביו. ונמצא דאף לענין הלקיחה מותר לו
לקחתה אבל לענין טומאה שאני.

אמנם לפ"ז יקשה בעיקר דברי המשך חכמה דלכאורה מהו האפשרות
להעמיד בתר חזקה, דזה שפיר בהיכי תימצי דהיתה לאיש, א"כ שייך
שפיר החזקה דחזקת הגוף שלא נבעלה, אבל שמא נתארסה הרי החזקה

לזה יכול להיות רק חזקת כשרות, ולכאורה לענין ההיתר הכא בטומאה לא תלוי כלל בדין כשרותה, אלא דין מיוחד דלה יטמא, וכמו שהוכחנו דלכך אין דין הוחזק בכשרותה שהי' פועל כאן היתר גמור, וא"כ מהו כוח החזקה לענין ספק המציאות, וממנפ"ש דא"כ הרי שיהני כאן דין הוחזק. וצ"ל דזה גופא ילפינן מלה יטמא, דהיתר הטומאה הוה בדוקא לאשתו המיוחדת לו, ורק מחמת כן לא מועלת חזקת כשרותה דלא תליי' בכשרות, וכן ממילא דאין הוחזק, אלא דבעי מציאות ודאי אשתו.

7. אשה זונה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו (כא,ז)

לשיטת ב"ש (גיטין צ, א) דס"ל שלא יגרש אדם את אשתו אלא א"כ מצא בה דבר ערוה, ומשמע בגמ' דדבר ערוה ממש קאמר היינו שזינתה בעדים ברורים, קשה טובא מפסוק זה שהרי לשיטתם גרושה בכלל זונה היא ולמה נכפלו בקרא.

אולם יש לומר דשפיר איצטריך גרושה, משום שלפי מסקנת הגמ' שם כ"ע מודו דגם אם גירש בלא למצוא בה דבר ערוה הרי היא מגורשת בדיעבד, נמצא א"כ שבדיעבד הו' זונה וגרושה שני דברים נפרדים. (פני יהושע)

ובאפן אחר יש ליישב דאיצטריך קרא לארוסה, דהנה חידש בשו"ת מהרשד"ם (אבהע"ז סי' רלא) דלא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנשואה, אבל בארוסה כ"ע מודו דאפילו מצא אחרת נאה הימנה יכול לגרשה. לפ"ז שפיר איצטריך להזהיר לכהן מגרושה דאף אם היא גרושה מאירוסין דליכא "ערות דבר" ג"כ אסורה עליו.

ועוד איצטריך או לאותם היוצאים למלחמות בית דוד שהיו כותבין גט לנשותיהם, כדי שלא תשארנה עגונות.

עוד י"ל, דגם לב"ש האי דלא יגרש אלא א"כ מצא בה ערות דבר אינו איסור מה"ת אלא עצה טובה קמ"ל כמ"ש המהר"ם מלובלין בתשובה, ולכן בעי קרא הכא דהגם דליכא איסור אפ"ה לא ישא גרושה.

א"נ היכא דנתרצו שניהם בגירושין ברצון גמור, דאז אף לב"ש אין איסור ויכול לגרש בלא סיבה כלשהי ברצון אף שהיא כשרה וצנועה, וע"ז הזהיר הכהן דאפ"ה לא יקחנה בהיותה גרושה.

8 . קדוש יהיה לך (כא, י-יא)

ופירש"י נהוג בו קדושה לפתוח ראשון בכל דבר, ולברך ראשון בסעודה. ויל"ע בהא דמבואר הכא שצריך לכבד את הכהן לברך ראשון בסעודה, והכי נפסק בשו"ע (סי' רא ס"ב) שהכהן מברך ברכהמ"ז, ואילו גבי היותו 'חזן' לא מצינו שנותנים לכהן תחלה, אף שגם הוא ענין של כבוד ושררה (עיי' סי' נג ס"ו וסעיף כ"ה).

גם לא מצינו בבני אדם העומדים בתור באיזה מקום שצריך ליתן לכהן ראשון, ויש מקום לומר דכל דין הכיבוד לכהן הוא רק בדבר שיש גם לאחרים אז יש דין להקדימו, אבל בדבר שאין ממנו לאחרים לא נאמר בו דין ליתנו לכהן, ולכך ויתור על תור הוא הפסד זמן ואינם צריכים להפסיד הזמן בשביל שיהא הוא ראשון.

אבל הא ליתא, שהרי גם ברכהמ"ז נותנים לו לברך תחילה, אף שעיי"ז הם מפסידים לברך. (וברש"י משמע שהקדמת הכהן הוא בברכת 'המוציא', שהוא מדרך ראשון בסעודה).

והנה בגמ' גיטין (נט, ב) איתא וקדשתו לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון. וצ"ע דהרי נטילת מנה יפה אינו שייך לדבר שבקדושה, ומראשית הברייתא משמע שרק בדברי קדושה צריך להקדימו ולא בכל דבר, אבל מסיפא מוכח לא כן. ובאמת מהפסוק שכתוב 'וקדשתו', ומשמע ג"כ דרק לדברי קדושה צריך להקדימו, ולא בשאר דברים.

ומספרים על הגר"ח ז"ל מבריסק שבאחד הפעמים בא אליו החפץ חיים, והם הלכו יחדיו למקום אחד עם ר' שמחה זליג זצ"ל הדיין דבריסק, והיה נידון מי יכנס תחלה, ואמר הגר"ח שיכנס תחילה החפץ חיים שהינו כהן, ואחריו יכנס הוא בעצמו שהוא לוי, ואח"כ ר' שמחה זליג שהוא ישראל. ומזה משמע שדין הקדמת הכהן הוא גם בכניסה למקום מבוקש, ואפשר דשם היה מוכרח לעשות פשרה, ותלה בזה.

ויש לדון בספק כהן אי בעי ג"כ צריך לכבדו, שהרי הוא ספק מ"ע דאורי"י, ואף דא"א ליתן לו מתנ"כ, שהרי הוא ספק כהן מ"מ דין הכיבוד הוא אף בספק, וכן מי שהוא ספק ת"ח צריך לכבדו, וכל זה כשבאמת יש ספק, אבל בסתמא אזלי' בתר רוב שאינו ת"ח.

9 . והכהן הגדול וגו'. ועל כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו

לא יטמא (כא, י-יא)

תמהו המפרשים, אם אמרה תורה שכהן גדול אסור לו ליטמא אפילו לשבעה קרוביו, כיצד אם כן נכנס אלעזר למערה בעת פטירת אביו אהרן הכהן, כמבואר במקראות (במדבר כ, כב-כט, ובפירש"י שם). ונראה לומר, מאחר שאזהרה זו שאמרה תורה לבל יטמא כהן גדול לקרוביו חידוש הוא, דהא כהן הדיוט נאסר אף הוא בטומאה, ובכל זאת התירו לו ליטמא לז' קרובים, וכיון שחידוש הוא הבו דלא לוסוף עלה, וכדלהלן.

דהנה פשטות לשון הפסוקים 'והכהן הגדול אשר יוצק על ראשו שמן המשחה וגו'', 'ועל כל נפשות מת לא יבא', משמעותם דדוקא אם הוא לפי הסדר הזה דהיינו שקדמה תחילה משיחתו לכהן גדול, ואח"כ נזדמנה לו מיתת אחד מקרוביו, או אז נזהר לבל יטמא להם. אך אם לא קדמה קדושת כהונתו וכגון שבאו שניהם גם יחד, כנדון שלפנינו שאלעזר נכנס למערה עם אהרן הכהן אביו, כאשר מיד עם פטירתו יועבר שרביט הכהונה לידו, לכאורה נוכל לומר בזה דכל זמן שלא היה אהרן בארצות החיים לא היה אלעזר כהן גדול, ולכן אין דופי במה שנכנס עמו למערה

10 . וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל (כא, כד) פירש רש"י להזהיר בית דין על הכהנים. וביאר הרא"ם דהיינו שיזהירו ב"ד של ישראל את הכהנים בעלי מומין שלא לגשת לעבודה, דאל"כ מה ענין ישראל עם אזהרה זו של הכהנים.

והנה מהגמ' (ב"ק כח, א) גבי נרצע שקלו ימיו דיכול רבו להכותו כדי להפרישו משפחה אע"ג שאינו בכלל ב"ד, ש"מ דלהפריש מאיסור לא צריך ב"ד, וכן הוכיח בקצוה"ח ונתיבות (סי' ג' סק"א), וכיו"ב הביא ראיה בתרומת הדשן (סי' רי"ח), וא"כ קשה למה הוצרך רש"י לפרש דקרא מזהיר לב"ד דוקא.

אכן המנחת חינוך (מצוה ח) כתב, דהא דכופין עד שתצא נפשו לעשות מ"ע מה"ת הוא דוקא לב"ד מומחין, אבל אינו מוטל כלל על יחידים ולא על הדיוטים לכופ, ואף דמבואר בב"ק גבי נרצע שיכול להכותו לאפרושי מאיסורא היינו דהרשות בידו אבל אין חיוב כלל על איש מישראל להפריש את חברו מאיסורא עד שתצא נפשו.

לפי זה דאין חיוב כלל על איש מישראל להפריש את חברו מאיסורא ודוקא ב"ד מזהרין לאפרושי מאיסורא שפיר כתב רש"י דמאי דהזהיר כאן

לאפרושי כהנים מגשת אל העבודה כשהם בעלי מומין, היינו דוקא
"להזהיר ב"ד על הכהנים."

11 . ומתו בו כי יחללוהו (כב, ט)

בגמ' (כריתות ז, א) אמרו כהן שסך בתרומה בן בתו הישראלית מתבל בו ואינו חושש דכתיב ומתו בו כי יחללוהו, כיון דחללוהו הא איתחלל. והיינו דנחדש דין בתרומה דע"י סיכה או אכילה פקע קדושתה ויצאה לחולין, ולפיכך אם אכל הכהן או סך בשמן מותר לישראל ליהנות ממנה. והנה בכל האיסורים אמרו בגמ' דאם בעינן הנאת מעיו, הרי שאכל חצי זית והקיא וחזר ואכלו פטור דאין כאן הנאת מעיו מכזית. והקשה רבי משולם איגרא דא"כ באכילת תרומה אי אפשר להתחייב אלא באכילת כזית שלם בבת אחת, שיש בו הנאה מכזית תרומה, אבל אם אוכל חצי זית אפילו יאכל בכדי אכילת פרס חצי זית נוסף אי אפשר לחייבו, שהרי כיון שאכל חצי זית נתחללה התרומה ויצאה לחולין, ואם היה חוזר ואוכל לאותו החצי בודאי לא היה מחויב עליו וא"כ היאך יצטרף חצי זה לחצי זית הנוסף, וקשה על הרמב"ם (פ"י מתרומות ה"ג) שכתב דהאוכל ב' חצאים בכדי אכילת פרס חייב.

ויש לתרץ דחלוק איסור אכילת תרומה משאר איסורי מאכל, דבכל איסורי אכילה יסוד האיסור הוא על הגברא שלא לעשות מעשה אכילה בדבר האסור, ולפיכך יש לדון דאי בעינן הנאת מעיו, הרי שעד שלא מילא כריסו בכזית איסור אינו לחייבו. אמנם בתרומה גדר האיסור מצד החפצא והיינו שלא ייעשה בתרומה מעשה חילול של אכילה, וכיון דבכה"ת כדי אכילת פרס נידון כאכילה אחת, הרי שיש לפנינו כאן חילול כזית תרומה באכילה אחת, ול"ש לדון כאן

12 . וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו (כב, יא)

יש להבין מה ההדגשה 'הוא' יאכל בו הא פשיטא הוא דקנין כספו זה, שהוא עבד כנעני כדפירש"י, הוא זה שאוכל התרומה ולא הכהן עצמו. אכן, יש לדון בעבד האוכל תרומה איזה ברכה הוא מברך, שהרי הברכה על התרומה מלבד ברכת הנהנין היא אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה או על אכילת תרומה, ואיך יוכל העבד לברכו הרי אינו מזרעו של אהרן.

אמנם ייתכן, דבאמת אין העבד מברך על אכילת תרומה את הברכה

המיוחדת הנ"ל, כי אין אכילתו מדין כהונה אלא מדין קנין כספו של הכהן, ומה שהוא אוכל זה כאילו הכהן אוכל וכאכילת בהמתו הנחשבת לאכילת האדון.

לפי זה כה תתפרש תיבת 'הוא', דכשקנין כספו זה שהוא העבד אוכל בתרומה, הרי זה כאילו 'הוא' יאכל בו, דאכילת העבד כמוה כאכילת האדון.

ברם יש לדון עוד בזה, דהנה מהאי קרא ילפינן (יבמות סו, ב) דגם אשה אוכלת תרומה, ואילו בספרי (קרח) יש דרשה אחרת להתיר אשה בתרומה ויליף לה מקרא (במדבר יח, יא) כל טהור בביתך יאכל אותו. ואפשר לומר דקרא דקנין כספו דילפינן מיניה אשת כהן שאוכלת בתרומה, מקרא זה נוכל ללמוד דמה שהיא אוכלת בתרומה הרי זה כאילו הכהן אוכל 'הוא' יאכל בו, וכדוגמת העבד שאף הוא נלמד מקנין כספו. אך אם נילף מקרא דכל טהור בביתך יאכל אותו, הרי זה בא ללמד דמה שאוכלת בתרומה זו אכילתה שלה, דהתורה חידשה באשת כהן אכילת תרומה מצד עצמה. והחילוק בין שתי הילפותות תהיה לענין הברכה המיוחדת של תרומה, דבת כהן ודאי יכולה לברך 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן', אבל אשת כהן אם תוכל לברך ברכה זו הרי זה תלוי לכאורה בשתי הדרשות, דאי מקרא דידן קנין כספו פשוט שאינה יכולה לברך דומיא דעבד דאינו מברך, אך כיון שיש דרשה נוספת דכל טהור בביתך יאכל אותו, וזו אכילה עצמית של אשת כהן, שוב יתכן דשפיר תוכל לברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וציונו על אכילת תרומה.

הוסיף: רוני גולדברגר

13 . ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד (כב, כח)

מה טעם נסמכה פרשת "אותו ואת בנו" לפרשת יום טוב ודיניו הכתובים מיד אחרי פרשה זו שלפנינו.

והנה שנינו במשנה (חולין פג, א) דבארבעה פרקים בשנה המוכר בהמתו לחבירו צריך להודיעו אִמָּה מכרתי לשחוט בַּתָּה מכרתי לשחוט, ואלו הן ערב יו"ט האחרון של חג וערב יו"ט הראשון של פסח וערב עצרת וערב ראש השנה. ופירש רש"י שדרך ישראל לעשות סעודות בימים ההם, וסתם הלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשוחטה מיד. לפיכך המוכר בהמה לחבירו ומכר תחלה אִמָּה או בַּתָּה בו ביום, צריך שיאמר ללוקח דע לך שהיום

מכרתי אִמָּה.

הרי מבואר דבזמני המועדים צריך זהירות יתירה עד שחייבו חכמים את המוכר להודיע ללוקח באם מכר אִמָּה או בָּתָּה. לכך י"ל, דהסמיכה התורה דין "אותו ואת בנו" להלכות יום טוב, שלא לבא ח"ו לידי איסור דאז שכיח יותר שיבא לידי איסור אות ואת בנו כמבואר.

14 . ושור או שה אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד (כב,כח)

הנה ייסד הקליר בקדושה שאנו אומרים ביום ב' של פסח, 'צדקו אותו ואת בנו ביום אחד בל תשחטו, ויעויין בתוס' במגילה (כה, א בד"ה מפני) שביארו, דמשמע שרצונו לומר שהקב"ה חס על אותו ואת בנו, והביאו להקשות על כך בשם הרב ר' אלחנן, כיצד יסד כן הפיט, הא איתא התם במתני' האומר וכו' על קן ציפור יגיעו רחמיך וכו' משתקין אותו, ומבואר בגמ' לחד מ"ד דהוא משום דעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינם אלא גזירות.

ובאמת, יעויין במהרש"א שם (בחידושי הלכות) שהביא, דכבר יש להקשות כן על דברי תרגום יב"ע כאן בהנאמר 'אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד', שתרגם שם 'עמי בני ישראל היכמא דאבוני רחמן בשמיא כן תהון רחמנין בארעא, תורתא או רחילא יתיה וית בריה לא תיכסון ביומא חד', הרי שעשה מצוותיו של הקב"ה רחמים, והוא היפך דברי מתני' ועיי"ש עוד מה שכתב בזה.

והנראה בזה, דהנה בברכות (לג, ב) איתא נמי למתני' דהאומר על קן ציפור וכו' וכתב שם רש"י בד"ה האומר, דאיירי 'באומר כן בתפילתו', וצ"ב מאי קמ"ל רש"י בזה, ומצאתי שבתויו"ט עמד בזה, וביאר דרש"י סובר דדוקא בתפילה משתקין אותו, וטעמא דמילתא משום דכשאומר כן בתפילתו מחליט הדבר ולהכי משתקין אותו, מה שאין כן דרך דרש או פשט עכ"ל עיי"ש. והנה לפי דבריו לק"מ מדברי התרגום יב"ע כיון דהוא ביאר כן בדרך פשט בלבד.

איברא דלענ"ד נראה דלפ"ד התויו"ט מיושבים גם דברי הקליר, דנראה לחדש דלא בכל דרך תפילה אסור לומר כן, דלעולם בתפילה בעלמא שרי לומר כן, וכל האיסור הוא רק בקובע לשון זה בנוסח תפילת שמונה עשרה במקום הנוסח שטבעו חכמים, והטעם בזה הוא, דכיון דהיא תפילה המחויבת מדינא רק בה הוי דרך קביעה והחלטה.

ויש להביא ראיה לחידוש דידן דרק בשמונה עשרה אסור לומר כן, דהנה כל מילי דמנתה מתני' דאסור לאומרם הוא מעניין שמונ"ע, ונמנה אחד אחד, 'מודים מודים' פשוט הוא כיון דהוא בתוך ברכת ההודאה, 'על קן ציפור יגיעו רחמיך' נמי י"ל דהוא מעניין שים שלום, דבתוך הברכה שמזכיר 'חן וחסד ורחמים עלינו' מוסיף, שתרחם עלינו כדרך שריחמת על קן הציפור, וכן בבא ד'על טוב יזכר שמך' נמי י"ל דהוא מעניין סיום ברכת ההודאה, שבמקום 'הטוב שמך' אומר 'על טוב יזכר שמך', וכן בהא ד'ברכוך טובים' הכוונה שבמקום 'וכל החיים יודך סלה' אומר 'וכל הטובים יודך סלה', ועל כן נקטה מתני' מילי אלו בדוקא דאיירי רק בקובע כן בתפילתו, וכיון שקובע כן במקום הנוסח שטבעו חז"ל, אזי הוא כמחליט הדבר וזה אסור, ובאמת יעויין במשניות בברכות שם, דהמשנה הקודמת לה והמשנה שלאחריה מיירו מעניני ברכת ההודאה ושים שלום, וזו ראיה לדברינו שהמשנה דיברה באומר כן בתוך נוסח התפילה.

אשר לפי זה נראה דמיושבים שפיר דברי הקליר, דאף דקבע פיוטו בתוך תפילת שמונ"ע, בכ"ז אין זה במקום נוסח קיים אלא כתוספת, ובכה"ג סבר, דלא אסרו

15 . ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון
מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו שבת הוא לה' בכל
מושבותיכם (כג,ג)

בנקאי השבת

אמרו עליו על ר' שמואל שטראוס זצ"ל שיהודי שמח וטוב לב היה, כי שמחה גדולה ונהרה אמיתית לא ראו על פניו מעולם, כפי שראו באותה שבת מיוחדת לפני שנים רבות. ירא אלוקים מרבים היה ר' שמואל שכל חייו התאמץ לקיים את רצון קונו ולהרבות במצוות ובמעשים טובים. "חצר שטרויס" המפורסמת שבירושלים, נתרמה על ידו, כולל המבנים שבתוכה, לבקשתו של גאון המוסר רבי ישראל סלנט זצוק"ל. רבים שמעו על חצר זו, אך לא רבים יודעים, כי היום היא מכונה "מוסררה", לאחר שהערבים שכבשו את האזור כינוהו כך על שם בעלי המוסר שהתגוררו בו. כיצד נתרמה "חצר שטרויס", ומנין היה לר' שמואל שטראוס ממון כה רב? על כך שמענו מהמחנך הוותיק הרה"ג ר' משה טורק שליט"א נכדו של

מורינו רבי יעקב רוזנהיים ז"ל שהיה חתנו של ר' שמואל.
ר' שמואל התגורר בעיר קרלסרוה שבגרמניה. לפרנסתו עסק ר' שמואל
בניהול בנק קטן שהקים עבורו חמיו העשיר לאחר נישואיו. במושגי אותם
הזמנים, כדי לנהל בנק קטן היה צורך בשלושה דברים. רישיון מן
הממשלה. קבלות רשמיות וחליפה בעלת שני כיסים לכל הפחות, כדי
לשכן בהם את כספי הפיקדונות.
ואכן, ר' שמואל ניהל את חליפתו ביד רמה. אנשים רבים סמכו עליו
והפקידו בידיו את כל חסכונותיהם, והוא פרנס את משפחתו ברווח.
בוקר אחד, יום שישי היה זה, לבש ר' שמואל את בגדי השבת לרגל
שמחת ברית מילה שערך אחד מקרוביו, ולאחר ברית המילה עסק ר'
שמואל בעסקיו במשך מספר שעות.
עם לילה, בליל שבת קודש, ר' שמואל סיים את תפילת ליל שבת והחל
לצעוד אל ביתו, כאשר לפתע הבחין כי כיס מעילו תפוח. לתדהמתו
הרבה התברר לו, כי כל כספי הפיקדונות שהופקדו בידיו, הצרורים בחבל
ובשקיק בד, נמצאים בכיס מעילו. בו ברגע, עצר ר' שמואל מהילוכו. עיניו
רשפו, ליבו הלם ורקותיו פעמו בחוזקה.

כל חייו עמדו על כף המאזניים. השלכת שקיק הבד, כמוה כהשלכת כל
עתידו לנהר גועש. הוא כבר צפה בדמינו את המוני הלקוחות – איכרים,
סוחרים זעירים, אנשים שחסכו מפת לחמם כדי לרכוש תפילין לבנם
יקירם, כולם עומדים בפתח ביתו וזועקים חמס. זעקות "גזלן", "גנב"
ו"פושע" החלו להישמע במהרה, ותוך דקות מספר רוקן ההמון הזועם את
תכולת ביתו, השליך אותו ואת משפחתו מדירתם ועשה בה שמות.
אחוז בשרעפיו עמד ר' שמואל בטיבורה של העיר, בפירת קרן רחוב הומה.
הוא החליט את החלטת חייו, לעשות רצונו יתברך במסירות נפש. ידיו לא
רעדו, בטנו לא צבתה, לבו פעם בקצב סדיר ורגוע, וארשת פניו שלווה
הייתה, כאילו לוגם הוא כעת כוס חמין בהפסקת הצהריים, ר' שמואל ניער
מעליו את מעילו, וצפה באדישות בצרור הכסף שנשמט מכיסו. ר' שמואל
המשיך בהילוכו לעבר ביתו, ולא פנה להביט אף לא פעם אחת לעבר
האוצר שברגע זה הופקר לגורלו. לבטח, לא יחלפו מספר דקות, וחייו של
איזה גוי קרסלאוי ישתנו מן הקצה אל הקצה. נרות השבת ריצדו כתמיד,
כאשר ר' שמואל נכנס אל ביתו כששמחה עצומה אופפת את כולו. חיוך
רחב נמתח על פניו ולאחר שאיתל לבני משפחתו "אגוטן שבת" לבביו,

פצח ר' שמואל בשירת "שלום עליכם" שהדהדה על פני כל הרחוב. אותה שבת לא ויתר ר' שמואל על זמר או מנגינה יפה כל שהיא שעלו בזיכרונו. גולש היה ר' שמואל מ"חסדי ה' כי לא תמנו" ומזמר "אמת אתה הוא ראשון", משם המשיך לשורר "בגלל אבות תושיע בנים", חזר ל"חסדי ה'", סיים ב"קה ריבון עלם" וקינח במארש עליז. בני ביתו לא ידעו מאומה על שאירע ברחוב, אך מי הוא זה שרואה את ר' שמואל עליז ושמח ואינו מצטרף? וכך חלפה לה השבת על משפחת שטראוס בטוב ובנעימים. שלושה כוכבים קרלסואויים נצצו במרומים כאשר ר' שמואל אחז בהתרגשות את גביע הכסף, ובעוד טיפות יין זולגות במורד כף ידו הבדיל ר' שמואל בקול רם "המבדיל... בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה"... כשבלבו הוא הודה לאלוקי ישראל על שנסך בו את תעצומות הנפש לבצע את רצונו לשמור על קדושת שבת המלכה, בלא כל חשבון.

הנוכחים סיימו לנגב את אצבעותיהם טבולות היין בכיסי מכנסיהם, כסגולה לעשירות, ור' שמואל סימן להם לשבת על מקומותיהם, והחל לספר להם את אשר אירע עמו בליל שבת. רגשות פחד ושמחה, צער והתרגשות, שימשו בערבובייה ליד שולחן השבת הגדול, שספג באותן שעות דמעות רותחות ודמעות גיל שניגרו מעיני בני המשפחה. ר' שמואל חיזק את ליבם בדברי מוסר ומאמרי חז"ל, כי הכל מאתו יתברך, ואל להם לדאוג, כי הוא הזן והמפרנס לכל, ואנו עשינו את רצונו. ר' שמואל סיים את דבריו והנוכחים שתקו. איש איש התכנס בהרהוריו פנימה, וכל אחד ניסה לגרש ממשבותיו את השאלה המרה כיצד יראו "החיים שאחרי". האחד שיקע את ראשו בין ברכיו, השני השעין את סנטרו על השולחן ובהה באורלוגין התלוי על הקיר מולו, האחר ישב זקוף על כסאו, כאילו קפא מרגע ששמע את ההודעה הקשה.

הכל קפצו באחת ממקומם, כאשר כסאו של ר' שמואל חרק בעוצמה על ריצפת החדר. בני הבית הביטו באביהם, שנחפז ללבוש את מעילו העליון ועמד לצאת מפתח הבית תוך שהוא אומר: "עלינו מוטל להשתדל. אני הולך לבדוק מה קרה עם הכסף!" בני הבית נותרו במקומם, עצובים על שאירע, ודואגים לאביהם שעתיד להתאכזב מרה, כאשר יגלה כי צרור השטרות איננו. ואילו ר' שמואל, יצא שאננות את מפתן ביתו, כשרוח השמחה ששרתה עליו במהלך השבת, מלווה אותו לדרך.

היה זה בשעת לילית מאוחרת. המותו התמירה של ר' שמואל נראתה היטב

על רקע האורות הצהובים שבקעו מחלונות הבתים. דמות של איש אמיץ, אדם ישר והגון, המאמין והבוטח באלוקיו בלא סייגים. ר' שמואל הלך והתקרב אל המקום בו הוא שמט את מעילו, והנה, בדיוק באותה פינה, בקרן הרחוב ההומה, היה מונח ה.... צרור, אכן. במשך שבת שלימה איש לא נגע בכספו של ר' שמואל! נס! ומופת!

ר' שמואל נשא את פניו למרומים, הודה לבורא העולם על שהעניק לו את הכוחות הדרושים לעמוד בניסיון כה גדול, ועל שהציב שמירה על כספו שהיה מונח במשך כל השבת ברחובה של עיר, ובעודו קורא בהתרגשות מזמורי הודיה מספר התהילים, התכופף ר' שמואל במלא הדרו, השיב את הצרור אל הבנק – לכיס מעילו, וחזר בעליצות לביתו. אין צורך לתאר את השמחה העצומה שהשתררה בבית משפחת שטראוס, כאשר אבי המשפחה נכנס אל הבית, כשכיס מעילו תפוח ועל פניו החיוך הנצחי.

הרב משה טורק שליט"א ששמע את המעשה מחמותו, שהייתה בתו הבכורה של ר' יעקב רוזנהיים, מסיים את דבר המעשה, כשהוא מפטיר ואומר: "ומה קרה אחר כך?" למחרת עבר באזור שר האוצר של המחוז ששמע כי יהודי ישר ונאמן מנהל בנק באזור זה, ובו במקום הוא החליט שכל כספי אוצר המדינה יופקדו בבנק של ר' שמואל שטראוס!

למה? כי כך רצה השי"ת לגמול לו על מסירות נפשו. הפעם כבר היה ר' שמואל זקוק למספר מעילים בעלי כיסים עמוקים ורחבים. עד מהרה נפוצה השמועה כי מושל המחוז הביע את נאמנותו ב"בנק שטראוס", ותוך שנים מספר היה ר' שמואל לעשיר מופלג ומפורסם. מכספים אלו, תרם ר' שמואל את "חצר שטרויס" המפורסמת בה התגוררו צדיקים מופלגים וגאוני ארץ, בהם, הגאון ר' איצ'לה בלאזר והגאון נפתלי אמסטרדם זצוק"ל.

"אני חושב", מסיים הרה"ג ר' משה טורק שליט"א, "שעל מעשה זה, אין צורך להוסיף מילים ומוסר השכל, המעשה הזה מדבר בעד עצמו". אכן.

16 . וספרתם לכם ממחרת השבת (כג,טו)

והחינוך (מצוה ש"ו) ביאר דמטרת הספירה היא לצפות ולחכות למתן תורה, כעבד ישאף צל. ויש להבין, שהרי בתורה לא הוזכר כלל ענין הספירה למתן תורה, אלא להקרבת קרבן העומר.

ונראה לבאר ענין קרבן העומר שבא מן השעורים שהם מאכל בהמה, וענין זה בא ללמדנו שגאולת מצרים איננה המטרה הסופית, שהרי היא רק גאולת הגוף, והיינו גאולת החלק הבהמי של האדם, ובלי התורה עדיין נחשב האדם כבהמה ומאכלו הוא מאכל בהמה, ורק בזמן מתן תורה נשלמה הגאולה בכך שנעשה אדם, וזהו ענין קרבן ב' הלחם שהוא בא מחיטה שהוא מאכל אדם, והיינו שבא ללמדנו שעתה בזמן מתן תורה נעשו עם ישראל לאדם ע"י התורה.

ומעתה מבואר מה שכתב בחינוך שזהו ענין הספירה, לספור את הימים מהזמן בו עדיין אנו כבהמה, עד זמן מתן תורה שבה נעשים אנו לאדם. הוסיף: הבחה מנחם יעקובזון

17 . וספרתם לכם ממחרת השבת... שבע שבתות תמימות תהיינה וגו' (כג,טו)

ספירת העומר

הנה אדם המברך בכל יום, ויום אחד שכח ולא הזכיר יממה שלימה, שוב אינו רשאי לברך, אלא עליו לספור יום יום הספירה בלא ברכה. והטעם לכך, כי לפי דעות בראשונים, כל הספירה היא אחת. ולעומתם יש הסוברים שכל יום היא מצוה בפני עצמה, ולדבריהם השוכח יום אחד שלם יוכל להמשיך ביתר הימים לספור ובברכה. רק מאחר שיש בידינו כלל "ספק ברכות להקל" לכך נקבעה ההלכה כאמור. ע' סימן תפ"ט.

ולכן יש לשאול כיצד רשאי כל אדם לברך, הלא שמא ישכח יום אחד ונמצא שכל ברכותיו לבטלה, וכבר עמדו על פתגמא דנא האחרונים. ואולם, הלא יש "ספק ספיקא": שמא לא ישכח ואם תמצי לומר שישכח, שמא כל יום מצוה בפני עצמה ולכך יוכל לברך.

וגם עוד י"ל שאע"פ שכל הימים מצוה אחת משום דכתיב "תמימות תהיינה", אכן הברכה "אינה לבטלה" היות ובשעה שבירך, היתה כהוגן. ויש להביא דוגמא לזה מאדם אשר טעה ובשבת התחיל בברכה של חול אתה חונן וכו', שגומר את הברכה. ויש פוסקים שסוברים שאינו ברכה לבטלה. וטעמם כנראה, שכיון שחז"ל "קבעו" שאדם זה צריך לגמור הברכה (ברכות דף כא.). לפיכך אינו ברכה לבטלה.

אכן יש להעיר דמצינו שאמרו בגמרא (נדרים.) מניין שלא יאמר אדם

"לה' עולה", "לה' מנחה" וכו'. ת"ל "קרבן לה'". ע"ש.
ולכאורה החשש שמא ימות ולא יספיק לגמור הדיבור ונמצא הוציא שם
שמים לבטלה. וא"כ קשה גם בספירת העומר, שמא יברך ופתאום ימות,
ונמצא מברך לבטלה. אכן מפירוש רש"י (שם) נראה דאין חשש למיתה,
אלא החשש, שמא לא יגמור דבריו. וע' גיטין (כח:) ולפי"ז י"ל דזה אין
לחשוש בענין ברכה, כי כיון שמתחיל לברך ודאי יגמור. וע' בתוספות
כתובות (דף עב.) וע' שו"ת הרדב"ז (ח"ד סימן כז) אולם השל"ה ביאר
דהחשש שמא ימות ח"ו (והעירו עליו). ולדבריו י"ל דכיון שאדם בא לברך
את יוצרו, א"כ הבא ליטהר מסייעין אותו, כל שכן שאין חשש שיטול ה'
נשמתו, ולכן מתורץ מה שהקשו כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן
ולא חיישינן על שום דבר ח"ו. ושו"ר באורך בשדי חמד (ח"א עמוד 446
סימן נו). וע"ע תורה תמימה (ויקרא א. אות ס) וה' יברך את כולנו בחיים
טובים וארוכים לשלום אמן.

18 . בעצם היום הזה כי יום כפורים הוא לכפר עליכם לפני ה'
אלקיכם (כג, כח)

יש להבין, למה הדגישה התורה במיוחד גבי יום הכפורים "בעצם היום הזה"
ולא במועדים אחרים.

הנה יוה"כ עיקרו לכפרה וכאשר נקבעה בתורה פרשה מיוחדת "אחרי" על
אופן הכפרה ע"י הכהן הגדול שנכנס לפני ולפנים לעשות עבודת היום, וכן
ע"י שעיר המשתלח אשר נשא עליו את כל עוונות בני ישראל.

אך התינח בזמן שבית המקדש קיים יש כפרה בעבודת הקרבנות, אבל
בזמן שאין ביהמ"ק קיים שאין מה שיכפר על בני ישראל כבר כתב
הרמב"ם (תשובה א) שבזמן הזה שאין ביהמ"ק קיים ואין לנו מזבח כפרה,
אין שם אלא תשובה והתשובה מכפרת על כל העבירות ועצמו של יום
הכפורים מכפר לשבים.

וזהו שמרמז כאן הכתוב "בעצם היום הזה כי יום כפורים הוא" שגם ללא
קשר עם כפרת הקרבנות ועבודת המקדש עצמו של יוה"כ מכפר על כל
עוונות בני".

19 . אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחוגו את חג ה' שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון (כג,לט)

כוחה של מצווה פסולה

סיפר האדמו"ר מטולנא שליט"א שבא אליו יהודי בעל תשובה להתייעץ עמו על איזה נושא, תוך הדברים סיפר היהודי סיפור מופלא על כוחה של מצווה פסולה לקרב יהודי לאביו שבשמים. וכה היה המעשה: סבו הזה היה גר באחת ממדינות ארצות הברית, הוא היה יהודי רחוק משמירת תורה ומצוות, אבל מצווה אחת הוא קיים במסירות נפש וזו מצוות סוכה, איך הוא קיים את המצווה?

היה לו צריף בחצר ביתו כל שנה כשהיה מגיע חג הסוכות, היה היהודי דגן מסתגר שבע ימים בצריף יומם ולילה.

לפני פטירתו מן העולם השאיר צוואה אצל עורך דין ובצוואה הוא כתב שמי שישמור את מצוותו לגור בצריף במשך שבוע ימים יומם ולילה הוא ירש את נכסיו, הבנים והנכדים היו בטוחים שהשתבשה דעתו של האב עליו בימים האחרונים, ולא היו מוכנים להתחייב להסתגר שבע ימים כל שנה באיזה צריף, בפרט שידוע להם שלא היה לו פרוטה חוץ מביתו, והבית עצמו לא היה שווה הרבה ע"כ הם לא היו מוכנים להתחייב.

רק נכד אחד אמר לעצמו מה, אף אחד לא רוצה לקיים את רצונו של סבא, אני מקבל על עצמי לקיים את רצונו ולהסתגר שבע ימים בצריף, הוא בא לעורך הדין והצהיר על התחייבותו לקיים את רצונו האחרון של הסבא, העורך דין התקשר לבנים ולנכדים האחרים אולי יש מהם עוד מישהו שמעוניין לקיים את הצוואה של הסבא, וגם לו מגיע חלק בירושה, אבל אף אחד לא נענה לאתגר, כולם מחלו על חלקם אם ישנו, לנכד שמוכן להתחייב לקיים את רצונו של הסבא.

הנכד קיבל את הצוואה והמסמכים הנלווים אליה המורים על רכושו של הסבא, והתברר לנכד שהסבא השאיר הון עתק, בתים ונכסים וחשבונות בנקים מלאים דולרים, הנכד התעשר בין לילה, כדי לא לגרום קנאה במשפחה הוא לא סיפר לאף אחד על כך. והחליט לקיים את צוואת סבו במסירות נפש, על אף שלא ידע מה המשמעות של זה.

הגיע חג הסוכות הנכד הסתגר שבע ימים בצריף, בלי לדעת על מה ולמה

רק כי כך הסבא רצה, במשך השבוע הזה הרהר רבות על ההסתגרות התמוהה הזו, עד שהגיע למסקנה שהסבא לא היה טיפש בוודאי יש בזה איזה עניין דתי, ע"כ החליט שלאחר השבוע הוא ילך לברר על המשמעות של הישיבה בצריף במשך שבע ימים, הוא יצא מהצריף והחל לחפש באזור איזה רב שיסביר לו את פשר הנושא. הוא חיפש וחיפש, עד שמצא איזה רב שגר במרחק רב מאוד, הוא התקשר לרב וקבע עמו פגישה, הוא נסע לרב וסיפר לו את סיפור חייו ועל הצוואה של הסבא, ועל קבלתו להמשיך את מנהגו של הסבא, ושאלה האם ידוע לרב מה המשמעות של מגורים בצריף במשך שבוע?

הרב הבין שהוא מדבר על מצוות סוכה, אמנם לא חייבים להיות סגורים בצריף עשרים וארבע שעות במשך שבוע ימים רצוף, אבל בוודאי כוונתו למצווה הזו, הוא החל לתחקר את הבן על הסוכה האם היא כשרה, אבל היות והוא היה רחוק מאוד מהיהדות הוא לא הבין על מה הרב מדבר, עד שהוא אמר לרב, אולי הרב יכול לבקר ולראות במו עיניו במה מדובר? הרב הסכים. הרב קם ונסע יחד עמו, במשך כמה שעות עד שהגיעו לביתו של הסבא, הוא החנה את הרכב בחניה והזמין את הרב להתלוות אליו, הם הלכו בחצר עד שהגיעו לצריף, הנכד אמר, כבוד הרב הנה הצריף שגרתו בו שבוע ימים, הרב הסתכל ולא מאמין, זה היה צריף פשוט מפלסטיק ומתכת, לא היה זכר לסכך, לא היה זכר לסוכה, הרב נעמד המום ולא מאמין יהודי רחוק כ"כ מוסר את נפשו לקיים מצוות סוכה, אבל אין מצווה ואין סוכה, הוא הרגיש מאוד רע בשביל היהודי הרחוק שרוצה בכל מאודו לקיים את רצונו של הסבא, אבל זה לא זה.

הרב התיישב והחל להסביר לו על קצה המזלג את יחודו של העם היהודי, על מעמד הר סיני, ועל קבלת התורה, ועל כך שעל כולנו לקיים את רצון ה' כמו שכתוב בתורה הקדושה, והסוכה הזו היא לא בדיוק מה שה' ציווה רק בערך, עליו לשפץ אותה.

הנכד החל לשאול שאלות למה זה לא טוב, ואיפה זה כתוב, אני רוצה לראות.

אז הרב אמר לו אתה יודע מה אולי תצטרף לשיעורי תורה ותתחיל ללמוד את התורה הקדושה ואז תבין הכל. הוא הסכים בלב שלם, אחרי הכל הוא רצה להבין בשביל מה הוא סובל שבוע ימים לגור באיזה צריף, ומה היה כוונתו של הסבא, ומה המשמעות של כל הנושא. הוא החל לבוא לשיעורי תורה והחל להתקרב אט אט, עד שבמשך הזמן הוא חזר בתשובה שלימה

נישא והקים משפחה יהודית לתפארת הכל בזכות קיום מצווה פסולה לכל
הדעות אבל במסירות נפש...
ללמדך כמה גדול כוחה של מצווה... אפילו פסולה למהדרין... לחולל
מהפך בליבו של יהודי להתקרב לאבא שבשמים...

20 . בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות (כג, מב)

בגמ' ריש סוכה ילפינן מהא דסוכה תחת סוכה פסולה, ור' ירמיה נחית
לאשמעינן דין העליונה אם היא כשרה או פסולה, וקשה דלכאורה כיון
דאיירי הכא בדין סוכה תח"ס, והוא פסול בהתחתונה לחוד, מאי שיאטיה
דדין העליונה לכאן, וכמו כן קשה אמתניתין שם דתנן סוכה ע"ג סוכה
העליונה כשרה והתחתונה פסולה, ולמה נחית תנא לאשמעי' דין העליונה.
ובאמת הא מבואר בגמ' דעיקר מימרא דר' ירמיה הוא לאשמעינן דהיכא
דהעליונה היא חמתה מרובה מצילתה ל"א דניגזור לפסול תחתונה משום
דפעמים שתהא עליונה למעלה מכ' ולא מסיק אדעתיה, וצ"ע דנמצא דכל
חידושו דר' ירמיה איננה כלל בנוגע לדין סוכה תח"ס, וצ"ע.
והנראה בזה, דהנה בכל סוכה תח"ס הא מבואר ברש"י כדעת שמואל
דבעינן ב' סוכות, וקשה דהא לעולם אינו יושב בב' סוכות דהא התחתונה
היא אוהל מפסיק לגבי סכך העליון, וגם דהרי אינו יושב בתוך המחיצות
של העליונה.

והנראה מזה, דבזה שפסלה התורה סוכה תח"ס נאמר בה ששייכים ב'
הסוכות להדדי, וחשיב שיש כאן סוכה ע"ג סוכה, אבל לולא שפסלה תורה
סוכה תח"ס לא היו שייכים להדדי כלל, ולא היה נחשב שיושב בב' סוכות,
שהרי אינו יושב בתוך מחיצות העליונה, דהרי תחתונה הויא אוהל המפסיק
כנ"ל, ורק ע"י דפסלה תורה סוכה תח"ס נאמר בזה שיש כאן סוכה על גבי
סוכה, ומכח דין זה הוא דחשיב שיושב נמי בתוך מחיצות העליונה, דהא
מה"ט הוי סוכה תחת סוכה, ומה"ט נמי אין בה משום אוהל המפסיק
דשייכים ב' הסוכות להדדי.

ולפ"ז מוכן מאי קמ"ל מתני' דעליונה כשרה, דהיה מקום לומר דהשתא
דצרפה תורה ב' הסוכות ופסולה התחתונה, י"ל דגם העליונה פסולה מה"ט
דהא היא ג"כ אחת מב' הסוכות, וקמ"ל מתניתין דרק התחתונה נפסלת
משום ב' הסוכות ולא העליונה ומיושב ג"כ מה שהקשינו אר' ירמיה,

דבאמת כשהתחתונה צלחה מרובה ליכא פסול דקמצטרף כמש"כ רש"י
שם ורק דע"י דין פסול סוכה תח"ס, שחידשה תורת בזה דמצורפים ושייכים
הם להדדי, שרק עי"ז פסול דקמצטרף, דבל"ז הא אין כאן צירוף כלל, ורק
השתא דמצורפים לענין סוכה תח"ס ה"ה לענין פסול דקמצטרף.

21 . וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל (כג,מד)

ובגמ' מגילה (לב, א) דרשי' עלה תנו רבנן משה תיקן להם לישראל שיהו
שואלים ודורשים בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת
הלכות חג בחג.

ויל"ד דלעיל שם (ד, א) אמר ריב"ל פורים שחל להיות בשבת שואלים
ודורשים בענינו של יום, ונחלקו רש"י ותוס' מהי הדרשה דדורשים באותו
היום, דלרש"י דורשים אגרת הפורים, ובתוס' נקט דאיירי בהלכות החג,
ולדבריהם יל"ע דמאי ענין הוא דוקא בפורים המשולש לדרוש בענינו של
החג, והרי המגילה והנס כבר קראו ושנו ביום ו' בקריאת המגילה, ולתוס'
דדרשי' הלכות החג, נמי יל"ע דהרי רוב ההלכות כבר נתקיימו ביום ו'
קודם השבת, ומאי ענין הוא לדרוש דוקא בשבת, והרי התוס' גופיה נקטו
דבחול לא דרשינן כן. וביותר יל"ע, מאי סברא היא דדוחין סעודת
המשתה ליום א', והרי כיון דעיקר יום הפורים הוא בט"ו שחל בשבת, א"כ
יעשו הסעודה בשבת ויוכלו להוסיף בה דבר מה למשתה, דהא לא שאני
משאר ימים טובים שאף שחלים הם בשבת אין דוחין אותם ואם חל חג
השבועות או סוכות בשבת שמים ועושים שניהם כאחד, וא"כ מאי גרע
פורים שנצרכו לדחות יום המשתה ליום א'.

ואשר נראה, ובהקדם דהנה בגמ' מקשי' דמאי איריא פורים שאר יו"ט נמי
איכא להא דמשה תיקן להם שידרשו הלכות חג בחג, ולכאורה נראה
דאיירי גבי הלכות חג בחג שיש לישא בכל חג, והוא תמוה דמאי שייכא
להא דדרשי' בפורים, הא לפרש"י דכל הדרשה היא באגרת הפורים א"כ
לא שייכא כלל לתקנת משה ללמוד הלכות חג בחג, ואף לשי' התוס'
דלומדין הלכות החג, מ"מ עיקרו לפרסומי הנס, דהא התוס' כת' דבחול
לא בעינן להא כיון דקריאת המגילה הוי פרסומי ניסא טפי, וא"כ מאי שייך
פרסום נס הפורים להלכות כל חג וחג.

ומכח זה נראה, דבאמת הא דתיקן משה ללמוד הלכות חג בחג אין זה
משום דבעי ללמוד הלכות החג, דהא הלכה פסוקה היא דכבר שלושים יום

קודם החג לומדין הלכות החג, ונמצא א"כ דכבר קיימו הלכות אלו בלימוד ההלכות קודם החג, ואף סברא היא דמה טעם ללמוד הלכות החג בחג עצמו אחר שכבר עבר חלקו ואינו יכול לקיים רוב מצוותיו, וכגון בפסח כבר מצה ומרור לפניו וכו'.

וע"כ צ"ל, דהאי דינא דתיקן משה הוא בכדי שנצרך האדם בחג להכיר מעלת ימי החג בכדי שיידע האיך להתנהג ולקיימם כראוי, וכל מטרת התקנה היתה להכיר את מהות החג ולדעת יסודו, וזהו דין הנאמר בכל חג וחג, ולהכי רק בפורים המשולש דמצוות החג מקיימים קודם השבת ואחר השבת, א"כ האיך ידעו בשבת שהיא עיקרו של יום לבני מוקפין מהו מהות החג והרי אין קוראין מגילה ואין מקיימים מצוות החג. אלא דבזה נחלקו רש"י ותוס' מה עדיף טפי בכדי לסבר הענין שידעו עניני החג כראוי, דלרש"י העיקר הוא לספר אגרת הפורים דהיא עיקר המעשה והנס שאירע, ומקיים שפיר הדין שיכירו וידעו מהות החג, ולתוס' לא סגי בכך וע"י לימוד ההלכות שמפלפלין ונו"נ בהם יודע מהות החג. וראיה לדבר י"ל מהא דהרמב"ם לא כתבם בהלכות יו"ט, אלא שנאם בהלכות קריאת התורה ונ"כ (פי"ג ה"ח), אחר שכתב דין קריאת התורה בכל חג, וע"כ עיקר תקנה זו היתה ללמד את ישראל מהות החג ביום החג.

אלא דעתה צריכים אנו לבאר מדוע באמת חילקו יום המשתה ולא עשאוהו יחד עם השבת, ומהו באמת מהות החג בשבת וביום א'. ובגמ' מקשי' כן ומשני דכתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה וא"א לעשות יום השבת דהוא כבר נעשה מצד עצמו יום שמחה. והוא צ"ב דאמאי בעינן להופכו לשמחה, והרי יכולים להרבות בו שמחה ע"י שיוסיף בו עוד דברים המשמחים.

ואשר נראה, דהנה המן שהפיל פור הוא הגורל ויצא לו י"ג לחודש אדר שמח שמחה גדולה, וטעם הדבר הוא דבאמת מזל אדר הוא מזל שמצד עצמו הוא רע ליהודים, דידוע שמזל דגים הוא שהדג הגדול אוכל וטורף הדג הקטן, וידע המן דבהיותם קכ"ז מדינות ובני ישראל מדינה הכי קטנה, ודאי יוכלו הם לטורפם כמזל החודש, ועוד ידע שמשנה נפטר באדר ומזרם איתרע אלא דלא ידע דגם הוא נולד בו וגם בני ישראל בתעניתם וצומם יכולים להפוך המזל לטובה, וזהו עיקר הנס שאכן נעשה בפורים והוא כמו דמצינו באב שמצד עצמו הוא מזל טוב מזל אריה דהוא המזל המועיל לישראל, ומ"מ משנכנס אב ממעטין בשמחה ואין דנים בדיניהם, כיון דבני ישראל בחורבם המקדש הפכו המזל ממזל טוב למזל גרוע, כן הוא במזל

אדר דגים דאף שמצד עצמו הוא מזל רע, בני ישראל במעשיהם הפכו המזל למזל טוב הנותן להם מטוב מזלו. וזהו מהות היום ונהפוך הוא שהפכו את היום ועשאוהו מיום רע ליום טוב, שהפכו היום כולו ועשו זאת ליום משתה ושמחה אף דמצד עצמו הוא במזל שאינו כה טוב, וזהו שזוכרים אנו את ימי הפורים על שום הנס הגדול שנהפך היום ממש לטובה.

ומעתה י"ל, דלכך נצרכנו ליום משתה ושמחה מיוחד לאחר השבת, כיון דבשבת שהוא יום שמחה מצד עצמו לא שייך להפכו ולעשותו יום משתה ושמחה, ולכך נצרכנו ליום מיוחד של חולין שהופכים אנו אותו במיוחד לחג הפורים למזלו הטוב שיושפע עלינו, ועדיפי לעשות זאת לאחר השבת ולא קודם לכן דהרי אין מקדימים, וגם דבכך יראה שעושים זאת במיוחד יום משתה ושמחה ולא מחמת הכרכים שעושין יום י"ד פורים, ולכך זהו הלכה שנתחדשה דוקא בפורים המשולש.

ובזה י"ל נמי, דדוקא בפורים המשולש נתחלקו ימי הפורים לג' דברים, א' מצוות החג שנעשים ביום ו' וביום א' כל חד לפי דינו, ב' ימי הודאה על הניסים המיוחדים שנעשו בו וזהו בשבת שהוא עיקר זמן הנס ואומרים בו על הניסים, ג' יום משתה ושמחה שהופכים היום החולין ליום מיוחד של משתה ושמחה וזה נעשה ביום א' בדוקא.

וידוייק, הדבר דזהו דמק' בגמ' מאי איריא פורים, הרי בכל חג יש להודיע מהות החג מהו באותו החג, או ע"י סיפור תוקף החג לרש"י או ע"י לימוד ודיון בהלכותיו המביאות לידי הכרת החג, אבל לא איירי בדין לימוד הלכות החג דזהו כבר קודם החג נשנה, ובהלכות יו"ט כתב לה הרמב"ם להלכה. ועלה משני דרך פורים היה ס"ד דכיון דנדחה אין ביום הפורים של שבת משהו מיוחד הנצרך להכירו ולדעת אודותיו, וזהו שאמר שיש דין מיוחד לדעת אודות ייחודו של יום השבת דזהו דוקא ביום השבת ניתן לדרוש כן כדת וכדין.

22 . ויוציאו את המקלל אל מחוץ למחנה וירגמו אותו אבן
(כד, כג)

אן גבי מקלל כתיב רק "וירגמו אותו אבן", ויש ליתן טעם במה נשתנה מהך דמקושש עצים ביום השבת דכתיב ביה (במדבר טו, לה) "מות יומת

האיש רגום אותו באבנים וגו." והנראה, דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין עח, ב; פ, ב) דבמקושש יודע היה משה שבן מיתה הוא, אבל במגדף לא ידע שבן מיתה הוא והוי מיתתו בלא התראה רק הוראת שעה.

לפי זה א"ש דמקושש היה מחוייב מיתה בהתראה למיתה סתם מב"ד וכשנגמר דינו הוי בר קטלא, ואז אם אחרים חבלו בו הרי הם פטורין (ערכין ו, ב). הילכך אמר במקושש "מות יומת האיש", אבל כאן דלא נידון בב"ד רק הי' דינו מהשי"ת כהרוגי מלכות, לכן לא כתב ביה רק "ורגמו אותו כל העדה" ולא "מות יומת" כיון דהיה בלא התראה

23 . כי תבואו אל הארץ וקצרתם את קצירה... וספרתם לכם וגו'
(כט,ט)

הספירה כהכנה למתן תורה

בספר נהר שלום להרש"ש (בסו"ס ע"ח דף לב) כתב בזה הלשון: כי פסח וימים אלו הם שורש לכל ימות השנה, ובדרך שהולך בהם, בה מוליכים אותו כל ימות השנה. עכ"ל. וצריך ביאור למה ימים הללו הם קובעים לכל השנה.

אכן, הנה בני ישראל היו במצרים בתוך בליעת הטומאה סתומים ואסורים, ובא הקב"ה בכוחו ובזרועו והוציאם לחירות, והתחיל ללמדם תורה, ולהעלותם מדרגה לדרגה, ועשאם עם סגולה, וגולת הכותרת היתה נתינת התורה. והנה גם אנחנו כל שנה ושנה חוזר הגלגל ומתחדשת ההתעוררות אשר היתה בימי קדם.

והנה בליל פסח, אנו מצווים: "חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". ובאותו ערב מתגלה עלינו אור גדול מאוד, והננו עולים ממדרגתנו אל על למדרגה גבוהה יותר. מ"מ אחר היו"ט הראשון, שוב אנו יורדים אל מצב הראשון מנוקים. אכן מוטל עלינו מעתה עד חמישים יום להתחיל שוב ולהתרענן ולהתכונן הכנה טובה. ובכל יום ויום סופרים ספירת העומר עד חמשים יום, ועי"ז אנו מתנקים. וכמ"ש בזוהר, שכל הסופר ספירת העומר נקרא "טהור" ואם לאו, אינו נקרא טהור לקראת חג השבועות – יום מתן תורה, שאז מקבלין את התורה הקדושה.

והמשל לזה, כאילו בליל הסדר נולדנו גדולים ממש, ושוב יורדים ונעשים קטנים ומתחילין לאט לאט. נמצא, שהיה לנו כמה מצבים: עיבור בבטן ההריון, זהו בזמן הגלות, ושוב היתה הולדה ביציאה ממצרים, ומאז מתחיל הגידול. ובכן נמצא, כי בימי ספירת העומר אנחנו כקטן הנולד, שהוא צריך לאכול טוב ולשתות טוב, וכפי אכילתו והכנתו כן יגדל ויבריא. כמו כן אנחנו צריכים לאכילה ושתיה רוחניים, שהן הן מצותה של תורה ולימוד התורה. ואז בהגיע חג מתן תורה, נהיה גדולים ובריאים לקבל עול תורה, כקטן שהגיע ליי"ג שנה שמקבל התורה.

ואומרים על הגר"א מוילנא: שקידש עצמו בימי ספירת העומר ללמוד בהתמדה גדולה יותר (מובא בתשובות והנהגות ח"ג ססי' קמח) והיינו משום שהן הן ימי הכנה אשר הם קובעים את עתידנו

ועפ"י יש לרמוז: 'כי תבואו אל הארץ' – כאשר נולדתם, 'וקצרתם את קצירה' – כלומר ההולדה שהיא הקצירה תיעשה לנכון, קצירה טובה! ואז 'וספרתם לכם' – מלשון ספיר ומאיר, 'ממחרת השבת' – מאחרי יו"ט שאז מתחילין אנו לצמות, והיינו שנזכך עצמנו עד שנהיה כאבן ספיר זורח וצומח, 'שבע שבתות תמימות תהיינה' – כלומר שלימות כיעקב איש תם יושב אוהלים ע"י עסק התורה. ואז 'והניף הכהן אותם תנופה' – כלומר נתעלה למעלה. אמן.

24 . וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרְתִּי וְלֹא יִשְׂאוּ עָלָיו חֵטָא וּמָתוּ בּוֹ כִּי יַחְלִלְהוּ אֲנִי ה' מִקְדָּשׁ (כב, ט)

מי שמחובר ל... הולך על כל הקופה!
למה אתה מחובר?

על פסוק זה כותב המדרש: רבי מאיר אומר... אף המצוות... אנו חייבים להישמר בהם, שנאמר 'ושמרו את משמרת', עשו משמרת למשמרת. פירוש: הוסיפו על מצוות התורה עוד סייגים וגבולות, כדי שבאמצעותם ישמרו המצוות והסייגים הכתובים בתורה (מכילתא).

משום כך הוסיפו לנו חכמנו ז"ל הרבה מצוות והנהגות אשר הם בבחינת "גדר נוסף", ובזכות זה יש לאדם היהודי הגנה נוספת. משום שגם אם חלילה הוא יכשל ויפול, אזי הוא יפול "בגדר ובתוספת" – אך לא יכשל בדבר האסור מהתורה.

משל לאדם שגר בסביבה שמצויות בה חיות טורפות והסכנה שם רבה. אדם זה לא מסתפק בגדר אחת שתחצוץ בינו לבין החיות המסוכנות, אלא הוא מקיף את עצמו בגדר נוספת. כדי שאם חלילה הוא יתבלבל ויעבור גדר אחת, עדין הוא יהיה מוגן על ידי הגדר השניה.

הנמשל: האדם מוקף בסכנות רוחניות רבות, והוא עלול בקלות לעשות פעולה הגורמת לנשמה נזק והרס ומוות רוחני. משום כך בורא עולם נתן לאדם מצוות וסייגים המשמשים עבורנו "תמרורי דרך", ובאמצעותן הוא יודע מהי פעולה נכונה הגורמת לבורא נחת רוח, ומהי פעולה הפועלת את ההפך.

אך מחמת שעדין העסק רגיש – שהרי יתכן ויצר הרע יטעה את האדם ויבלבל לו את התמרורים וכשיל אותו בדבר עבירה, משום כך באו חכמנו

ז"ל והוסיפו לנו עוד מצוות וסייגים – המהווים עבורנו מערכת תמרורים נוספת, ועל ידי זה ההגנה הרוחנית שלנו מתחזקת. משום שגם אם האדם יכשל במערכת התמרורים שמקיפה אותו (מצוות דרבנן), עדין הוא יהיה מוגן על ידי מערכת תמרורים נוספת (מצוות התורה), וממילא לא יגיע לנשמתו הרס ונזק ומוות רוחני.

ואם יבוא אדם ויטען: מי אמר שבורא עולם מחבב את "כל" המצוות שהוסיפו לנו גדולי ישראל? אולי יש בחלק ממצוותיהם גזומה או דבר שאין להם בסיס וטעם בשכל הגשמי – ומדוע שלא אפקפק על דבריהם ואצעד לפי שְׁכָלִי הבהיר הסובר אחרת?

התשובה לאותו יהודי נמצאת בגמרא (ע"ז לה.). שכותבת כך:
אמרה כנסת ישראל [השכינה הקדושה] לפני הקדוש ברוך הוא. ריבוננו של עולם! עֲרְבִים עלי דברי דודיך, יותר מיינה של תורה.

פירוש: אומרת השכינה הקדושה, אהובים עלי התקנות והגזרות שחכמי ישראל חוקקו וציוו ברוחב דעתם, יותר מהמצוות שהבורא בעצמו חקק בתורה (ר' עובדיה מברטנורא ע"ז ב' ה').

וגם אם יש מצוות דרבנן שלא נראים לאדם – אין לו רשות להרהר על דבריהם, בדיוק כמו שאין לו רשות להרהר אחר אף מצווה מהתורה. משום שכך גזר בורא עולם על האדם היהודי, שהוא חייב לכופף את דעתו לדעת חכמי ישראל, בין אם הוא מבין את דבריהם, ובין אם הוא חושב

אחרת מהם (תורה תמימה הערות שיה"ש פרק א הערה כ.).
זו הסיבה למסירות נפשו של העם היהודי במשך אלפי שנים על כל מצווה ותקנה והנהגה שציוו חכמנו – מבלי לסטות מדבריהם ימין ושמאל, כפי שראינו בתקופת השואה שיהודים אגרו במסירות נפש את מנת המרגרינה שקיבלו – ואף החליפו את חתיכת הלחם וקליפות התפוחי אדמה שהגישו להם – בעד עוד חתיכת מרגרינה, כדי שיהיה להם אפשרות בחנוכה להדליק בשמן של המרגרינה חנוכייה מאולתרת, ולקיים את מצוות חכמנו ז"ל כהלכתה.

וכאן המקום לציין נקודה מאוד מעניינת: "כל אדם מהדר ומחזר אחר השלמות באותו דבר שהוא מחובר אליו", בין בגשמיות – ובין ברוחניות. ואם יש דבר שהאדם אינו מחזר בו אחר השלמות, סימן שחסר לו את ההערצה והחיבור המושלם לאותו דבר. רוצים דוגמאות מחיי היום יום? יש אדם שמחובר אל ריכבו בכל לבבו ונפשו ומאודו. הוא משקיע ברכב מלונן ואוננו, הוא מקלח אותו בכל הזדמנות עם סבון ווקס מלביש לו

עניבה ומפזר בתוכו בושם ומקשט את הרכב בנורות led וכל מיני בובות ועיצים וקשקושים, הוא מתקין ברכב כסא משוכלל לא פחות מהכסא של שלמה המלך – וכן מערכת סטריאו מסועפת שלא מביישת אף אולם שמחות בעוצמת הדציבלים שהיא מסוגלת להפיק, בנוסף לכל זה ידידנו מקפיד לחנות את הרכב בחניה המוגנת במצלמה במעגל סגור – ולכבוד כל ציוץ הבוקע מהחלון הוא מזנק החוצה ובודק אם הכל בסדר עם הבן שלו, סליחה! עם הרכב שלו.

יש אנשים שמחברים למערכות סטריאו (אודיופילים). הם משקיעים את כל נשמתם ונשימתם בנושא זה ובודקים כל הזמן בחרדת קודש את איכות הצליל וניקיונו – שחלילה לא ייפגם מחמת שינויים אקוסטיים או שחיקה של הציוד... הם קונים מגברים אגדיים עם חיבורי Balanced ושולחים אותם לחדר ניתוח פרטי (מעבדה מיוחדת) ומחליפים במכשיר את הקבלים (Capacitors) או המנורה (שפופרת) – בהתאם לטעם והגוון שמתחבר יותר לאוזנם... אנשים אלו מקפידים שלא לשנות את הריהוט והשטיחים שבחדר כדי לא לגרום שינוי בזרימת הצליל והתהודה האקוסטית, ולמרות הכל נפשם לעולם לא שקטה וכל הזמן הם מחפשים לשדרג את המערכת המושלמת כדי להשיג עוד איזה רמה של איכות והם עסוקים בכך תדיר, ואל דאגה! יש להם תורה שלימה וטריליון אופציות להתעסק בהם כל הזמן. סוגי כבלים, רמת סיכוך, סוג המְחַבֵּר שמולחם לכבל, הציפוי שלו, תוספת בטריות על הכבל, מייצבי ומסנני מתח להשקטת רחש החשמל (Power line Conditioner) חיבור בשיטת Bi-amp או Full-range, מיקום הרמקולים וכיוון הזווית שלהם וכו'.

יש אנשים שמחברים למחשב... לביזנס... לאופנה... לאוכל... לכבוד... זה ממש החיים שלהם, והם הולכים בנושא הזה על כל הקופה, ומי שלא נוהג כמותם, יש לכך רק סיבה אחת: כנראה שהאדם הזה לא מחובר "עד הסוף" לאותו נושא גשמי כמותם. אך אם הוא היה מחובר לאותו נושא בשלמות והנושא הזה היה יקר וחשוב בעיניו, גם הוא לא היה מתפשר ולא מוותר על אף "הידור" באותו תחום.

להבדיל בין הקודש ובין החול, הנקודה הזו שייכת גם בעבודת ה'! אדם שמחובר בכל נפשו למצוות – ולמי שציווה עליהם, המצוות יקרות בעיניו והוא מתאמץ לקיים בהם כל הידור, ואין הוא מזניח מהם אף פירור. ולא רק שהוא לא רואה בכך עול, הוא גם רווה מזה נחת.

ניקח לדוגמא את מצוות תפילין. יש יהודים המשקיעים במצווה זו כוחות

עצומים וכספים מרובים וממתינים תקופה ארוכה עד שהם זוכים להגשים את חלומם הקדוש ולקבל לידיהם את התפילין עם ההידורים שהם מבקשים, ואלו שמתאמצים על תפילין עם חומרות האר"י – הפרויקט שלהם כפול. (צריך לכתוב קודם את התפילין של ראש ולהכניס לבית ולצבוע – ורק אחרי זה לכתוב של יד... להקפיד שהתפילין של רש"י יהיו גדולים מעט משל ר"ת... צריך למצוא בתים קטנים וסופר שכותב קטן ויפה, וכמו כן הסופר אמור להיות עם ידע נוסף ועליו להקפיד על עוד הלכות ועניינים בכתיבה ובצורת האותיות וכו.) אך, למרות כל הטירחה והיגיעה הארוכה, כאשר אותם יהודים קדושים זוכים סוף סוף לקבל את התפילין מהסופר ולהניח אותן, לא רק שהם לא מייללים על הטרחה שעברה עליהם, הם גם קורנים מאושר ומתמוגגים מנחת של קדושה בכל רגע שהם אווזים בתפילין, והם חשים אל התפילין חיבה – לא פחות מהחיבה שחש האדם לבנו!

אשרי העם שככה לו, אשרי העם שה' אלוקיו, ואשרי האדם המחובר לבוראו ברמה גבוהה כזו. לא רק שהוא לא מחפש את המינימום, אלא הוא עוד מחזר אחר המושלם והמהודר ביותר בעבודת ה' – תוך כדי התבטלות מלאה לתורה ולמצוותיה ולהנהגות וההידורים שהוסיפו לנו חכמי ישראל מבלי להשמיט אף פרט מדבריהם, ואין ספק שישולם לו על כך שכר מלא בעולם האמת, כפי שאנו אומרים בכל יום בתפילה בברכת ברוך שאמר "ברוך משלם שכר טוב ליראיו".

פירוש: לא רק על קיום המצווה האדם מקבל שכר בעולם הבא, אלא גם על גודל יראת השמים שיש לאדם והרגש שהוא מפתח בעבודת ה', גם על זה הבורא משלם. ולא סתם "שכר", אלא "שכר טוב", שכר מיוחד השמור אך ורק למי שבמדרגה הזו, יהי חלקנו מחלקם. בטרם נמשיך, נצהיר:

כל יהודי שעובד את ה' – ה' מחבב אותו אפילו אם הוא עושה שגיאות ועבודת ה' שלו רעועה קטועה ודלה וחסרה ולא מושלמת, וכפי שנאמר "וְדִלְגָלוּ עָלַי אֲהָבָה" (שיה"ש ב' ד') ודרשו חכמנו "ודילוגו עלי אהבה" (שיה"ש רבה פרשה ב'), שאפילו עם כל הדילוגים והחיסורים של האדם בעבודת ה' – עבודתו אהובה ורצויה, כיוון שכוונתו של האדם לטובה (עיין תורה תמימה הערות שיה"ש פרק ב הערה נו).

התופעה מצויה בעיקר אצל אותם יהודים יקרים המתקרבים אל התורה ומצוותיהם בתחילה דרכם, שנעמים מחמת חוסר ידיעה שיש להם

במצוות הם מחסירים בעבודת ה' או שעושים אותה שלא כהוגן, כמו כן פעמים שהם עושים רק חלק מהמצוות מחמת שהם לא מצליחים להתמודד בבת אחת עם המעבר החד בסגנון החיים – והם עושים זאת בהדרגה. למרות כל זאת, כיון שכוונתם של אותם יהודים לטובה, בורא עולם מחבב אותם עד מאוד ושמח בהם "ואוהב את עבודתם הקדושה" והם יקבלו שכר מלא על "הלב הרחב שהשקיעו" למען ה', גם בקטגוריה של "ברוך משלם שכר טוב ליראיו", ירבו כמותם בישראל...

ולא עליהם מכוונים הדברים הבאים, לא באופן ישיר ולא באופן עקיף עד כאן ההקדמה, כעת נחזור להמשך המאמר.

מצד שני, יש אנשים שנוהגים בדיוק ההפך. לא רק שהם לא מחפשים את ההידור והשלמות בעבודת ה', אלא גם מהבסיס הם חותכים ומצנזרים ומשמיטים את כל מה שלא מובן להם בשכלם הגשמי. את מה שלא נראה להם הם מתעלמים ממנו במצח נחושה – ולדעתם אין טעם לקיימו.

אנשים אלו בטוחים בעצמם ובשכרם בעולם הבא, והם אינם יודעים שעליהם נאמר "מומר לדבר אחד הרי הוא מומר לכל התורה כולה" (חולין ה' ע"א) ואכמ"ל, אלא גם בלי "המעלה" הזו, הם עתידים לגלות בעולם העליון "הפתעה" לא נעימה. מדוע? התשובה נמצאת בגמרא שאומרת כך: לעתיד לבוא מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה, ומכריז: "מי שעסק בתורה, יבוא ויטול שכרו..."

מיד מתקבצים ובאים מלכות רומי... אומר להם הקדוש ברוך הוא: בזכות מה מגיע לכם שכר, וכי עסקתם בתורה?

אומרים לפניו: ריבוננו של עולם, ייסדנו שווקים, עשינו מרחצאות... והכל לא עשינו אלא לכבוד עם ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אומר להם הקדוש ברוך הוא: שוטים שבעולם! כל מה שעשיתם – לצורך עצמכם עשיתם...

אחרי מלכות רומי באה מלכות פרס ומבקשת שכר... אומר להם הקדוש ברוך הוא: בזכות מה מגיע לכם שכר, וכי עסקתם בתורה?

אומרים לפניו: ריבוננו של עולם, עשינו גשרים וכבשנו פְּרָכִים ונלחמנו עם האויבים... והכל לא עשינו אלא בשביל עם ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אומר להם הקדוש ברוך הוא: כל מה שעשיתם – לצורך עצמכם עשיתם... וכך אומר ה' לכל אומה ואומה ודוחה את כולם מלקבל שכר, ונותן שכר רק לעם ישראל (ע"ז ב ע"ב).

עד כאן הגמרא המפורסמת, ועליה שואלים רבותינו שאלה: מה איכפת

לבורא עולם אם הגויים פיתחו את העולם בשביל עצמם – או בשביל עם ישראל? סוף סוף הגויים מיצו את תפקידם ושליחותם בעולם ופיתחו וקידמו בו את ענייני הגשמיות – ועל ידי זה התאפשר לעם ישראל לעסוק בתורה. האם זה לא מספיק כדי לזכות את הגויים בניקוד גבוה ולתת להם בגיז כך שכר מושלם?

ועונים חכמנו את התשובה הבאה, תשובה שהיא יסוד חשוב וחשוב עמוק ונוקב שחייב כל יהודי לדעת:

בעולם הבא בורא עולם לא משלם שכר על "המעשים", אלא על "הכוונה שמסתתרת מתחת למעשים". ומחמת שאומות העולם לא התכוונו במעשיהם לממש את שליחותם וייעודם בעולם ולעשות את רצון ה' – אלא כל מעשיהם נבעו מחמת קידום אישי ונוחות וסיבות חיצוניות, לכן אין על מה לתת להם שכר. ואת החשבון הסודי הזה יצר הרע מסתיר מהאדם היהודי!

יצר הרע לא מוכן שהאדם יבצע 'כל מצוה' שמופיעה בתורה או בדברי רבותינו, הוא משכנע את האדם לקיים רק את המצוות שהוא מבין את הטעם וההיגיון שבהם – ומבקש ממנו להתעלם מכל השאר, והוא לא מגלה לאדם שעל ידי זה הוא מנטרל את עצמו מכל השכר בעולם הבא, מחמת שמתברר שכל מעשיו היו מונעים "משיכלו הגשמי" – ולא "מציווי הבורא". לא חבל?

מחמת החשבון הזה צריך האדם לשדר לעצמו כל הזמן – שכל מצוה שהוא עושה, בין אם הוא מבין את טעמה ובין אם לא, הוא מתכוין בעשיית המצוה לעשות נחת רוח לה' ולקיים את רצונו ופקודתו התורנית, והוא כלל לא עושה את הפעולה בגלל הבנתו השכלית שכך צריך לנהוג. לדוגמא: הוא לא גונב ומרמה בעבודה, לא בגלל שהשכל שלו סובר שזה לא מוסרי, אלא מחמת שכך ציווה הבורא בתורה. הוא מכבד את אביו ואימו – לא בגלל שלא נעים לו מהם אחרי כל ההשקעה שהשקיעו בו, אלא מחמת שהבורא חייב אותו לכבדם. כך צריך לחשוב לפני עשיית כל מצוה.

[נ.ב. נפסק בהלכה (שו"ע או"ח ס' ד') שמצוות צריכות כוונה לפני עשייתן – ויש דעות שזה גם במצוות דרבנן, ומטעם זה נהגו הרבה צדיקים לומר לפני כל מצוה שעושים "הריני בא לקיים מצוה פלונית כדי לעשות נחת רוח לבורא..." כדי לגלות דעת ולהראות בשטח שהמעשה שהם עושים נובע מחמת הרצון לקיים את המצוה ולא מפני ההיגיון והשכל הגשמי

המחייב לעשות כך. (עיינן כף החיים – סופר, סימן ס סעיף ד אות י – י"א.
וכל המחלוקת זה על נוסח "לשם יחוד" מחמת שלא כל אדם מבינו,
ואכמ"ל})

מי שמאמץ את הגישה הזו ומבין את צורת החשיבה הזו, יצר הרע לעולם
לא יוכל להזיז ולהסיט אותו בעבודת ה', והוא לא יוותר על אף מצוה – גם
אם הוא לא יזכה להבין את עומק ההיגיון שבה. שהרי הוא רגיל לעשות
את המצוות מחמת שה' אמר, ולא בגלל שהוא מבין.
מה דעתכם לאמץ את הגישה הזו ולהתחיל לחשוב כך לפני עשיית כל
מצוה? לפחות פעם ביום?

4. מיצירתם וממורשתם הרוחנית של רבותינו

הרב פרופ' משה עמאר שליט"א יו"ר מכון "אורות יהדות המגרב"

המדור יחודש בע"ה בפרשת שלח

כעתרת המתאבק בעפר רגלי רבותינו האמור ובתורתם
ע"ה משה עמאר הי"ו
בלא"א שלמה ומ"א רחל נ"ע

5. בין אדם לחבירו , מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית

5.1. בין אדם לחבירו

שמירת הלשון / הרב שמעון בוחניק שליט"א

העיסוק בנושא שמירת הלשון כולל בתוכו עניינים רבים ובכללם: האיסור לומר דבר שקר, האיסור לקלל, האיסור להחניף, האיסור לדבר דברי ליצנות, האיסור להישבע שבועת שוא ושקר, האיסור לדבר בזמנים שלא נכון לדבר, כגון בבית הכנסת ובזמן תפילה, הציווי לדבר בלשון נקיה והאיסור לדבר בגנותו של אדם אפילו דברי אמת, מה שמוגדר בהלכה כ"לשון הרע". בהקדמה זו ובפרטי ההלכות שיובאו ויפורטו בימי חודש זה, נתייחס ונתמקד בעיקר באיסור להוציא שם רע ובאיסור לדבר לשון הרע.

מקור האיסור וטעמו

מקור האיסור לדבר "לשון הרע" הוא מהתורה: "לא תלך רכיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ אֲנִי ה'" (ויקרא פרק יט' – טז') ובספר החינוך מצווה רלו' ביאר מצווה זו כך: "והענין הוא שאם נשמע אדם מדבר רע בחבירו, שלא נלך אליו ונספר לו פלוני מדבר כך וכך, אלא אם כן תהיה כונתינו לסילוק הנזקין ולהשבית ריב...משרשי המצוה: כי ה' חפץ בטובת הבריות אשר ברא, וצונו בזה כדי להיות שלום בינינו, כי הרכילות סיבה לריב ומצה. פרטי המצוה ורוב האזהרות שהזהירונו זכרונם לברכה על הרכילות ועל לשון הרע שותפו, יתבארו במקומות מהתלמוד ובמדרשות בפיזור. ובפירוש אמרו (מסכת ערכין טו:) בלשון הרע, שממית האומרו והמקבלו והנאמר עליו, והמקבלו יותר מכולן...ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות..."

הגדרת הוצאת שם רע ולשון הרע

המונח "לשון הרע" הוא כינוי כללי לדיבור שאינו ראוי ומתייחס למיני דיבור מזיקים: הוצאת שם רע, לשון הרע, רכילות, גניבת דעת, כינוי שם

ועוד. נושאים אלו יפורטו במקומם להלן נביא את ההגדרות של מוציא שם רע ולשון הרע:

הוצאת שם רע – דיבור בגנותו של אדם שהוא שקר או מעורב בו שקר. לדוגמא: סיפור בגנות אדם בדברים שאכן קיימים בו, והמספר מוסיף את המילה "מאוד" ובוה מקציץ ומעצים את הסיפור.

לשון הרע – דיבור בגנותו של אדם או דיבור העלול לגרום נזק לזולת, אפילו אם הדברים הנאמרים הם אמת. עצם העיסוק בחסרונותיו של הזולת הוא איסור בפני עצמו, באיסור זה קיימים מספר אלמנטים למשל דיבור גנאי שלא מזיק, דיבור שיכול להזיק לאדם בין בגופו בין בממנו בין במשפחתו. אלמנט נוסף הוא דיבור לתועלת דהיינו להזהיר אדם מאדם אחר אשר הוא ידוע כאדם לא הגון (דינים אלו עיין בהרחבה בהלכות)

פרטי מצוה זו והאזהרות שהזהירונו חז"ל על האיסור לדבר לשון הרע מבוארים במקומות רבים בתלמוד ומפוזרים במקומות רבים במדרשים. אבל במשך דורות רבים לא זכו לביאור מפורט, כמו שזכו דינים אחרים. למשל הלכות טריפות נידונים באריכות במסכת חולין והתבארו ע"י גדולי הפסקים הראשונים ונפסקו להלכה ברמב"ם בשלושה פרקים מהלכות "מאכלות אסורות" ונפסקו וקבעו לעצמם מקום בשולחן ערוך "יורה דעה" ונידונו באריכות בספרי השו"ת. לעומת זאת הוראות ההלכתיות בעניין לשון הרע נמצאות בתלמוד בעיקרן במסכת ערכין דף ט"ז ועוד מאמרים הפוזרים במקומות אחרים בש"ס. הלכות אלו נאספו ונכתבו ע"י הרי"ף והרא"ש בפרק שני במסכת שבת מבלי להרחיב בהם. הרמב"ם פסק אותן בקצרה בהלכות דעות בפרק ז'. ורבינו יונה דן בהם ביתר אריכות בספרו "שערי תשובה" (פרק ג' ר' – רלא).

אולם הלכות אלו זכו לעיסוק מחודש ונרחב על ידי רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זצ"ל אשר הרחיב והעמיק וסידר אותם בספרו "החפץ חיים", בו הורה דרך ללכת בה ואחריו ועל בסיס ספרו נכתבו ספרים רבים שהרחיבו בנושא והוסיפו דוגמאות אקטואליות רבות. בשבוע הבא בע"ה נביא פרטי הלכות אקטואליות בנושא זה.

5.2 . מניין המצוות בתורה ומהותן לפי ספר החינוך

תרי"ג מצוות הוא הנושא בו אנו עוסקים השנה – תשע"ד ב"הפנינים לשבת"

תרי"ג (613) המצוות מפוזרות בפרשיות התורה אך לא בפריסה שווה, ישנם פרשיות בתורה המשופעות במצוות רבות (בפרשת כי תצא יש 76 מצוות) ולעומתן ישנן פרשיות רבות שאפילו מצווה אחת אין בהן. אנו מסיבות פרקטיות החלטנו לחלק את כל המצוות שווה בשווה בין כל גליונות "הפנינים לשבת" של שנה זו (12 מצוות כל גליון) וכך נעסוק ונלמד את מצוות התורה במהלך כל שבועות ושבתות השנה.

רשימת המצוות לסקירה בגליון זה לפרשת " אמור "

פרשת אמור

רסד. מצות ענין טמאת הכהנים לקרוביהם, ובכללה ...
רסה. שלא ישמש כהן טבול יום עד שיעריב שמשו.
רסו. שלא ישא כהן אשה זונה.
רסז. שלא ישא כהן אשה חללה.
רסח. שלא ישא כהן גרושה
רסט. מצות קדוש זרע אהרן.
רע. שלא יכנס כהן גדול באהל המת.
רעא. שלא יטמא כהן גדול בשום טמאה במת.
רעב. מצות כהן גדול לשא נערה בתולה.
רעג. שלא ישא כהן גדול אלמנה.
רעד. שלא יבעל כהן גדול אלמנה.
רעה. שלא יעבד כהן בעל מוס במקדש.

רסד. מצות ענין טמאת הכהנים לקרוביהם, ובכללה שיתאבלו כל אחד מישראל על ששה מקרוביהם הידועים.

שיטמאו הכהנים למתים (הקרובים) הנזכרים בתורה, שנאמר (ויקרא כא ג) לה יטמא, וזה מצות עשה, שכך בא הפרוש עליו, וכך הוא מפרש בספרא (אמר א יב) לה יטמא מצוה, לא רצה לטמא מטמאין אותו בעל כרחו. ולולי שקבלנו מחכמינו הפרוש כן, היתי סבור לומר שיהיה רשות אם רצה מטמא, ואם לא רצה אינו מטמא, לפי שהכתוב מנעו מלטמא לשאר הקרובים, והייתי אומר, שבאלו הנזכרים בפרשה, הרשהו להטמא אם ירצה, על כן בא לנו הפרוש עליו, שאין זה רשות אלא מצוה. והזכירו חכמים זכרונם לברכה (זבחים ק, א), מעשה שבא ביוסף הכהן שמתה אשתו בערב הפסח ולא רצה לטמא, ודחפוהו חכמים וטמאוהו על כרחו. וכתב הרמב"ם זכרונו לברכה (בסהמ"צ עשה לז) וזאת בעצמה היא מצות אבול. כלומר, שכל איש מישראל חייב להתאבל על קרובו, כלומר ששה מתי מצוה הנזכרים בכתוב. והמקרא שהביא הרב (אבילת א א) על מצות אבול, הוא מה שנאמר באהרן (שם י יט), ואכלתי חטאת היום הייטב בעיניי, ואמרו ומחוזק החובה הזאת, בארו בכהן שהוא מזהר על הטמאה שיטמא על כל פנים כשאר ישראל, בשביל שלא יחלשו משפטי האבלות. וכבר נתבאר, שאבלות יום ראשון מדאוריתא, והוא יום מיתה וקבורה. ובבאור אמרו במועד קטן (יד, ב) אבל אינו נוהג אבלותו ברגל אתי עשה דרבים, ודחי עשה דיחיד. הנה נתבאר שחייב האבלות דאוריתא ושהוא מצות עשה, אבל ביום ראשון בלבד, ונשאר הששה דרבנן, ואפילו הכהן ינהג אבלותו ביום ראשון שמטמא לקרוביו, והבן זה, עד כאן.

משרשי המצוה. מה שכתבתי פעמים הרבה במצות הקודמות כי האדם נפעל כפי פעלותיו שיעשה, כי מהיותו בעל חמר לא יתפעל לדבר בכח עד שיוציא הענינים מן הכח אל הפעל, על כן בבוא אליו ענש מקרה מות באחד מקרוביו אשר הטבע מחייב האהבה להם, תחייבנו התורה לעשות מעשים בעצמו אשר יעוררוהו לקבע מחשבתו על הצער שהגיע אליו, ואז ידע ויתבונן בנפשו כי עונותיו גרמו לו להגיע אליו הצער ההוא, כי השם יתברך לא יענה מלבו ויגה בני איש (איכה ג לג) כי אם מצד חטאים, וזאת היא אמונתנו השלמה אנחנו בעלי דת יהודית היקרה, ובתת האדם אל לבו ענין זה במעשה האבלות, ישית דעתו לעשות תשובה ויכשיר מעשיו לפי כחו. והנה מצאנו עם זה במצות האבול תועלת רב לבני אדם. והמתחכמים הכופרים המהבילים על דברי העולם ומעשי השם יתברך הנוראים, ישיתו

און בלבם הרע, יתלו מות בני איש למקרה הזמן ויחשבו במחשבותיהם הרעים כי מקרה האדם והבהמה מקרה אחד להם, וכמות זה כן מות זה, ועל כן כתבו בספריהם, שישרפו האמלל מי שידאג כלל. ולעקר ולשרש מלבבנו אמונתם זאת הרעה, חיבתנו התורה במצוה זו, מלבד התועלת במה שזכרנו.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (רי"ף רמב"ן ורשב"א במועד קטן שם) שיום ראשון הוא דאוריתא והששה דרבנן, ואף על פי שנאמר בתורה (בראשית נ י), ויעש לאביו אבל שבעת ימים. נתנה תורה ונתחדשה הלכה. ומכל מקום אמרו זכרונם לברכה (רמב"ם אבל א, א) כי משה רבינו תקן להם לישראל שבעה ימי אבלות ושבעת ימי המשתה. ואמרו זכרונם לברכה (שם כז, א) שאין חיוב האבלות חל עד שיסתם הגולל, כלומר, אחר שכסו גופו של מת בקבר, אבל כל זמן שלא נקבר אין האבל אסור בדבר מכל דברי האבלות, ומפני טעם זה רחץ דוד המלך וסך כשמת הילד קדם שנקבר. ומה שאמרו (שבת קלו, א) שכל שלא שהה שלשים יום באדם אין מתאבלים עליו, לפי שהוא ספק. ובגמרא (שם) אמרו זכרונם לברכה, שאם ידענו בברור ששלמו לו חדשיו שדינו כשאר מתים לענין אבלות, וכן לכל שאר הדברים דינו כאדם שלם.

וכן אמרו זכרונם לברכה (רמב"ם אבל שם י), שהפורשים עצמם מכל דרכי צבור, וכן המינים והמשמדים והמסורות, כל אלו אין מתאבלים עליהם כלל, שמתתן שמחה היא לעולם ואין זה ענש לקרובים אבל זכות הוא להם, וכל זה מן השרש שכתבתי, ועליהם נאמר (תהלים קלט כא) הלא משנאיך יי אשנא. וכן הממית עצמו לדעת, אין מתאבלין עליו, ובמקומו מתברר כיצד נדע שלדעת הכה את עצמו. וכן מדיני המצוה הדברים שאמרו זכרונם לברכה (מוע"ק כא, א) שהאבל אסור בהן ביום ראשון מן התורה, ובשאר הימים דרבנן, ודין שבעה ושלשים, ודין שנים עשר חדש באבלות אב ואם, ודין קריעה, מי הם הקרובים שקורעין ואיזה זמן, וכיצד על הקרובים, וכיצד על אב ואם, ועל מי מקרוביו וממלמדיו ומגדוליו, ועל איזה מקומות חרבנן של ארץ ישראל, ודיני הקרעים ששוללין אתן מיד או לאחר זמן, ודין האשה ששוללת מיד כדי שלא תתבזה, ודין הרגלים שמפסיקין ואינן עולין. ומה שאמרו (שם יט, א), שכל הקובר מתו אפילו שעה אחת קדם הרגל, בטלה ממנו גזירת שבעה, ואם עברו שבעה קדם הרגל ונכנס אפילו שעה אחת תוך שלושים, בטלו ממנו גזרת שלושים, וראש השנה ויום הכפורים דינם כרגלים של פסח, שבועות וסכות. ומה

שאמרו (שם כד ב) שאף על פי שאין אבלות בחלו של מועד, קורע אדם על מתו שחייב להתאבל, ודין שמועה רחוקה לאחר שלשים יום, שאין נוהגין אבלות אלא יום אחד, ואינו קורע, שהלכה כרבי מני דאמר הכי בגמרא משקיין (שם כ ב); אבל על אביו ועל אמו קורע אפילו בשמועה רחוקה לדעת הרמב"ן זכרונו לברכה (בתוות האדם עמ' סא ב), [ולא] לדעת הרב רבי אברהם ברבי דוד זכרונו לברכה.

וענין ההספד על מי מספידין, וכיצד, ושבת ויום טוב וחלו של מועד וחנכה ופורים מה הן בהספד, ועל מי מבטלין תלמוד תורה במותן. וענין צדוק הדין והברכות והנחמות שעושיין בבית האבל, וענין לקוט עצמות של קרובים וכן לקוט עצמות אביו ואמו. ומה שאמרו (שם) שהקרובים שמתאבלים עליהם, מתאבלים עמהם בפניהם מדברי סופרים [לכבודם] ומה שאמרו שמתאבל אדם על אשתו, והיא על בעלה, ועל אחים מן האם מדברי סופרים, ובנו או אחיו מן השפחה או מן העובדת גלולים אין מתאבלין עליהן אפילו נתגירו, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, והכהן מטמא לאשתו, אף על פי שאבילות אדם על אשתו מדברי סופרים עשו אותה כמת מצוה, ומאחר שנסתם הגולל, אין מטמא בהן עוד. ומה שאמרו שחייב אבלות בשלשה קרובים דרבנן ואלו הם אח או אחות מאם, ואחות נשואה או ארוסה, בין מאב בין מאם, ובין אנוסה ומפתה, ולפיכך אין כהן מטמא באלו. ואלו הענינים עם יתר פרטיה מבאדים במסכת משקיין (מועד קטן) ובמקומות מברכות וכתבות ויבמות ובספרא בפרשת אמר אל הכהנים [יו"ד סימן שעב שעג שעד].

ונוהגת מצוה זו, של חיוב הטמאה במת הקרוב, בכהן בכל מקום ובכל זמן וכן בזכרי כהנה, אבל הנשים אינן בחיוב זה, שכן בא הפרוש, שמי שנמנע מלהטמא לזולת הקרובים, הוא שנצטוו להטמא לקרובים, אבל הנשים הכהנות, אחר שלא נמנעו מלהטמא במת, כמו שמבואר במקומו (מצוה רסג), כמו כן לא נצטוו להטמא לקרובים על כל פנים, אבל מתאבלות הן מכל מקום, ולהן הבחירה להטמא אם ירצו, ודע זה וזכרהו. ומצות חיוב האבלות, הנגררת עם מצוה זו כמו שאמרנו, נוהגת בכל מקום ובכל זמן ובכל אדם בין כהן בין ישראל ובזכרים ונקבות. וכהן העובר על זה ולא רצה להטמא לששה הקרובים הנזכרים בכתוב, וכן כהן או ישראל שלא רצו להתאבל על קרוביהם בדברים שמנו חכמים בחיוב עקר האבלות ביום ראשון בטלו עשה זה. וכבר כתבתי למעלה (מצוה ו), שבית דין כופין על בטול עשה. ויש מן המפרשים שכתבו שאין מצות אבול נחשבת למצוה

דאוריתא, אולי דעתם לומר שאף על פי שאונן אסור בקדשים דאוריתא,
כל ענין אבלות מיהא דרבנן הוא.

רסה. שלא ישמש כהן טבול יום עד שיעריב שמשו.
שלא ישמש כהן טבול יום, עד שיעריב שמשו, ואף על פי שטבל וטהר,
צריך הערב שמש. לפי שהוא כשני לטמאה עד שיעריב שמשו, שכן פרשו
זכרונם לברכה (ויקרא יא לב) במים יובא וטמא עד הערב וטהר (רמב"ם
אבות הטומאה פ"י ה"א) הכתוב קרא לטבול יום טמא, אף על פי שטבל,
עד שיעריב שמשו, אבל מכל מקום אינו טמא כמו שהיה קדם טבילה, כי
מתחלה היה ראשון לטמאה, ואחר הטבילה נקרא שני לטמאה, ועל זה
נאמר (שם כא ו) ולא יחללו שם אלהיהם, שכן בא עליו הפרוש המקבל,
וכן הוא בפרק תשיעי מסנהדרין (פג, ב), שאמרו שם קדשים יהיו לאלהיהם
ולא יחללו שם אלהיהם, אם אינו ענין לטמא שכבר נתבאר (במצוה רעח),
תנהו ענין לטבול יום שמש, ויליף לה התם מחלול "חלול".

משרשי המצוה. לפי שהכהן הוא השליח (עפ"י יומא יח ב) בין ישראל
לאביהם שבשמים, ומתוך מעשיו וקרבתו יתרצה האדם לפני בוראו
ויכפר עונו, על כן חובה עליו להיות נקי הגוף בתכלית בעת העבודה, ואולי
רוח הטמאה לא יעבר לגמרי מעליו עד הערב השמש, וברוך אדון החכמה
כי הוא היודע ולא אנחנו עד איזה עת יכשר למי שנטמא לעסק בעבודתו
ברוך הוא, והודיענו כי הוא עת בוא השמש לקצת הטמאות.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה שאחד טבול יום מטמאה חמורה,
כגון שטבל מטמאת מת וזיבות וצרעת, או מטמאה קלה, כגון טמאת שרץ
וכיוצא בה, טעון הערב שמש. וזה הענין הוא בין באדם בין בכלים בין
בטמאה דאוריתא או אפילו בטמאה דרבנן צריך הערב שמש. ופרוש טבול
יום כלומר, מי שטבל ולא העריב שמשו, זה פרושו בכל מקום. ואם נגע
באכלין ומשקין של תרומה פוסל אותן ועושה אותן שלישי לטמאה, לפי
שהוא כשני לטמאה כמו שאמרנו, נגעו הן אחר כן באכלין אחרים אינם
פוסלין אותם שאין שלישי עושה רביעי בתרומה, ואם נגע טבול יום באכלי
קדש או במשקין עשאן רביעי, כלומר, שפסלן, אבל אין חוזרין הם לטמא
אחרים, שאף על פי ששלישי עושה רביעי בקדש, טמאת טבול יום אינה
חמורה כל כך שתטמא לרביעי. אבל אם נגע טבול יום באכלי חלין או

במשקין הרי הן טהורים, שאין שני עושה שלישי בחלין, כך קבלנו הדברים מחכמינו זכרונם לברכה (סוטה כט א). והנה יתבאר מזה, שאין שלישי שבתרומה ולא רביעי שבקדש מטמאין משקה אחר ואכל אחר, ואין צריך לומר שאין מטמאין כלים, שאדם וכלים אין מקבלין טמאה אלא מאב הטמאה. וכל המטמאין, בין חמורין בין קלים משקין היוצאין מהן, כגון רקן ומימי רגליהם דינן כמשקים שנגעו בהן. ויתר פרטיה במסכת טבול יום [הלכות ביאת מקדש].

ונוהגת מצוה זו בכהנים הזכרים בזמן הבית, שהם הזהירו על העבודה ולהזהר מהטמאה, ולא הכהנות. ומי שעבר על זה ושמש טבול יום חייב מיתה בידי שמים. ולא בא על חיוב זה כתוב מבאר בתורה, אלא שלמדו חכמים זכרונם לברכה הענין שם בסנהדרין (פג, ב) בגזרה שזה דחלול חלול.

רסו. שלא ישא כהן אשה זונה.

שלא ישא כהן, בין כהן גדול בין כהן הדיוט, אשה זונה לאשה, שנאמר (ויקרא כא ז) אשה זונה וחללה לא יקחו. ולשון קיחה משמע דרך אישות, על כן אינו לוקה עליה אלא כשנשאה ובעלה, שכן בא הפרוש, שאין החיוב, עד שיבעלנה, כמו שנכתב בעזרת האל.

משרשי המצוה. לפי שכהנים נבחרו לעבוד עבודת השם יתברך תמיד ולכן ראוי ומחייב להיותם קדשים ונקיים יותר מכל שאר העם בכל עניניהם, אף כי בענין הזווג שהוא דבר עקרי באדם, וקצת מחשבות האדם על בת זוגו תמיד, לכן נתחייב שלא לשא הזונה שמזגה רע ומר, פן תסירנו ותטנו ברב לקחה מדרכו הטוב וכונתו הרצויה. גם היא בשת ופגם אל כל הקרב אליה, שכל העם מרננים אחריה בטמאתה אשר בשוליה.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (יבמות סא א) שהזונה האמורה כאן היא, כל שאינה בת ישראל, דכלן בכלל זונות הן, ועוד שכיון שאין קדושין תופסין בהן זמה היא. וכן תקרא זונה כל בת ישראל שנבעלה לאדם שהיא אסורה לנשא לו אסור השהו בכל מקום, לאפוקי אלמנה שנבעלה לכהן גדול או גרשה לכהן הדיוט, שאין אסור זה שיהיה בכל אדם ואינה נעשית זונה בכך. וכן נמי תקרא זונה, כל שנבעלה לכהן חלל ואף על פי שהיא מתרת להנשא לו, שאין היותה זונה תלוי בבעילה של אסור,

אלא בפגימה. ומפי השמועה למדנו, שאינה פגומה אלא מאדם האסור לו שתנשא לו או מכהן חלל. ולמדנו מעתה, שהנרבעת לבהמה, אף על פי שהיא בסקילה לא נעשית זונה, דדוקא בעילת אדם הוא שעושה אותה זונה (שם נט ב). וכן אם נבעלה בעודה נדה למי שראויה שתנשא לו אינה נעשית זונה בכך, ואף על פי שהיא בכרת. וכן הבא על הפנויה אפילו היתה קדשה, כלומר שהפקירה עצמה לכל, אינה נעשית זונה כל זמן שלא נבעלה למי שאסורה להנשא לו, כלומר, שהיא ערוה עליו, ואפילו מחיבי לאוין או אפילו מחיבי עשה, בכלל אסור זה. ולפיכך אמרו, שגוי או עבד או נתין או ממזר או גר עמוני ומואבי או מצרי ואדומי ראשון ושני או פצוע דכא וכרות שפכה, שבא אחד מהן על יהודית עשאה זונה ונפסלת לכהנה. ואם היא כהנת נפסלת מן הכהנה. וכן הנבעלת למי שעושה אותה זונה בין באנס בין ברצון בין בשגגה, בין כדרכה בין שלא כדרכה, משהערה בה נפסלה משום זונה, ובלבד שתהיה בת שלש שנים ויום אחד ומעלה, ויהיה הבועל בן תשע שנים ויום אחד ומעלה. וכן מענין המצוה מה שאמרו (נדרים צ, ב) באשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי, ואפילו עד אחד מעיד לו עליה שכן הוא כדבריה שזנתה שאינה אסורה עליו בכך, דאמרינן שמא עיניה נתנה באחר. ומכל מקום אסורה לכל כהן אחרי מות אישה, דשויתה נפשה חתיכה דאסורא, ואם היתה נאמנת לו או העד נאמן לו הרי זה יוציאנה על כל פנים לצאת ידי ספק. והורונו מורינו (עי' שו"ת הרשב"א סי' אלף רלח), ישמרם אל, דדוקא שבאת לומר כן בין היא או העד, מתוך שלום שבינו לבינה, אבל אמרה כן בין היא בין עד, מתוך קטטה שיש בינו לבינה, יש לדון בדבר שאינו זקוק להוציאה על כל פנים, שחזקה היא דשקורי משקרא, ואין ראוי להאמינה בדבורה בעד אחד אלא בשני עדים כשרים, אבל מכל מקום אם דעתו סומכת בדבריה או בדברי העד הרבה, ראוי לו לחוש מלבוא עליה. ויתר רבי פרטי המצוה, ביבמות ובקדושין [ה' איסורי ביאה פי"ח].

ונוהגת בכהנים בכל מקום ובכל זמן וכהן העובר עליה ונשא אשה זונה מאלו שבארנו דרך אישות ובעלה לוקה.

רסז. שלא ישא כהן אשה חללה.

שלא ישא כהן בין גדול בין הדיוט חללה, שנאמר (ויקרא כא ז) אשה זונה וחללה לא יקחו. וחללה תקרא שנולדה מפסולי כהנה, כגון בת אלמנה מכהן גדול או בת גרשה מכהן הדיוט, או שנתחללה על ידי ביאת אחד מן הפסולין לכהנה.

משרשי המצוה. מה שכתבתי באסור זונה הקדם לזה.

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה (קידושין עח א), שאין חיוב מלקות לכהן הנושא חללה עד שיבעל, אבל נשאה ולא בעל אינו לוקה, שאין חיוב המלקות אלא בבעילה. והוא והיא לוקין. וזה שאמרו זכרונם לברכה (יבמות פד, ב) לא הזהרו כשרות לנשא לפסולין אינו מענין זה כלל, ולמטה בדף זה נפרש הדבר, דודאי זו אחר שהיא נבעלת למי שהיא אסורה עליו בלאו, בכלל החיוב היא גם כן, וכענין שאמרו זכרונם לברכה (שם) שאין הפרש בין אשה לאיש בכל ענשין שבתורה, חוץ משפחה חרופה, שכתבתי למעלה בסדר ויקרא במצות קרבן אשם ודאי (מצוה קכט).

וכן מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה (סוטה כג, א) שהכהן עצמו שעובר העבירה שהוא בא על החללה אין גופו מחלל בכך, אף על פי שזרעו מחלל. ובין שנבעלה באנס או בשגגה, בין כדרכה בין שלא כדרכה, משהערה בה נתחללה, והוא שהיה הכהן תשע שנים ויום אחד ומעלה, והיא מבת שלש שנים ויום אחד ומעלה נתחללה. ומה שאמרו (יבמות נו, ב) שאינה נעשית חללה אלא בבעילה, אבל בקדושין לבד לא נתחללה, אבל בנשואין, אף על פי שלא נבעלה נעשית חללה, מפני שכל נשואה בחזקת בעולה, ואף על פי שנמצאת בתולה. ומה שאמרו (שם ס, א) שכהן שבא על הנדה, אף על פי שהיא בכרת לא חללה שאין ענין החלול אלא באסור המיוחד בכהנים כמו אלמנה וגרשה וחללה זונה, או הנבעלת לאחד מן הפסולין לכהנה כמו החללים. ומה שאמרו זכרונם לברכה (שם פה, א) שיש חללים מדברי סופרים, כיצד? כהן שבעל חלוצה שהיא אסורה לכהן מדרבנן ושהיא חללה מדרבנן וזרעה חללים מדרבנן. אבל כהן שבא על אחת מן השניות אין זרעו ממנה חללים אפילו מדרבנן, לפי שהוא אסור השוה בכל אחד ואינו מיוחד בכהנים, וכמו שכתבתי למעלה.

כהן שבא על ספק זונה כגון ספק גיורת ומשחררת, או על ספק גרושה, וכן כהן גדול שבא על ספק אלמנה הרי זו ספק חללה והולד ספק חלל. נמצאו החללים שלשה, חלל מן התורה, חלל מדבריהם, וספק חלל. וכל ספק חלל או חלל מדבריהם נותנין עליו חמרי כהנים וחמרי ישראל אינו אוכל

בתרומה, ואינו מטמא למתים, וצריך לשא אשה שראויה לכהן, ואם אכל תרומה או נטמא או נשא גרשה וחללה זונה מכין אותו מכת מרדות. אבל חלל של תורה הודאי הרי הוא כזד, ונושא גרשה, ומטמא למתים, שנאמר אמר אל הכהנים בני אהרן אף על פי שהם בני אהרן, עד שיהיו בכהנה [בכהנתן]. ועוד קבלו זכרונם לברכה (ספרא אמור א א) בפרוש זה הכתוב, בני אהרן ולא בנות אהרן, מכאן שלא הזהירו כשרות להנשא לפסולין, ועל כן הכהנת מתרת להנשא לחלל ולגר ולמשחרר. ולפיכך אמרו זכרונם לברכה (קדושין עג, א) שהגר מתר לשא כהנת וממזרת, כהנת מפני טעם זה שאמרנו שלא הזהירו להנשא לפסולין, ממזרת משום דקהל גרים לא איקרי קהל, ובאסור ממזר כתיב (דברים כג ג) לא יבא ממזר בקהל יי, ומה שאמרו (שם עז, א) שחלל שנשא כשרה כל זרעו חללים ופסולים לכהנה, אבל ישראל שנשא חללה כל זרעו ממנה כשרים לכהנה, שהולד בענין זה הולך אחר הזכר, שנאמר (במדבר א יח) ויתילדו על משפחותם. ומשפחה שנתערב בה ספק חלל כל אלמנה מאותה משפחה, אסורה לכהן לכתחלה, ואם נשאת לא תצא, לפי שיש כאן שני ספקות, ובספק ספקא אפילו בדאוריתא לא חישינן. אבל נתערב במשפחה ודאי חלל, כל אשה מהן אסורה לכהן עד שיבדק. ויתר פרטיה, בקדושין וביבמות. ונוהגת בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ונשא חללה ודאית ובעלה חייב מלקות. נשא ספק חללה או חללה מדבריהן מכין אותו מכת מרדות. וזה היה בזמן שהישראלים דנו דיני נפשות, אבל בזמן הזה אין מלקין, וכמו שנכתב למטה בעזרת השם בסדר כי תצא (מצוה תקצד) במצות עשה דמלקות.

רסח. שלא ישא כהן גרושה

שלא ישא כהן, בין גדול בין הדיוט, גרושה, שנאמר (ויקרא כא ז) ואשה גרושה מאישה לא יקחו.

משרשי המצוה. מה שכתבתי באסור זונה הקדם לזה (מצוה רסו).

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (יבמות נט, א), שגרושה היא נקראת אפילו מן הארוסין, ואין צריך לומר מן הנשואין, אבל הממאנת (שם קח, א) אפילו גרשה בגט והחזירה ומאנה בו הרי זו מתרת לכהן. והחלוצה, כלומר, אשה שיצאה מתחת יד יבם בחליצה אסורה לכהן

מדרבנן (שם כד א), מפני שנתנו לה דין גרושה. וכהן שכנס ספק גרושה או זונה וחללה מוציאה בגט. אבל כנס ספק חלוצה אין מוציאה, שלא גזרו חכמים אלא על חלוצה ודאית. וכל שאינה ראויה לחלין, אם נחלצה לא נפסלה לכהנה. יצא עליה קול שהיא חלוצה אין תוששין לאותו קול, שהחכמים הם שגזרו על החלוצה להיות כגרשה והם הקלו בה בענינים אלו שאמרנו. ויתר פרטיה, בקדושין וביבמות.

ונוהגת בכהנים בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ונשא גרשה ובעל חיב מלקות, אבל כל זמן שלא בעל אינו מתחייב מלקות, ואפילו כהן גדול שחיב שני לאוין משום לא יקח ומשום לא יחלל, וכמו שנכתב למטה בעזרת השם (מצוה רעד), ולוקה על שניהם, אינו לוקה לעולם על אחד מהם אלא אחר שבעל, אבל לא בעל אינו לוקה משום לא יקח, דלא יקח אגוד הוא בלאו דלא יחלל (רמב"ם אסורי ביאה יז ד). ופעמים שיתחייב כהן גדול ארבע מלקיות בביאה אחת, וכגון שהיא אלמנה ונעשית גרושה ונעשית חללה ונעשית זונה, ועל כיוצא בזה יאמרו חכמים זכרונם לברכה (קידושין עז ב) אסור מוסיף, שהרי בתחלה האלמנה היתה מתרת לכהן הדיוט, וכשנתגרשה נתוסף בה אסור שנאסרה להדיוט, ועדין היא מתרת לאכל בתרומה, וכשנתחללה נתוסף בה אסור שנאסרה מלאכל בתרומה, ועדין היא מתרת לישראל, וכשנעשית זונה נתוסף בה אסור לגבי ישראל, שהרי מצינו אסור בישראל בזונה, שהמזנה ברצון תחת בעלה אסורה לבעל ולבועל. אבל אם נשתנה סדר זה וכגון שנעשית תחלה זונה וכו' אין חיבין על ביאתה אלא מלקות אחת, לפי שאין שם אסור מוסיף, וכלל גדול בכל אסורין שבתורה אין אסור חל על אסור אלא אם כן היו האסורין באין כאחת, או שהיה האחד מוסיף דברים אחרים, כמו שאמרנו, או אסור כולל.

רסט. מצות קדוש זרע אהרן.

לקדש זרע אהרן. כלומר, לקדשם ולהכניסם לקרבן, וזהו עקר העשה. וכן להקדימם לכל דבר שבקדשה, ואם מאנו בזה, לא נשמע אליהם. וזה כלו לכבוד השם יתעלה, אחר שהוא לקחם ובחרם לעבודתו, שנאמר (ויקרא כא ח) וקדשתו לכל דבר שבקדשה לפתוח ראשון, ולברך ראשון, ולטל מנה יפה ראשון. ולשון ספרא (א יג) וקדשתו על כרחו, כלומר, שזאת

המצוה אנחנו נצטוינו בה, ואין זה בבחירת הכהן. ועוד אמרו קדושים יהיו לאלהיהם על כרחם, והיו קדש לרבות בעלי מומין שלא נאמר אחר שזה אינו ראוי להקריב לחם אלהיהם, למה זה נקדימהו ונכבדהו? על כן אמרו והיו קדש, כלומר הזרע הוא מיוחד כלו תמים ובעל מום.

משרשי המצוה. לפי שידוע כי מכבוד האדון לכבד משרתיו, ובכל עת כבדנו הכהנים, נזכר ונקבע במחשבתנו כבודו ברוך הוא וגדלו, ובזכות המחשבה הזכה והמעלה והרצון הטוב, תחול ברכתו ברוך הוא וטובו הגדול עלינו והוא חפץ בברכה כאשר הודענו כמה פעמים.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (גטין נט, א), שסדר קריאת התורה בצבור זהו, שכהן קורא ראשון לעולם, ואחריו לוי, ואחריו ישראל, ואם אין שם כהן נתפרדה חבילה, ואם אין שם לוי כהן קורא שני פעמים, וכהן אחר כהן לא יקרא, משום פגמו של ראשון, ולוי אחר לוי לא יקרא, משום פגם שניהם, וכבוד זה נעשה להם, כשראוין לכך אבל אם היו בעלי עבירות נמנעים מכבוד. וכבר אמרו זכרונם לברכה (הוריות יג, א) שממזר תלמיד חכם קדם לכהן גדול עם הארץ, ועכשו בזמן הזה לא ראינו מי שהקדים עצמו לשום כהן מפני חכמתו, ועקב ענוה יראת יי (משלי כב ד). ויתר פרטיה, נתבארו במקומות חלוקים מן גמרא מכות וחלין ובכורות ושבת וזולתם (ה' כלי המקדש פ"ח).

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות, שמצוה על כלן לכבד זרע אהרן. ועובר על זה ולא כבדם במקום שראוי וכהן הראוי לכבוד בטל עשה זה.

רע. שלא יכנס כהן גדול באהל המת.

שלא יכנס כהן גדול באהל המת ואפילו לששה מתי מצוה, שנאמר (ויקרא כא יא) ועל כל נפשות מת לא יבא. כלומר לא יבוא בתוך הבית עמהם, דלשון לא יבוא ביאה [ביאת בית] משמע.

משרשי המצוה. מה שכתבתי למעלה במצוה רס"ו (רסג) בסדר זה, שענין הטמאה ראוי להתרחק מן הכהנים שהם קדושים עושי מלאכת השם יתברך תמיד, והכהן הגדול הנבדל להיות קדש קדשים, עם היותו בעל גוף נפשו תשכן תמיד בתוך המשרתים העליונים, על כן לא תחוש התורה עליו להתיר לו טמאה לעולם, ואפילו בקרובים כמו לכהנים הדיוטים שכתבתי

למעלה (מצוה רסג) דחס רחמנא עליהם, שישפכו נפשם בבית המת כי יחס לבבם על קרוביהם, מה שאינו כן בכהן גדול, כי מרב דבקות נפשו למעלה יתפשט לגמרי מטבע בני איש וישכח מלבו כל עסק עולם הזה הנפסד, ועל חברת הקרוב לא תבכה נפשו, כי כבר הוא נפרד ממנו בעודנו בחיים. ובדיני טמאת המת ואהל המת דברתי מעט כמנהגי בסדר זה, אין ראוי להחזירו פן יכבד על הקורא. [הלכות אבל פ"ג].
ונוהג אסור זה בזמן הבית שיש שם כהן גדול ובכל מקום שיהיה, ואפילו אם היה מקרה שיצא לחוצה לארץ מזהר מהכנס באהל המת. ואם עבר ונכנס שם במזיד ואפילו אביו או אמו מתים בבית לוקה.

רעא. שלא יטמא כהן גדול בשום טמאה במת.
שלא יטמא כהן גדול אפילו במת מקרוביו, וכל שכך בכל שאר המתים שבעולם, במין ממיני הטמאה בין בנגיעה בין במשא, שנאמר (ויקרא כא יא) לאביו ולאמו לא יטמא, כלומר, אפילו לאלו שהם קרוביו, ואף על פי שבראש הפסוק אסר עליו מהטמא על כל הנפשות, זהו טמאת ביאה לאהל המת, כמו שפרשנו שם (מצוה רע) שהרי כתוב שם לא יבא דמשמע ביאה באהל, וכאן יאסר עליו כל שאר מיני הטמאה בכלל. ואל תחשב שזה שנאמר לאביו ולאמו וגו'. הוא פרוש לראש המקרא שאמר ועל כל נפשת וגו'. שאין הדבר כן, אבל הם שני לאוין לא יבא ולא יטמא. ולשון ספרא (אמור ב ד) חייב בלא יבא וחייב בלא יטמא. וכמו כן אמרו זכרונם לברכה (בספרא שם) שחייב כהן הדיוט בלא יבא ולא יטמא, אף על פי שלא נכתב בו, מדין גזירה שוה, כששניהם נאסרו מהטמא בנפש, וכמו שבא בגמרא. ואמנם אין למנ, ית במנין הלאוין לא יבא ולא יטמא בכהן הדיוט לשני לאוין כמו שמנינו אותן בכהן גדול, לפי שבכהן גדול נכתבו בפרוש, ובהדיוט נלמד האחד בגזירה שוה, וכבר הורה זקן הוא הרמב"ם זכרונו לברכה (בסהמ"צ שורש ב), שאין לנו למנת במנין תרי"ג מצות אלא המפרשות בכתוב, אבל לא הנלמדות במדות שהתורה נדרשת בהן. משרשי המצוה. מה שכתבנו במצוה הקדמת לזו, והוא הדין והוא הטעם, כי כונת שתיהן בלא יבא ובלא יטמא ענין אחד הוא.
ובדיני טמאת המת, כבר כתבתי למעלה בסדר זה במצוה רסג קצת מהן.

ונוהג אסור זה בזמן הבית כי אז יהיה שם כהן גדול, ובכל מקום שהכהן שם, גם כן נוהג אסור זה, ואם עבר ונטמא ואפילו לקרוביו במין ממני הטמאה חייב מלקות.

ערב. מצות כהן גדול לשא נערה בתולה.

שישא כהן גדול נערה בתולה, שנאמר (ויקרא כא יג) והוא אשה בבתוליה יקח. והראיה שזה נחשב מכלל מצות עשה מה שאמרו זכרונם לברכה (כתובות ל, א): עושה היה רבי עקיבא ממזר אפילו מחיבי עשה, ובארו זה, כשהיה כהן גדול בא על אשה שאינה בתולה, שהיא אסורה עליו בעשה, שהעקר הוא אצלנו, לאו הבא מכלל עשה עשה. ועוד אמרו זכרונם לברכה (הוריות יא, ב) מזהר על האלמנה, ומצוה על הבתולה.

משרשי המצוה. לפי שהעקר הטוב שבאדם הוא שיהיה לו מחשבת טהרה ונקיות, כי אחרי המחשבות ימשך מעשה הגופות, על כן ראוי לו למשרת הגדול להדבק באשה שלא קבעה מחשבתה באיש אחר זולתי בו שהוא קדש קדשים, ומתוך כך יהיה הזרע אשר יתן לו השם יתברך ממנה טהור ונקי ראוי לעבד בקדשה. ושמא תאמר ומי יודע אם גם הבתולה קבעה מחשבתה באיש זולתי בו ונתנה עיניה באחר, התשובה בזה, שכל זמן שלא יצאה מחשבתה מן הכח אל הפעל אינה נפסלת, אבל כל זמן שנבעלה נפסלה, ואף על פי שאמרו זכרונם לברכה (יבמות נט, א), דמשתבגר אסורה עליו, הענין הוא, דמכיון שהיא גדולה כל כך, יצר מחשבת לבה רק רע, ואולי קבעה מחשבתה באדם אחר, ומחשבתה רעה מכיון שהיא גדולה, נחשבת לה כמעשה. וכן מזה הטעם אמרו גם כן (שם), שאם נתאלמנה מן הארוסין, אפילו בעודה קטנה, אסורה היא לכהן, דמכיון שנעשה בה מעשה הקדושין, כבר קבעה מחשבתה באיש אחר מתוך מעשה הארוסין ונפסלה, דמעשה פוסל אפילו בקטנות, ומחשבה בגדולות, וכן אמרו (שם), שאם נבעלה שלא כדרכה גם כן פסולה, שכבר נעשה בה מעשה רב, אף על פי שבתוליה קימין. וכן אמרו (שם) שאף מכת עץ פסולה, והטעם בה לפי הדומה לפי שאינה קובעת עוד מחשבתה הרבה בכהן גדול, דמכיון שנאבדו בתוליה אינה כורתת ברית חזק לעולם לאיש, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה (סנהדרין כב, ב) כי אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי, והרי זו לא עשאה שום אדם כלי, ומכל מקום

לא החמירו זכרונם לברכה באלו הרבה, ואמרו (יבמות ס, א) שאם נשא בוגרת או מכת עץ דיעבד יקים.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (הוריות יב, ב) שאחד כהן גדול המשוח בשמן המשחה או המרבה בבגדים, ואחד כהן גדול העובד או כהן גדול שמנוהו ועבר, וכך כהן משוח מלחמה כלם מצווין על הבתולה ואסורין באלמנה. ומה שאמרו (יבמות נח, ב) שאפילו אירס הקטנה ובגרה תחתיו קדם נשואין הרי זה לא יכנס, ואם כנס אינו מוציא, ומה שאמרו (שם נט, א) שאינו נושא שתי נשים ביחד לעולם, שנאמר והוא אשה בבתוליה יקח, דוקא אשה אחת, אבל לא שתיים, ומה שאמרו (שם סא, א), שאם כנס האלמנה בעודו הדיוט ונתמנה כהן גדול שאינו מוציאה, ואפילו ארסה קדם שנתמנה כהן גדול כנסה לאחר שנתמנה. ויתר פרטיה, בפרק ששי מיבמות ובמקומות מכתבות וקדושין [ה' איסורי ביאה פי"ז].

ונוהג בארץ בזמן הבית והעבודה, כי אז יתמנה הכהן גדול, לא במקום אחר. וכהן גדול העובר על זה ונשא בעלת איש שאינה לא אלמנה ולא גרושה בטל עשה ומוציאה בגט.

רעג. שלא ישא כהן גדול אלמנה.

שלא ישא כהן גדול [ב] לבד אלמנה, שנאמר (ויקרא כא יד) אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח. ולא היה צריך הכתוב לחזור אסור גרושה וחללה זונה בכהן גדול, שדרך כלל נאסרו על כל כהן, והוא ראש הכהנים, ועל כן פרשו זכרונם לברכה (קדושין עז א), כי ללמד לנו ענין זה, בא כפל האזהרה בגרושה וחללה זונה בכהן גדול. ואמרו בגמרא קדושין (שם), שבא ללמד, שבזמן שיקרה שיהיו כל אסורין אלו באשה אחת כסדר הזה שבתחלה תתאלמן ואחר כך תתגרש ואחר כך תתחלל ואחר כך תעשה זונה, ובא עליה כהן גדול שחייב על ביאה אחת ארבע מלקיות, והוא שהזהר בארבעה לאוין, ואם בא עליה כהן הדיוט לוקה שלש. והטעם שיתחייבו עליה הרבה מלקיות כשהיא כסדר הזה, לפי שיש בה בענין זה אסור מוסיף, וכמו שכתבנו למעלה (מצוה רסח) סמוך במצות אסור גרושה לכהן, שאין אסור חל על אסור אלא כשיהיה אסור מוסיף או אסור כולל או אסור בבת אחת, כמו שמתבאר במסכת כרתות (יד, ב). ואין צריך לומר, שאם בעל ארבע נשים ואחת מהן אלמנה ואחת גרושה ואחת חללה

ואחת זונה, והתרה על כלן שחייב ארבע מלקיות, בין שיבוא עליה כסדר או שלא כסדר, הואיל והן גופין מחלקין.
ואם תשאל ותאמר ואיך ילקה הרבה מלקיות בין באשה אחת בין בהרבה, והא קימא לן אין לוקין על לאו שבכללות, שהרי זה לאו שבכללות הוא, שהרי בכלן באה המניעה בלאו אחד, וכמו שכתוב למעלה (מצוה ז) לדעת הרמב"ם זכרונו לברכה. התשובה דע שכבר בארו זכרונם לבדכה ענין זה, וזהו אמרם בגמרא קדושין (עז, ב) במה שכתוב בכהן הדיוט ואשה גרושה מאישה לא יקחו, שמפני כן נפרדה הגרושה בלאו, ללמד שמלקין על הגרושה בפני עצמה וכמו שמלקין על הגרושה בפני עצמה, כך מלקין על החללה ועל הזונה בפני עצמה. ואמרו שם כשם שחלוקה גרושה וחללה וזונה בכהן הדיוט כך חלוקה בכהן גדול, וללמד דברים אלו נכפלה המניעה בכהן גדול, כמו שאמרנו.

משרשי המצוה. לפי שיש בנשואי האלמנה מחשבות זרות, כעין מה שאמרו זכרונם לברכה (פסחים קיב, א), שבחור שנשא האלמנה שלש דעות יש במטה וכו'.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (יבמות נט, א) שאלמנה היא נקראת אפילו מן הארוסין, וכהן גדול שמת אחיו אפילו מן הארוסין, הרי זה לא ייבם אלא חולץ. היתה מקדשת ספק קדושין ומת ארוסה הרי זו ספק אלמנה ואסורה, שכל ספק בדאוריתא אסור הוא מן התורה, ועל כן אמרו זכרונם לברכה בכל מקום, שספקא דאוריתא, לחמרא. ויתר פרטיה, ביבמות וקדושין. וכהן גדול העובר על זה וקדש אלמנה ובעלה לוקה שתי מלקיות: אחת, משום אלמנה לא יקח, ואחת משום לא יחלל זרעו, שהוא לאו בפני עצמו, וכמו שנכתב אותו בסמוך (מצוה רעד), אבל קדש אותה ולא בעלה אחר כך אינו לוקה כלל ואפילו משום לא יקח, וכמו שאמרו שם בקדושין (עח, א) בעל לוקה, לא בעל אינו לוקה, דמה טעם קאמר לא יקח? משום לא יחלל. אבל בעל האלמנה אף על פי שלא קדשה לוקה אחת משום לאו דלא יחלל משמע, שכך פרשו זכרונם לברכה (שם) ולא יחלל לא לה ולא זרעו, וכן אמרו שם בקדושין ומודה רבא בכהן גדול באלמנה שאם בעל ולא קדש לוקה, מאי טעמא? ולא יחלל זרעו אמר רחמנא, והרי חלל, כלומר דבכלל ולא יחלל. משמע דלא יחלל כשרים ולא [יחלל] זרעו.

רעד. שלא יבעל כהן גדול אלמנה.

שלא יבעל כהן גדול אלמנה ואפילו בלא קדושין, שנאמר (ויקרא כא טו) ולא יחלל זרעו בעמיו, ואמרו בקדושין (עת, א) כהן גדול באלמנה לוקה שתים, משום לא יקח, ומשום ולא יחלל, כלומר, שאם נשאה ובעלה לוקה שתי מלקיות, ואם בעלה מבלי שקדשה לוקה אחת משום לא יחלל, וכמו שאמר רבא שם, ומודה רבא באלמנה לכהן גדול שאם בעל ולא קדש לוקה, מאי טעמא? ולא יחלל אמר רחמנא, והרי חלל. קדשה ולא בעלה אינו לוקה משום לא יקח, דהא אמרינן התם דמה טעם קאמר מה טעם לא יקח? משום לא יחלל. משמע דכל זמן שלא חלל אינו לוקה.

וזה הטעם למדנוהו אף בכהן הדיוט בנשים האסורות לו, ואף על פי שכתוב זה דלא יחלל בכהן גדול הוא ובאלמנה, למדנו ממנו שאין ההדיוט גם כן חייב מלקות בנשים האסורות לו עד שיקח ויבעל, דודאי לא החמיר ההדיוט מגדול, וכמו שבארו שם בקדושין בעל לוקה לא בעל אינו לוקה, ואמרו שדין זה גם כן פכהן הדיוט שאינו חייב על הנשים האסורות לו עד שיקדש תחלה ואחר כך יבעל, אבל בעל זונה או גרושה וחללה בלא קדושין, אף על פי שזה אסור לו ופסלו לכהנה אינו לוקה, מכיון שלא נתבארה המניעה בו מזה בפרוש, דלא יחלל בפרשת כהן גדול הוא כתוב ובאלמנה דוקא.

אבל בזונה וגרושה וחללה אף הכהן גדול גם כן אינו לוקה עליהן אלא מלקות אחת כשנשא אותן ואחר כך בעלן, אבל בעלן בלא קדושין אף על פי שזה אסור לו ופסלו מן הכהנה אין לו בזה חיוב מלקות, אלא דינו בזה כמו כהן הדיוט בשוה, שלענין האלמנה דוקא הוא שנתיחד הלאו בכהן גדול לחיבו בלא יחלל, כלומר בבעילה בלא קדושין, כמו שאמרנו אבל לא בשלוש האחרות, שלא נכפלו השלש האחרות בכהן גדול אלא לאותו ענין שאמרנו למעלה (מצוה רעג) לחלק, כלומר לחיב על כל אחת ואחת. ועוד יש טעם אחר בדבר, שבאלמנה יש בה חלול בבעילה, שהיתה כשרה להדיוט ונפסלה בבעילה, ועל כן יש לחיבו מלקות עליה ומשום לא יחלל, אבל בשלש האחרות אין לחיבו מלקות בבעילה מבלי קדושין, שהרי אין לנו לומר בהן חלול, שהרי מחללות ועומדות הן לכהן הדיוט קדם בעילה. משרשי המצוה. בקודמת לה, וקצת דיניה גם כן.

ונוהגת מצוה זו, בזמן הבית שהיה לנו כהן גדול. עבר ובעל אלמנה אפילו בלא קדושין לוקה משום לא יחלל, שהרי חלל לאלמנה שהיתה ראויה לכהן הדיוט, ועכשו אסורה לו, וכבר אמרנו שהוא חייב שלא יחלל לא לה ולא לזרעו, וחלול זרעו שיד לומר כשבא על גרושה חללה זונה שהן

מחללות, וכשהוא בא עליהן, אינו מחללן, שהרי מחללות ועומדות הן, אבל זרעו הוא שמחלל, שזרעו במקום חלול. וחלול האשה שיך לומר, בבא על האלמנה שהיא כשרה עדין לכהן הדיוט ובביאה זו של כהן גדול נעשית זונה, והרי חללה מכשרותה, ואין ספק כי גם הזרע מחלל בה ממילא, אבל החילוק שיש בין החלול שבה לחלול הזרע שהיא מחללת בהעראה והזרע בגומר ביאתו, כדאיתא בגמרא (קדושין שם).

רעה. שלא יעבד כהן בעל מום במקדש.

שלא יעבד כהן בעל מום בעבדת בית המקדש, שנאמר (ויקרא כא יז) איש מזרעך לדרתם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם אלהיו. כלומר לא יקרב לעבדה, כי כל עניני מאב קרוי לחם בהרבה מקומות (ע"י רש"י בראשית לא נד). ומום זה ענינו מום קבוע, שכן פרשו בספרא (אמור ג ה) אשר יהיה בו מום לא יקרב אין לי אלא מום קבוע, מום עובר מניין? תלמוד לומר באותה פרשה כל איש אשר בו מום לא יקרב. ומום קבוע הוא, כגון גרב או ילפת והיא החזזית.

משרשי המצוה. לפי שרוב פעלות בני אדם רצויות אל לב רואיהם לפי חשיבות עושיהן, כי בהיות האדם חשוב במראהו וטוב במעשיו, ימצא חן ושכל טוב בכל אשר יעשה בעיני כל רואיו, ואם יהיה בהפך מזה פחות בצורתו ומשנה באבריו, ואם אינו ישר בדרכיו לא יאותו פעלותיו כל כך אל לב רואיו, על כן באמת ראוי להיות השליח שהכפרה תלויה עליו איש חן יפה תאר ויפה מראה נאה בכל דרכיו, למען יתפשו מחשבות בני איש אחריו. ומלבד זה, אפשר שיש בשלמות צורתו, רמז לענינים, שמתוך מחשבות האדם בהן, תטהר נפשו ותתעלה, ולכן אין ראוי בשום צד שיהיה בו שנוי צורה מכל צורותיו, פן תתפזר נפש המחשב מצד השנוי ותנווד מן החפץ.

דיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (בכורות מג, א) ששלשה מיני מומין הן, יש מומין שפוסלים הכהן מלעבד, ואם הן בבהמה פוסלין אותה מלקרב, ויש מומין אחרים שפוסלים האדם בלבד מלעבד ולא הבהמה מלקרב. ויש מומין שאין פוסלין לא אדם ולא בהמה, אלא משום מראית העין. וכל כהן שיש בו אחד משלשה מיני מומין אלו אינו עובד. אין פוסלין באדם אלא מומין שבגלוי, אבל מומין שבחלל הגוף כגון שנטל כליתו או

טחל שלו או נקבו מעיו, אף על פי שיעשה בהן טרפה עבדתו כשרה, שנאמר שבר רגל או שבר יד מה אלו בגלוי, אף כל שהוא בגלוי. ומנו חכמים (רמב"ם ביאת מקדש ז ח) שהמומין שהם פוסלין בין באדם ובבהמה הם חמשים, מלבד שיש מומין מיחדים בבהמה והם עשרים ושלושה, ונמצאו בבהמה שבעים ושלושה, ויש גם כן מומין מיחדים באדם והם תשעים, נמצאו הפוסלין באדם מאה וארבעים. וזהו כלל התשעים המיוחדים באדם, שמונה יש בראש, ושנים בצואר, ארבעה באזנים, וחמשה בגבנים ארבעה בריסי העינים, אחד עשר בעינים. ששה בחטם, שלשה בשפתים, ושלושה בבטן, ושלושה בגבו של אדם, וששה בידיים, ארבעה באברי הזרע, חמשה עשר בשוקים וברגלים, ארבעה בכל הגוף, שמנה בעור הבשר. ועוד ארבעה מומין גדולים מיחדים באדם ואינם בגלוי, ואלו הן, חרש, שוטה, ונכפה ואפילו לימים, ומי שרוח רעה מבעתתו אפילו בעתים ידועים. ומלבד אלה, יש עוד שנים שפוסלין מפני מראית העין, ואלו הן, מי שנשרו ריסי עיניו אף על פי שנשאר השיער בעקרון ומי שנטלו שניו.

וזהו כלל החמשים שפוסלין באדם ובבהמה חמשה באזן, ושלושה בריס של עין, ושלושה אלו בכלל חרוץ האמור בתורה, שמנה בעין, שלשה בחטם, ששה בפה, שנים עשר באברי הזרע, ששה בידיים וברגלים, ארבעה ראויין להיות בכל הגוף, ואלו הן גרב, והוא האמור בתורה. (ב) יבלת שיש בו עצם, וזהו יבלת האמורה בתורה. (ג) מי שיש בו חזזית המצרית כל שהוא וזו היא ילפת האמורה בתורה. (ד) כל עצם שבגלוי שנחרץ בו חרץ, והוא בכלל חרוץ האמור בתורה, ואין הצלעות בכלל עצמות שבגלוי. ועוד שלשה אחרים הזקן שהגיע להיות רותת ורועד כשהוא עומד. (ב) החולה שהוא רועד מפני חליו וכשלון כחו, אבל הטרפה, כשר באדם ופסול בבהמה, וכן יוצא דפן, כשר באדם ופסול בבהמה. (ג) המזהם הרי חמשים. ויתר פרטיה במסכת בכורות פרק שביעי.

ונוהגת בזמן הבית בכהנים, וכן העובר על זה ועבד, והוא בעל מום, אם הוא מן המומין הפוסלין באדם ובבהמה, בין שוגג בין מזיד עבדתו פסולה, ואם היה מזיד חייב מלקות. וכן אמרו בספרא (אמור ג יא) אין בעל מום במיתה אלא באזהרה. ואם הוא מן התשעים מומין המיוחדים באדם, אף על פי שהוא לוקה לא חלל עבדתו. ואם הוא מן המומין שפסלותן אינו אלא מפני מראית העין אינו לוקה, ועבדתו כשרה.

5.3 . פרקי אבות

מסכת אבות הנקראת גם פרקי אבות היא המסכת התשיעית בסדר נזיקין, שהוא הסדר הרביעי מבין ששת סדרי המשנה..

מסכת אבות נאמרת בשבתות מפסח ועד סוכות לאחר תפילת מנחה.

יש בה חמישה פרקים, ובסופה נספחה ברייתא 'קנין תורה', העוסקת בשבת התורה, והיא הפרק השישי של פרקי אבות. המשנה עוסקת בענייני מוסר, דעות, דרך ארץ ומדות טובות שמסרו לנו ה"אבות", ולכן היא נקראת מסכת אבות.

בגמרא אמר רבא:האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דאבות (ב"ק ל').

פרקי המסכת

פרק ב'

"והסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מה למעלה ממך--עין רואה, ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין." ~ פרק ב', משנה א'

"עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו." ~ פרק ב', משנה ד', רבן גמליאל בן רבי יהודה הנשיא

"אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו." ~ פרק ב', משנה ה', הלל הזקן

"ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש." ~ פרק ב', משנה ו', הלל הזקן

"מרבה נכסים, מרבה דאגה." ~ אבות ב, ז

"יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך." ~ פרק ב' משנה י"ג, רבי אליעזר
"היום קצר, והמלאכה מרובה, והפועלים עצלים, והשכר הרבה, ובעל
הבית דוחק." ~ פרק ב', משנה י"ח, רבי טרפון

המנהג לומר פרקי אבות בשבתות הקיץ

מפני ערכם הרב של פרקי אבות בענייני מוסר ומדות, נהגו בתפוצות
ישראל לומר פרקים אלה בשבתות שביין פסח לסוכות, כדי לצרף בהן את
הבריות. זאת במקום ברכי נפשי שאומרים בשבתות החורף. מנהג זה קדום,
ונזכר בזמן הגאונים.

רב עמרם גאון מביא "מנהג בית רבנו בבבל שאחר תפלת מנחה בשבת
שונין אבות וקנין תורה וכו' ואח"כ ממסכת דרך ארץ זוטא (סדור רע"ג דף
לז).

והכי אמר רב שר שלום גאון, בשבת במנחה מותר להתעסק בתלמוד (לא
כמו הסוברים שאסור מפני אבלות של משה שנפטר אז). ולא עוד אלא
שמנהג בבית רבנו בבבל, שאחר תפלת המנחה בשבת שונין אבות,
וברייתא קנין תורה (סדור רש"י סי' תקט"ז).

מתחילים לומר פרקי אבות במנחה בשבת ראשונה שאחר הפסח. בכל
שבת אומרים פרק אחד, ולאחר שסיימו חוזרים שוב ושוב עד סוף הקיץ.
מהרי"ל הנהיג שלא לומר פרק בשבת שבועות, ואומר בשבת שלאחריו ג'
פרקים (מנהגי מהרי"ל ברכת העומר בהגה).

כתב הכלבו (סי' מ'):

מנהג בכל ארץ אשכנז לומר פרקי אבות בקיץ ובחורף.

מנהג הספרדים שאומרים אותו משבת 'וישמע יתרו' עד שבת 'מסעי', וסימן: משה קבל תורה עד משנה תורה. והכל לפי המנהג, וכל פעם ופעם אומרים קודם הפרק 'כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב' כדי לפייס דעת עמי הארץ.

מנהג אלג'יר, שאחר הפסח, בסוף חזרת הש"ץ במנחה של שבת, עומד הש"ץ על התיבה וקורא פרק אחד מפרקי אבות, וכך הוא עושה בכל שבת עד חג השבועות. אחר הפרק יאמרו הקהל אין כאלהינו בקול נעים וקדיש דרבנן (מנהגי ק"ק אלג'יר עמוד קל"ב).

מנהגנו לומר הפרקים משבת של אחר הפסח עד ראש השנה, בכל שבת פרק אחד. בשבת שובה אין אומרים פרקים, שעיקר התיקון היה שיתעמקו בתורה, וישמעו דברי מוסר ותוכחה ביום הפנוי, ובשבת זו דורש הרב דרשת שבת תשובה (לבוש סי' תר"ג). אומרים בתחילה 'כל ישראל', ואחר לימוד הפרק 'ר' חנניה בן עקשיה' מסוף מסכת מכות, כי יש בזה סיום טוב, ומפני שהוא דבר אגדה ויכולים לומר אחריו קדיש דרבנן.

כאשר פסח חל ביום שבת, מסתיים הפסח בארץ ישראל ביום שישי, ושבת בארץ היא אסרו חג, ואילו בחו"ל שבת היא יום טוב אחרון של פסח. במקרה כזה יש כמה אפשרויות לגבי אמירת פרקי אבות:

א. להתחיל את קריאת פרקי אבות בשבת השניה שאחר הפסח בארץ ישראל, כדי להשוות את הקריאה בארץ ישראל לחו"ל. אם לא כן, במשך כל השנה יהיה הפרש של פרק אחד בין ארץ ישראל לחו"ל. [זהו מנהג חב"ד, שניתן לקרוא עליו במקור זה:

[http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req"15836"pgnum"35](http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req)

[7

ב. מתחילים לקרוא פרקי אבות בשבת אסרו חג בארץ ישראל, ובשבת השביעית, הנוספת לבני ארץ ישראל, אין קוראים פרקי אבות אלא פרק

ממסכת דרך ארץ זוטא, ובכך משווים את קריאת פרקי אבות בארץ ובחו"ל. [מנהגות המוסתערבים, מובאים בספר התודעה]

ג. גם בחו"ל יאמרו את הפרק הראשון של פרקי אבות בשבת כ"ב ניסן, ובשבת השביעית שביין פסח לעצרת ייאמרו פרק ממסכת דרך ארץ זוטא. [שם].

השבת אנו קוראים את פרק ב' והוא מובא להלן בשלמותו ואחריו הבאנו את פירושו של הרב אורי שרקי לפרק זה.

מסכת אבות – משניות פרק ב'

לפני לימוד המשניות נוהגים לומר את משנה א' ממסכת סנהדרין פרק י' :
כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא,

שְׁנַאֲמַר (ישעיה ס) וְעַמּוּד בְּלִם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפָאֵר. (סנהדרין י', א')

מסכת אבות פרק ב' – משניות

(א) רבי אומר, איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות. והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה. והסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין:

(ב) רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר, יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משפחת עון. וכל תורה שאין עמה מלאכה, סופה בטלה וגודרת עון. וכל העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתן וצדקתם עומדת לעד. ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה באלו עשיתם:

(ג) הוּוּ זְהִירִין בְּרִשׁוֹת, שְׂאִין מְקַרְבִּין לוֹ לְאָדָם אֶלָּא לְצַדִּיק עֲצָמוֹן. נִרְאִין
בְּאוֹהֲבֵין בְּשַׁעַת הַנְּאֻתָּו. וְאִין עוֹמְדִין לוֹ לְאָדָם בְּשַׁעַת דְּחִקוֹ:

(ד) הוּוּ הָיָה אוֹמֵר, עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ בְּרִצְוֹנָךְ, כִּדִּי שְׂיַעֲשֶׂה רְצוֹנָךְ בְּרִצְוֹנוֹ. בְּטַל
רְצוֹנָךְ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, כִּדִּי שְׂיִבְטַל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנָךְ. הֵלֵל אוֹמֵר, אֵל
תְּפָרוֹשׁ מִן הַצְּבוּר, וְאֵל תְּאָמֵן בְּעֲצָמְךָ עַד יוֹם מוֹתָךְ, וְאֵל תְּדִין אֶת חֲבֵרְךָ
עַד שְׂתִּגִּיעַ לְמְקוֹמוֹ, וְאֵל תְּאֹמֵר דְּבַר שְׂאִי אֶפְשָׁר לְשִׁמּוֹעַ שְׂסוּפוֹ לְהַשְׁמַע.
וְאֵל תְּאֹמֵר לְכִשְׂאֻפְנָה אֲשַׁנָּה, שְׂמָא לֹא תִפְנָה:

(ה) הוּוּ הָיָה אוֹמֵר, אִין בּוֹר יִרָא חֲטָא, וְלֹא עִם הָאָרֶץ חָסִיד, וְלֹא הַבֵּישָׁן
לְמַד, וְלֹא הַקְּפָדָן מְלַמֵּד, וְלֹא כָּל הַמְּרַבָּה בְּסַחֲוֹרָה מַחֲבִים. וּבְמְקוֹם שְׂאִין
אֲנָשִׁים, הַשְׂתַּדְּל לְהִיּוֹת אִישׁ:

(ו) אָף הוּוּ רָאָה גְּלַגְלַת אַחַת שְׂצַפָּה עַל פְּנֵי הַמַּיִם. אָמַר (לָהּ), עַל דְּאַטְפָּתָי,
אַטְפוּךְ. וְסוּף מְטִיפִיךְ יִטּוּפוּן:

(ז) הוּוּ הָיָה אוֹמֵר, מְרַבָּה בְּשָׂר מְרַבָּה רַמָּה. מְרַבָּה נְכָסִים, מְרַבָּה דְּאָגָה.
מְרַבָּה נְשִׁים, מְרַבָּה כְּשָׁפִים. מְרַבָּה שְׂפָחוֹת, מְרַבָּה זְמָה. מְרַבָּה עֲבָדִים,
מְרַבָּה גְּזֵל. מְרַבָּה תּוֹרָה, מְרַבָּה חַיִּים. מְרַבָּה יְשִׁיבָה, מְרַבָּה חֲכָמָה. מְרַבָּה
עֲצָה, מְרַבָּה תְּבוּנָה. מְרַבָּה צְדָקָה, מְרַבָּה שְׁלוֹם. קְנָה שֵׁם טוֹב, קְנָה לְעֲצָמוֹ.
קְנָה לוֹ דְּבָרֵי תּוֹרָה, קְנָה לוֹ חַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא:

(ח) רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַבְּאִי קָבַל מֵהֵלֵל וּמִשְׂמַאִי. הוּוּ הָיָה אוֹמֵר, אִם לְמַדָּת
תּוֹרָה הִרְבָּה, אֵל תְּחַזִּיק טוֹבָה לְעֲצָמְךָ, כִּי לְכַף נּוֹצְרָתָי. חֲמִשָּׁה תְּלַמִּידִים הָיוּ
לוֹ לְרַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַבְּאִי, וְאֵלוֹ הֵן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֶרְקֵנוֹס, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
חֲנַנְיָה, וְרַבִּי יוֹסִי הַבְּהֵן, וְרַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְךָ. הוּוּ
הָיָה מוֹנֵה שְׁבַחָן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֶרְקֵנוֹס, בּוֹר סוּד שְׂאִינוֹ מְאָבֵד טְפָה. רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, אֲשֶׁרֵי יוֹלְדָתוֹ. רַבִּי יוֹסִי הַבְּהֵן, חָסִיד. רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן
נְתַנְאֵל, יִרָא חֲטָא. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְךָ, מַעֲיֵן הַמִּתְגַּבֵּר. הוּוּ הָיָה אוֹמֵר, אִם
יְהִיוּ כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מְאֻזְנִים, וְאֱלִיעֶזֶר בֶּן הֶרְקֵנוֹס בְּכַף שְׂנֵיָה, מְכַרִּיעַ
אֶת כָּלָם. אָבֵא שְׂאוּל אוֹמֵר מִשְׂמוֹ, אִם יְהִיוּ כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מְאֻזְנִים

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֶרְקֵנוֹס אָף עִמָּהֶם, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְדָּ בְּכַף שְׁנֵיָהּ, מְכַרְיַע אֶת כָּלָם:

(ט) אָמַר לָהֶם, צֵאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹהִי דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּדְבַק בָּהּ הָאָדָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, עַיִן טוֹבָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, חֵבֶר טוֹב. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, שֶׁכֵּן טוֹב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, הַרְוָאָה אֶת הַנוֹלָד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, לֵב טוֹב. אָמַר לָהֶם, רוֹאֵה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְדָּ מִדְּבָרֵיכֶם, שֶׁבְּכָלֵל דְּבָרָיו דְּבָרֵיכֶם. אָמַר לָהֶם צֵאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹהִי דֶרֶךְ רָעָה שֶׁיִּתְרַחַק מִמֶּנָּה הָאָדָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, עַיִן רָעָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, חֵבֶר רָע. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, שֶׁכֵּן רָע. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, הַלּוֹה וְאִינוּ מְשַׁלֵּם. אֶחָד הַלּוֹה מִן הָאָדָם, כְּלוֹה מִן הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לז) לֹוֹה רָשָׁע וְלֹא יִשְׁלַם, וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, לֵב רָע. אָמַר לָהֶם, רוֹאֵה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְדָּ מִדְּבָרֵיכֶם, שֶׁבְּכָלֵל דְּבָרָיו דְּבָרֵיכֶם:

(י) הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה (שְׁלֹשָׁה) דְּבָרִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, יְהִי כְבוֹד חֵבֶרְךָ חָבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ, וְאֵל תְּהִי נוֹחַ לְכַעוֹס. וְשׁוֹב יוֹם אֶחָד לְפָנָי מִיַּתְדְּךָ. וְהוּי מִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד אוֹרֵן שֶׁל חֲכָמִים, וְהוּי זֹהִיר בְּגַחְלִיתֵן שְׁלֹא תִכְוֶה, שֶׁנֶּשְׁיַכְתֵּן נְשִׁיכַת שׁוֹעַל, וְעַקִּיצְתֵן עַקִּיצַת עֶקְרָב, וְלַחִישְׁתֵּן לַחִישַׁת שָׂרָף, וְכָל דְּבָרֵיהֶם בְּגַחְלֵי אֵשׁ:

(יא) רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, עַיִן הָרַע, וְיֵצֵר הָרַע, וְשִׁנְאָת הַבְּרִיּוֹת, מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם:

(יב) רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, יְהִי מָמוֹן חֵבֶרְךָ חָבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ. וְהִתְקַן עֲצָמְךָ לְלִמּוֹד תּוֹרָה, שְׂאִינָה יִרְשָׁה לְךָ. וְכָל מַעֲשֵׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם:

(יג) רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, הוּי זֹהִיר בְּקִרְיַאת שְׁמַע (וּבִתְפִּלָּה). וּכְשֶׁאֲתָה מִתְפַּלֵּל, אֵל תַּעַשׂ תְּפִלַּתְךָ קָבַע, אֲלֵא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לְפָנָי הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (יואל ב) כִּי תִנּוֹן וְרַחוּם הוּא אֶרְךָ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וְנָחֵם עַל הָרָעָה. וְאֵל תְּהִי רָשָׁע בְּפָנָי עֲצָמְךָ:

(יד) רבי אלעזר אומר, הוי שקוד ללמוד תורה, (ודע) מה שתשיב
לאפיקורוס. ודע לפני מי אתה עמל. ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך
שכר פעלתך:

(טו) רבי טרפון אומר, היום קצר והמלאכה מרבה, והפועלים עצלים,
והשכר הרבה, ובעל הבית דוחק:

(טז) הוא היה אומר, לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין לבטל
ממנה. אם למדת תורה הרבה, נותנים לך שכר הרבה. ונאמן הוא בעל
מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך. ודע, מתן שכרן של צדיקים לעתיד
לבוא:

מסיימים את לימוד המשניות במשנה ט"ז ממסכת מכות פרק ג'

רבי חנניא בן עקשיא אומר;

רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר;
(ישעיהו פרק מ"ב פסוק כ"א) ה' חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר: (מכות ג', ט"ז)

פרקי אבות (פרק ב') / הרב אורי שרקי

פתיחה

אנו נעסוק בעיון במספר משניות של מסכת אבות, וזאת משום שמסכת אבות עוסקת בענייני מוסר שמהווים יסוד ללימוד התורה. הרי אנחנו עסוקים כל השנה בענייני תורה, ולפעמים אנו עלולים לשכוח את היסוד הקודם ללימוד התורה, שבלעדיו לא תיתכן תורה, והוא המוסר – כלומר מידות טובות – ערכים. אמרו רבותינו בויקרא רבא (פרשה ט): "דרך ארץ קדמה לתורה עשרים ושש דורות", ללמדנו שאי אפשר לגשת לתורה, בלי בסיס של מוסר אנושי פשוט, טבעי, יסודי, ששורשו בתרבות הכללית של האדם, ובמצפוננו הפנימי. אם היסוד הזה חסר, אם אין מידות טובות לפני העסק בתורה, לא ייתכן שהתורה תתקן את האדם. טעות מצויה היא אצל בני האדם לחשוב, שגם אם יש חס וחלילה מידות מקולקלות, הרי שלימוד התורה וקיום המצוות, יישרו את האדם ויעשו אותו מוסרי. טעות חמורה זו יכולה להביא לידי כך, שאדם יתקלקל יותר ויותר. הרי אמרו רבותינו: "זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם המות" (יומא עב:).

לדוגמא: ניקח אדם שאינו מבין באופן מוסרי מדוע רע הדבר לדבר לשון הרע. כאשר אדם כזה יבוא ללמוד הלכות לשון הרע, הרי שייפגש במקרים שבהם לפי ההלכה אסור לדבר לשון הרע. ומקרים שבהם מותר לדבר לשון הרע, ולפעמים ישנם גם מקרים קיצוניים שבהם מצווה להודיע את רעתו של חברו. אדם כזה יהפוך להיות המומחה העולמי לכל המקרים שבהם מותר לדבר לשון הרע, וימצא לעצמו, דרכים לדבר לשון הרע יום ולילה בלי לעבור על ההלכה. אמנם על ההלכה לא יעבור אבל מידות רעות בנפשו בוודאי שיקנה. ולכן מן הראוי לעסוק הרבה ביסודות של מסכת אבות במיוחד בדורנו על מנת שהתורה תהיה לברכה, ולא להפך חס ושלום. ייתכן שתפקיד כזה נטלה על עצמה החברה, המכונה חילונית בימינו, שמכיוון שאיננה רואה בתורה נורמה מחייבת, ואינה מקיימת את המצוות אלא לפי האות עיניה, הרי שעל מנת לייצב את החיים, בחרה

לעצמה את ערכי המוסר בתור יסוד קיומה. יתכן שיש כאן איזו שהיא השגחה היסתורית, הבאה להשלים את החסר בזהותנו הישראלית, על ידי קניית מידות דרך ארץ, דווקא בדורנו, כדי שהתורה המתחדשת בשלמותה בארץ ישראל תהיה שלימה.

אמרו רבותינו: "האי מאן דבעי למהווי חסידא לקיים מילי דאבות" (ב"ק ל.) – מי שחפץ להיות חסיד עליו לקיים את מה שנאמר במסכת אבות (ומכאן השם "חסדי אבות"). התלמוד מוסיף שישנן עוד שתי דעות שצריך לקיים: "מילי דברכות" כלומר את הנאמר במסכת ברכות, ו"מילי דנזיקין" הנאמר במסכת נזיקין. שמא יש כאן מחלוקת, שהרי מסכת ברכות עוסקת בעניינים שבין אדם למקום, ומסכת נזיקין בעניינים שבין אדם לחברו. ומסכת אבות בעניינים שבין אדם לעצמו? אלא שבאמת אין כאן מחלוקת לגבי מהות המוסר. כל השאלה היא רק איפה האתגר העיקרי? מי שאומר שבין האדם למקום הוא העיקר, אין זה שבין אדם לחברו איננו מוסרי – איננו בכלל המוסר, אלא שהדבר הוא מובן מאליו. בין האדם לחברו זה פשיטא שצריך לקיים. גם בין אדם לעצמו, אבל בין אדם למקום זה יותר קשה. וכך כל אחד ואחד מחכמי ישראל לפי נטייתו האישית ראה את האתגר העיקרי באחד משלשת התחומים. אך ברור שהמוסר השלם לפי היהדות הוא – באיזון האמיתי, בהשלמה בין שלשת התחומים, של שלמות היחסים בין האדם לחברו, בין האדם למקום ובין האדם לעצמו.

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר: וְעַמְּךָ כֻּלָּם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נִצְר מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפָאֵר:

במסגרת עיוננו במסכת אבות, נסקור הפעם כמה הערות במשנה הראשונה הנאמרת לפני קריאת פרקי אבות, והיא המשנה הראשונה של פרק עשירי שבמסכת סנהדרין פרק "כל ישראל" או פרק "חלק". "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר". משנה מפורסמת זו מעוררת הרבה מאד קשיים.

ובכן מה פרוש הדברים שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא? והלא המשנה בעצמה מוסרת לנו לאחר מכן רשימה של אנשים שאין להם חלק לעולם הבא, והם מישראל: "ואלו שאין להם חלק לעולם הבא..."? פרושים רבים נאמרו, אלא שאם נהיה צמודים לפשט, נהיה מוכרחים לומר כך: כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, בין אלה שיש להם חלק ובין אלה שאין להם חלק. כי הרי בסופו של דבר הסגולה הישראלית מכריחה את האדם באיזו שהיא צורה להגיע לחיי העולם הבא, הן ע"י ייסורים הן ע"י גלגולים אבל בסופו של דבר כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. וזהו עומק הכוונה של הברייתא במסכת סנהדרין האומרת שגם אלה שנאמר במשנה "שאיין להם חלק לעולם הבא", בכל זאת מצאו להם איזו שהיא זכות, ובסוף הגיעו לחיי העולם הבא. אם כן מדוע נאמר "אלו אין להם חלק לעולם הבא"? יש להבחין בין דברים פדגוגיים חינוכיים הנכתבים במשנה, ובין דברים נסתרים הנאמרים ע"י "דורשי רשומות" – בברייתא. "דורשי רשומות" הם אלה הקוראים בין השורות, והרואים שלכל אחד מישראל יש באמת שייכות לנצח – יש חלק לעולם הבא.

אלא שיש כמובן להרחיב את הדברים. כיצד יש לכל אחד מישראל חלק לעולם הבא? לא נאמר כל אחד מישראל יש לו חלק לעולם הבא, אלא נאמר "כל ישראל". האומה בכללה – האומה הישראלית, היא אומה השייכת אל הנצח. כל אחד ואחד באופן פרטי – יכול ליישם בחייו הפרטיים את מה שמתחייב מתוך שייכותו אל האומה, יכול גם שלא ליישם. אבל האומה בכללה, כישות היסתורית, שייכת אל הנצח. לעומת אומות העולם, שְׁכִישוֹת היסתורית אין להם חלק בנצח. כמו שאמרו בגמרא (ירושלמי שביעית פ"ד הל"ג) על הפסוק "ולא אמרו העוברים ברכת ה' עליכם" (תהילים קכט 8) – מי הם העוברים? אלו אומות העולם שעוברים מן העולם, לעומת עם ישראל שאינו עובר מן העולם. ולכן כל ישראל כאומה ככלל, יש להם חלק לעולם הבא – ועל זה נאמר "שנאמר "ועמך כולם – צדיקים". כשהם כולם ביחד אז הם צדיקים. כשכל אחד ואחד מישראל הוא לבדו אז הוא או צדיק או בינוני או רשע. אבל עמך

כולם כישות קולקטיבית יש להם חלק לעולם הבא – כולם צדיקים. וזהו יסוד הדברים שנאמרו על ידי רבינו אברהם אזול"י בספרו חסד לאברהם. ש"כל הדר בארץ ישראל יש לו חלק לעולם בא", "כל הדר בארץ ישראל הוא צדיק", הכיצד? הלא אנו רואים שיש גם בארץ ישראל, גם צדיקים וגם פחות צדיקים? אלא מצד שייכותו אל המציאות הכללית של האומה, הרי הוא צדיק.

אם כן משנה זו היא אופטימית מאד. היא אומרת: 'כל אחד מישראל יש לו חלק לעולם הבא'. ורק אם הוא יתאמץ מאד הוא יכול להפסיד את חלקו. מה שאין כן בתפיסה ההפכית לנו, התפיסה הנוצרית, האומרת שכל אדם יש לו חלק לאבדון, ואם קורה נס הרי יש לו חלק לעולם הבא. גישה פסימית זו הטביעה את חותמה על כל העולם הנוצרי ועל העולם המערבי בכללו.

אז מה יהיה עם אומות העולם? כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ומה עם אומות העולם? דרך ישראל יש חלק לעולם הבא לכל האנושות כולה, שהרי ההיסטוריה שלנו תמיד התרחשה במוקדי התרבות הגדולים. תמיד כשקמה תרבות גדולה על אף שידענו שאחריתה עדי אובד, אבל משהו מאותה תרבות החולפת מן העולם, נשאר בזיכרון של האומה הישראלית. מצרים העתיקה שמרה משהו מעצמה דרך עם ישראל. אשור, בבל, רומא, יון, אמריקא, כל אלה שומרים את הניצוץ האמיתי הראוי, הקדוש שלהם, דרך מה שעם ישראל משמר מהם. ודרך ישראל יש לכל האנושות חלק לעולם הבא.

אשריהם ישראל – שמזכים את כל הדבקים בהם – בחיי נצח.

משניות מסכת אבות פרק ב'

(א) רבי אומר, איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם.

אנו מתחילים בלימודו של הפרק השני של פרקי אבות. המשנה פותחת ואומרת: "רבי אומר: איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לו מעושיה (או תפארת לעושיה) ותפארת לו מן האדם".

הביטוי הזה "דרך ישרה שיבור לו האדם", מעורר שאלה, בגלל שבעוד כמה משניות (משנה ט) אנחנו נפגוש את דבריו של רבן יוחנן בן זכאי, שאמר לתלמידיו: "צאו וראו איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם?" אז כנראה שיש כאן שני כיוונים. הדרך הישרה, היא בראשית חיפושיו של האדם. על האדם לברר לו, עדיין, מה טוב ומה רע. אם כן הוא צריך לחפש איזו היא דרך ישרה. אחרי שהאדם מצא לו לעצמו את הדרך הישרה, אז מגיע הזמן לברר בתוך הדרך הישרה מהי הדרך הטובה בשבילו, שהוא צריך להידבק בה. ולכן בזה יכולה להיות מחלוקת בין תלמידי רבן יוחנן בן זכאי. מה שאין כן רבי, שמדריך את האדם בכללו, קודם כל שהאדם יחפש איזוהי דרך ישרה.

"דרך ישרה", לפי הגדרת המהר"ל (ספר "דרך חיים" על פרקי אבות, עמוד ח), זו דרך שאין בה סטייה ימינה ושמאלה, היא אמצעית בין שתי דרכים. אומר לנו כאן רבי, מה הן שתי הדרכים? תפארת לעושיה ותפארת מן האדם. כלומר שהדרך הזאת מוצאת חן בעיני הקב"ה ומוצאת חן בעיני בני האדם גם כן. על משקל מה שאמרו חכמים: "כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו, וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו, אין רוח המקום נוחה הימנו" (אבות ג י).

אבל ייתכן שיש כאן רמז נוסף, לשתי מוטיבציות שונות של האדם להיות מוסרי. כי כאשר אנחנו שואלים את עצמנו, מדוע האדם צריך להיות טוב? אנחנו נמצא מלבד ההסברים האינטרסנטים, שאינם מתחום המוסר כגון:

שכדאי לו לאדם, יש לו רווח מזה שהוא מוסרי, אנחנו מוצאים שתי משנות מוסריות שונות אצל הטובים שבבני האדם. משנה מוסרית אחת אומרת: שטוב לו לאדם, ראוי לו לאדם להיות מוסרי, נאמן לטוב ולא לרע, משום שבזה הוא אדם. האדם שלם – בזה שהוא מוסרי. אדם מחוסר מידות, אדם עם מידות רעות, עדיין איננו אדם במובן המלא של המילה. זאת היא המוטיבציה הראשונה, שבמידה מסויימת איננה קשורה לעובדה שהאדם מאמין בקב"ה, או אינו מאמין בו. מה שאין כן מוטיבציה אחרת, שמצאנו אצל בעלי המוסר, בין בישראל בין בעמים: שהמוסר הוא – הידמות לבורא, על דרך מה שאמרו במכילתא (פרשת בשלח מסכת דשירה פרשה ג) "מה הוא רחום וחנון אף אתה רחום וחנון", וייתכן ששני המושגים האלו כלולים בדבריו של רבי, שמדבר על "תפארת לעושיה" – כלומר לקב"ה, שהאדם מוסרי כדי להידבק במידותיו של הקב"ה. ו"תפארת לו מן האדם", שהאדם הוא מוסרי כדי להיות אדם שלם.

אבל מצד האמת אין מחלוקת מעשית בין שתי הדרכים האלה. ואדרבא נראה לומר, שאם האדם יאמץ לעצמו כמוטיבציה למוסריותו רק את אחד משני הדרכים, הרי שהוא מחסיר משהו מעצמו. אם האדם יאמר: אני מוסרי רק כדי להידבק בבורא, ולא איכפת לי מן החברה האנושית, הרי שהוא חיסר קומה מסויימת בנפש שלו. אבל אם האדם יחפוץ להיות מוסרי רק כדי להשלים את אנושיותו, הרי הוא נשאר בתחום צר של הנברא, של הנפש האנושית, ואינו מרוויח גם את המפגש עם האין-סופיות הא-להית. לכן "איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה", כלומר לקב"ה, "ותפארת לו מן האדם".

וְהוּי זְהִיר בְּמִצְוֵה קִלָּה כְּבַחְמוּרָה, שְׂאִין אֵתָה יוֹדַע מֵתַן שְׂכָרָן שְׁל
מִצְוֹת. וְהוּי מְחֻשָּׁב הַפְּסֵד מִצְוֵה כְּנֶגֶד שְׂכָרָה, וְשְׂכָר עֵבְרָה כְּנֶגֶד
הַפְּסֻדָּה.

אנו נמצאים הפעם, עדיין במשנה הראשונה של פרק שני ממסכת אבות, דבריו של רבי – משנה ארוכה. רבי אומר: "נהוי זהיר במצוה קלה

כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות. והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה".

ובכן דבריו הראשונים של רבי, הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות, זה מעורר מספר שאלות. נראה מתוך דבריו שהכדאיות לקיים את המצוות ולהיות זהיר בהן, היא מצד השכר שבהן, ודברים אלו עומדים בסתירה לדברי אנטיגנוס איש סוכו, שאמר: "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס" (אבות א ב), אם כן מה נאמר כאן "שאינ אתה יודע מתן שכרן של מצות"? המשתמע מכאן שאם הייתי יודע מתן שכרן של מצוות, אז הייתי זהיר יותר במצוות, שיש עליהן יותר שכר. דברים אלו אין הדעת סובלתם. אלא הכוונה, הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, מפני שאין עליך לדעת את מתן שכרם של מצוות. כי גם אם הייתה יודע, לא מפני זה אתה צריך להיות זהיר במצווה קלה כבחמורה. משום שמצווה קלה ומצווה חמורה, מצטרפים להרמוניה כללית של כללות המצוות. כפי שאומר דוד המלך: "משפטי ד' אמת – צדקו" (תהלים יט 10) מתי הם צדקו? כשהם "יחדו". אבל אם אדם יקיים רק חלק מן המצוות, רק את החמורות או רק את הקלות, הרי בזה הוא הפר את ההרמוניה הכללית, ויוצא שכל המוסיקה הנפלאה העולה מכללות המצוות הופכת להיות קקופוניה – מנגינה בלתי נעימה לאוזניים, שאיננה מתקנת את העולם. ולכן אמר: הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, כי על ידי זה אתה מקבל באמת את ההרמוניה הכללית של המצוות, ואין אתה צריך לדעת את מתן שכרן.

המשך דבריו גם כן קשה. "והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה". הביטוי הזה נראה חריף מידי. וכי באמת יש במצווה הפסד? וכי יש בעבירה שכר, שהוא אומר: "ושכר עברה כנגד הפסדה"? אלא נראה שבאמת יש הפסד במצווה. מעצם העובדה שהמצווה היא מצווה, כלומר דבר כפוי על האדם, יש בזה הפסד מסויים. יש כאן אובדן של הספונטניות של הנפש, כפי שהיא אצל האבות, שקיימו את התורה בלי שצוו על כך (יומא כח:), ולכן

מעלתם גדולה כל כך, עד כדי כך שאמרו: "יפה שיחתן של עבדי בתי אבות – מתורתן של בניס" (בראשית רבה פר' ס), אם כן, בוודאי שיש הפסד במצווה. אבל בוודאי שיש גם שכר במצווה. כי מפני נפילתנו נצטוונו, ולא סומכים רק על ספונטניותנו. ולכן בוודאי שכדאי לעשות את המצווה מפני שכרה, שזה מה שהיא מרוממת אותנו מחדש, לאותה תחושה ספונטנית שהיתה לאבות.

ומהו שכר עבירה? בוודאי שיש שכר לעבירה. אמנם העבירה כשלעצמה מזיקה הרבה, אבל יש גם שכר על העבירה, כאשר האדם חוזר בתשובה. שהרי כאשר אדם חוזר בתשובה שלמה מאהבה, אומר ריש לקיש במסכת יומא (פו:): "זדונות נעשות לו כזכיות", ולכן ישנו שיקול האומר לאדם, שאולי כדאי לעשות עבירה כדי לחזור ממנה בתשובה לאחר מכן, וכאשר אדם חוזר בתשובה, אז נחשב לו הדבר כמצווה. אם כן ישנו שכר עבירה. ועל זה אומר רבי: תחשב גם שכר עבירה כנגד הפסדה שהרי האומר: "אחטא ואשוב...אין מספיקין בידו לעשות תשובה" (יומא פה:). אם כן השכר שאתה מקווה להרוויח מן העבירה איננו שקול כנגד הפסדה. "והסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה".

וְהִסְתַּכֵּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאִי אַתָּה בָּא לְיַדֵּי עֲבָרָה, דַּע מַה לְמַעַלָּה מִמֶּךָ, עֵינַי רֹאֶה וְאוֹזֵן שׁוֹמַעַת, וְכֹל מַעֲשֵׂיךָ בְּסֵפֶר נִכְתָּבִין:

הפעם אנו מסיימים את לימודה של המשנה הראשונה של פרק ב של מסכת אבות, דבריו של רבי. אומר לנו רבי: "והסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עיני רואה ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין".

דבריו של רבי, נראים כדברי הפחדה. אם כן יש כאן הדרכה של רבי, לעבוד את ד' מתוך יראת העונש, מתוך יראה, מפני שמסתכלים עלי. אם כן "עיני רואה, אוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין", הדברים האלה מפחידים, ואינם ראויים לעבודת ד' שלימה, בוודאי לא של אדם חסיד,

כרבי יהודה הנשיא, שהיה חסיד שבדורו, ובוודאי לא עבד את ד' מפחד העונש, אלא בוודאי מאהבה, ומיראת הרוממות.

לכן יש להבין את דבריו אחרת לגמרי. "הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה", אם אתה מסתכל בדברים, בעומקם ובשורשם, אז אינך בא לידי עבירה. לא רק שאתה נמנע מן העבירה, אלא אינך חפץ בה. אין העבירה יכולה לעניין אותך, כי הרי ההסתכלות בשלושה דברים, מביאה את האדם לעסק עליון. ובכן מה הם אותם הדברים? "דע, מה למעלה ממך". כאשר האדם מתבונן במה שלמעלה ממנו, הרי הוא מתדבק באהבה עליונה – בקב"ה, שברא את כל אותם העולמות העליונים, ולכן אין הוא חפץ כלל בעבירה – דע מה למעלה ממך. והוסיפו בעלי החסידות וגם רבינו חיים מוולוז'ין: דע! מה למעלה? – ממך. כלומר כל מה שנעשה בעולמות העליונים והתחתונים, כל זה נתון בשליטתו של האדם. כאשר האדם עושה מצווה, הרי הוא מקיים את כל העולמות כולם, וכאשר אדם עובר עבירה, הרי הוא מחריב את כל העולמות כולם. לכן אם האדם ידע שמה שלמעלה זה ממנו – דע מה למעלה ממך. ממילא לא יבוא לידי עבירה. מכיוון שלא יחפוץ לקלקל את כל העולמות כולם יחד עם עצמו.

וזה מה שנאמר: "עין רואה ואוזן שומעת". עין רואה זו פעולתו של הקב"ה להחיות את העולם. הקב"ה משגיח על עולמו, אבל אח"כ יש לו אוזן שומעת כדי לקבל היזון חוזר. עין רואה – זה ממעלה למטה, אוזן שומעת – זה ממטה למעלה. ומי גרם שיש מה לשמוע באותה אוזן עליונה? האדם. האדם עומד במרכז הזרימה בין המהלך של עין רואה ממעלה למטה, לבין המהלך של ממטה למעלה של אוזן שומעת.

"וכל מעשיך" – וכל מה שאתה עושה בעולמות העליונים והתחתונים, כל זה "בספר נכתבים". מהו הספר שבו הכל נכתב? אמרו המפרשים (למשל המהר"ל, דרושים על התורה לשבת תשובה עמוד ע/א), הספר הוא האדם עצמו. כל מעשיו של האדם רשומים בנפשו של האדם. לכן אין לדבר על

שכר ועונש במובן הילדותי של המילה, שיש כאן נקמה, שאם האדם עבר על דברי המלך אז נוקמים בו, ואם קיים את מצוות המלך מקבל פרס. לא כך הוא. אלא המעשים עצמם הם המעניישים את האדם. שכר מצווה – מצווה, עבירה – עבירה. זאת אומרת שהמעשים הם הנושאים בקרבם את תוצאתם, כי הם מטילים את רישומם בספר של נפש האדם. לכן על זה נאמר וכל מעשיך בספר שלך – נכתבין.

פרוש אחר העולה מפרשת 'כי תשא' הוא – שכל מעשיך בספר נכתבים – בספר שהקב"ה כתב. ומהו הספר שהקב"ה כתב? הלא הוא העולם כולו. כפי שאמרו: "יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים" (ילק"ש שמות לא סי' שפט). אם כן כל העולם כולו הוא כספר גדול שנכתב על ידי הקב"ה. כל מעשיך לא נכתבים רק אצלך, אלא בספר הגדול של כללות הבריאה. כל מעשיך בספר הגדול הזה נכתבים, וממלא אינך חפץ לקלקל את העולם ואינך בא לידי עבירה.

(ב) רִבֵּן גַּמְלִיאֵל בֶּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנְּשִׂיא אוֹמֵר, יִפֶּה תִּלְמוּד תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שִׁיגִיעַת שְׁנֵיהֶם מְשַׁכַּחַת עוֹן. וְכֹל תּוֹרָה שְׂאִין עִמָּה מְלֹאכָה, סוֹפָה בְּטֹלָה וְגוֹרֶרֶת עוֹן.

אנו נלמד הפעם את המשנה השנייה של הפרק השני של מסכת אבות. דבריו של רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא, האמורא הראשון המוזכר במשנה. "רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר: יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עון. וכל תורה שאין עמה מלאכה, סופה בטלה וגוררת עון". ובכן למה מדריך אותנו רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא? הוא אומר "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ". אמנם רבן גמליאל עצמו, לא עלה בידו לעסוק בדרך ארץ, מפני תפקידו הפוליטי – היה נשיא ישראל ונשיא הסנהדרין. אבל ידע הוא למרות ריחוקו מן המלאכה, להעריך תלמוד תורה שבא יחד עם המלאכה – עם מה שנקרא דרך ארץ. אנו כאן רואים גישה שונה ביהדות מהגישה המצוייה ברוב הדתות ביחס לאנשי הדת. אנשי הדת בכל הדתות, פורשים מענייני העולם

הזה, עסוקים יומם ולילה אך ורק בחיים רוחניים בלבד. כך נעשה נתק בין שתי שכבות של העם. אלה העוסקים ברוח ואלה העוסקים בחומר. לא כך הדריכה אותנו תורתנו, לא כך הדריכו אותנו התנאים. יש לעסוק בתלמוד תורה עם דרך ארץ. הדבר הזה עדיף על מצב שבו יש רק תורה או רק דרך ארץ. אמנם במשך הדורות, נשתנו תנאי החיים של היהודים, וניתנו היתרים במשך הדורות, לכך שלומדי התורה, המלמדים תורה לציבור, או שהציבור זקוק להם, יקבלו פרס – יקבלו משכורת מהציבור כולו. זאת כדי שהתורה לא תשתכח מישראל. אמנם זעם על כך רבינו הרמב"ם שהדברים האלו – המנהגים האלו, סותרים את פשטה המפורש של משנתנו. לכן פסק רבינו הרמב"ם ב"הלכות תלמוד תורה" שב"משנה תורה" (פ"ג הל"י), שאסור לאדם לעלות בדעתו שיעסוק בתורה ויתפרנס מן הצדקה, ולא יעשה מלאכה, שהרי בזה הופך האדם את התורה קרדום לחפור בה – לכלי לפרנסתו, בעוד שהתורה היא עליונה וצריכה להישאר בעליונותה ולא לשמש לפרנסתו של האדם. אמנם רבו החולקים על הרמב"ם, ביניהם הרשב"ץ, והגדיל לעשות רבינו יוסף קארו ב"כסף משנה" על הרמב"ם (שם), וכתב שהדברים האלה בזמננו אינם להלכה, וזאת משום "עת לעשות לד' הפרו תורתך" (תהלים קיט 126). ישנם מצבים שבהם כדי שתתקיים האומה, יש לפטור תלמידי חכמים מהחובה לעסוק במלאכה, ולהחזיק בידיהם. אבל ברור לכל הדעות, שאין המצב הזה אידאלי, אבל כשאנחנו נמצאים במצב של "בדיעבד", ייתכן ויהיה חיוב לאדם לזוטר על נורמליותו אם הוא מסוגל לתרום תרומה רוחנית מכרעת למען האומה, ולעסוק במלאכת הקודש יומם ולילה, אף על פי שיש בכך יציאה מן הנורמה הרצויה. אבל ככל שאנחנו הולכים ומשתרשים באדמת ארץ ישראל, ומחדשים את ימינו כקדם, בוודאי שיש לשאוף להשיב את המצב של חברתנו הקדומה לנורמליותה. אלא שבוודאי שיש לחברה צורך להיערך לקראת זה. למשל: בימי חז"ל תלמידי חכמים היו פטורים מלשלם מיסים, פטורים היו מכל מיני חובות של אחרים וכל מיני הטבות נתנו להם כדי שיוכלו להתעסק במעט מלאכה. אבל אם אנו נשאף לדבר הזה,

למצב הזה שתלמידי חכמים יעסקו גם במלאכה, כשאיפה כללית של חברתנו, בלי להכריח כך תלמידי חכמים, אלא כשאיפה רוחנית ואצילית, בעזרת ד' גם לכך נגיע לקיים את משנתנו בפשוטה שיהיה יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ

וְכֹל הָעֹמְלִים עִם הַצְּבוּר, יִהְיוּ עֹמְלִים עִמָּהֶם לְשֵׁם שָׁמַיִם, שְׂזֻכוֹת אֲבוֹתָם מְסִיעֶתָן וְצַדִּיקְתָּם עוֹמֶדֶת לְעַד. וְאַתֶּם, מַעֲלֵה אֲנִי עֲלֵיכֶם שָׂכָר הַרְבֵּה כְּאֵלוֹ עֲשִׂיתֶם:

אנו ממשיכים את לימודנו באמצע המשנה השנייה שבמסכת אבות, ואנו נמצאים באמצע בדבריו של רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא. אומר לנו התנא: "וכל העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסיעתן וצדקתם עומדת לעד. ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם".

יש לנו אם כן הדרכה לאנשי ציבור: לאנשי פוליטיקה, לאנשי דיינות, אנשי תורה. "וכל העמלים עם הציבור – יהיו עמלים עמהם לשם שמים". אם האדם באמת רוצה לעמול עם הציבור, יש לו בוודאי פחד אמיתי, אם הוא באמת ירא שמים, והוא שהעונש של מי שחוטא לציבור תמיד חמור עשרת מונים מעונשו על אדם שחוטא לעצמו בלבד. משום שהעמל עם הציבור משחק באש. הרי הוא נפגש עם השכינה ששורה בישראל, וכל חטא כלפי הציבור, או חטא בהנהגת הציבור הרי הוא פגיעה בנצח, וגם תוצאותיו לדורות הרבה יותר חמורים מאשר מעשיו של אדם פרטי. לכן יתכן שבגלל הפחד הזה, יהיו אנשים טובים ויראי שמים, נמנעים מלעסוק בצרכי ציבור, נמנעים מלהיכנס לפוליטיקה. על זה מרגיע אותנו רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא ואומר לנו: "וכל העמלים עם הציבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסיעתן". אבותם של הציבור כמובן, לא זכותם של העמלים. הזכות של אברהם יצחק ויעקב מסייעת לאדם שלא ייכשל בדרכו לטפל בעינייני ציבור. כי הרי ידוע למשל שתלמיד חכם, שהוא מרא דאתרא בקהילתו, כאשר הוא בא לפסוק

הלכה, יש לו סיעתא דשמיא שלא יטעה בדין. מה שאין כן סתם למדן, שאיננו מנהיג את הציבור, ייתכן שיטעה יותר. לכן ישנה זכות אבות שמסייעת עבור העמלים עם הציבור, וצדקתם של האבות עומדת לעד, שהרי אף על פי שזכות אבות כבר תמה, כפי שנאמר במסכת שבת (נה). אבל ברית אבות לא תמה לעולם.

שמא יאמר אדם אבל כאשר אני עוסק בצרכי ציבור אני מביא אנשים אחרים אמנם לקיים מצוות, אבל אני אישית אין לי זמן לקיים את כל אותן מצוות, על זה נאמר: "ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם" – כאילו עשיתם את כל מה שעושה הציבור, שהרי אמרו חכמים: "גדול המעשה יותר מן העושה (ב"ב ט.) – גדול מי שגורם לאחרים לעשות יותר מאשר זה שעושה בעצמו.

ממשיך רבן גמליאל ואומר (במשנה ג): "הווי זהירין ברשות, שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן. נראין כאוהבין בשעת הנאתן. ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו". על שום מה ראה רבן גמליאל לומר זאת? "הווי זהירין ברשות" – כלומר בשלטון. רבן גמליאל, כיוון שהיה נשיא ישראל, היה במגע עם השלטון הרומי. לכן הוא לא יכל לומר כפי שאמר שמעיה, בן זוגו של אבטליון, בפרק הראשון (משנה ט) "אל תתודע לרשות", אין לו אפשרות לרבן גמליאל שלא להתודע כלל וכלל לרשות. שמעיה, אמנם, היה נשיא, אבל יחד עמו היה גם אבטליון. לכן שמעיה יכל לפרוש מענייני הציבור ולסמוך על כך שאבטליון יתודע לרשות. אבל בזמן רבן גמליאל, שכבר אין זוגות, והוא לבדו בהנהגת העם, חייב הוא לפגוש את הרשות. אבל הוא מזהיר "הווי זהירין ברשות" – שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן, נראין כאוהבין בשעת הנאתן" – כפי שהיה בין אנטונינוס לרבי. יתכן שיחסו החיובי של אנטונינוס כלפי רבי יהודה הנשיא, נבעה גם מאינטרסים כל שהם. "ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו" – כאן יש רמז לירידת קרנה של הנשיאות בזמן רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא

ושאר האמוראים שבאו אחריו. אם כן יש לנו כאן הדרכה שלא לסמוך על הרשות, כאילו הפוליטיקאים תמיד אידאליסטים הם.

(ג) הוּוּ זְהִירִין בְּרִשּׁוֹת, שְׂאִין מְקַרְבִּין לוֹ לְאָדָם אֶלָּא לְעֶרְךָ עֵצְמוֹן. נְרָאִין כְּאוֹהֲבִין בְּשַׁעַת הַנְּאֻתָן. וְאִין עוֹמְדִין לוֹ לְאָדָם בְּשַׁעַת דְּחֶקוֹ:

(ד) הוּא הָיָה אוֹמֵר, עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כְּרְצוֹנְךָ, כְּדִי שִׁיעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כְּרְצוֹנוֹ. בְּטֵל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, כְּדִי שִׁיבְטֵל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ.

בפרק השני של מסכת אבות, משנה ד' שנינו: "הוא היה אומר (הכוונה לרבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא), עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו. בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך." הדברים, כפשוטם נראים די מוזרים. שכך נאמר לנו, שהאדם צריך לעשות את רצון ה', לא מפני שהוא רצון ה', אלא כדי שיעשה רצונך כרצונו, כדי שכביכול ישתעבד הרצון העליון חלילה, אל רצונך. יש כאן עבודת ה' באופן אינטרסנטי. והדברים כמובן אינם תואמים את גדולתו אל האמורא הגדול, הנשיא – רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא. אלא יש להבין את הדברים באופן אחר לגמרי. בעצם כאשר אנחנו מבקשים מן האדם לבטל את רצונו לפני ה', נשאלת כאן שאלה מוסרית, כיצד אנו מבקשים מן האדם לוותר על רצונו העצמי? כיצד אנחנו דורשים מן האדם, לא להיות הוא עצמו? אם יש לריבונו של עולם רצון, מדוע מפני כך יצטרך האדם לבטל את רצונו? מדוע תעשה רצונו כרצונך? התשובה היא – משום שרצונך האמיתי אינו אלא רצונו. כי הרי יש באדם רצונות רבים, שמתגוששים ומתנגשים זה בזה, ואין האדם יודע מהו רצונו האמיתי, אך אם יתבונן מהו רצון הבורא, גם ידע מהו רצונו האמיתי. משום שלא ייתכן שתהיה סתירה מהותית, בין הרצון של הנברא לבין הרצון שהטביע בו

בוראו. לכן אם תדע מהו רצונו, ממילא תדע גם מהו רצונך. זהו השלב הראשון שבו עדיין האדם מרגיש איזה שהוא הפרש, בין רצונו לבין רצון ה'. בשלב המתקדם יותר "בטל רצונך מפני רצונו", מתברר שבעצם מה שאתה חפץ ומה שהוא חפץ – זהו ענין אחד. וממילא יתבטל רצון אחרים מפני רצונך, לא במובן של "כדי שאחרים יתבטלו לפניך", אלא הסממן לכך, שאתה באמת השגת את רצון הבורא באמת, שהתנהגותך באמת תואמת את הכוונה שהיתה לבוראך כשבראך, זה כאשר מתבטל רצון אחרים מפני רצונך. סימן הוא לדבר, שאתה הגעת לשלמות היותך הנברא – לשלמות רצון הבורא בך. ולכן אין לנו דבר מוסרי יותר מאשר האמירה "עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו", כדי שבעצם רצונו יתברך הוא זה שייעשה בעולם. ובאמת דרשו דורשי רשומות, ש'ר-צ-ו-ן' הן אותיות 'צ-נ-ו-ר', אם האדם בעל רצון אמיתי – מגלה את רצונו העצמי, בזה במקום להיות מקור של רצון הוא הופך להיות צנור של הרצון. צנור אותיות רצון. וזאת על ידי שהאדם פועל כצנור, כלומר שהוא נותן את מה שהוא מקבל. אם האדם אסף ממון – הרי הוא נותנו לאחרים לצורכיהם. אם אדם למד תורה – הרי הוא מלמדה, אם קיבל חיים – הרי הוא מביא ילדים לעולם, ואם שמע דברי מוסר ודברים טובים – הרי הוא משתף אחרים במה שקיבל. ההתנהגות הזו של האדם הנותן את מה שהוא מקבל, הופכת אותו לצינור שעל ידו מתגלה רצון הבורא, ובזה מתבטל רצון אחרים מפני רצונו, ואין לך אושר גדול מזה.

הַלֵּל אֹמֵר, אֵל תְּפָרוֹשׁ מִן הַצְּבוֹר, וְאֵל תְּאַמֵּן בְּעֶצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ,

אנו ממשיכים בלימוד פרקי אבות כהרגלינו, ואנחנו נמצאים בפרק השני באמצע המשנה הרביעית, בדברי הלל. "הלל אומר: אל תפרוש מן הצבור". שאלו כבר המפרשים (תוי"ט ותפא"י), מדוע הובאו דבריו של הלל כאן, אחרי דבריו של רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא, הרי היה ראוי יותר להביא את דברי הלל בפרק הראשון, איפה שהובאו כל שאר

המאמרים של הלל?! אבל מכיוון שרבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא מדריך אותנו בהלכות הנהגת הציבור, "אל תתוודע לרשות" וכד' מן המאמרים העוסקים בהנהגת הציבור, הובאו כאן גם דבריו של הלל בדבר מעלתו של הציבור. שהרי יכול אדם לומר שמכיוון שהנהגת הציבור היא דבר כל כך מסוכן, שעלול לעלות לאדם אפילו בחיי העולם הבא שלו, שכן המתגאה על הציבור שלא לשם שמים, אין לו חלק לעולם הבא, שמא יאמר אדם מה לי ולהתעסק בצרכי ציבור. על זה בא הלל ואומר: "אל תפרוש מן הציבור" – משום שאם אתה לבדך, אם אינך עוסק בצרכי ציבור, אז במה את עוסק? בתיקון הנפש הפרטית שלך. והרי הנפש הפרטית של האדם איננה ראויה מצד עצמה להמשך וקיום נצחי. לכן אמרו "אל תפרוש מן הציבור". כי דווקא מצד הציבור אתה מקבל ערך.

שמא תאמר ומה לי מן הציבור, הרי די לי בכך שאהיה צדיק לעצמי, על זה ממשיך הלל ואומר: "ואל תאמן בעצמך עד יום מותך". לו יכל האדם בוודאות לומר שהוא יהא צדיק כל ימי חייו ולא ייכשל בשום עבירה, אז היה באמת מקום לטענה שאין הוא זקוק לציבור. אבל מכיוון שהאדם בר שינוי, בר חלופה, הרי שבלי כוחו של הציבור היחיד יכול בקלות לפול ממדרגתו. אמרו דורשי רשומות מייחסים את זה לאר"י ז"ל, שצב"ר ראשי תיבות: צדיקים, בינוניים ורשעים. שמא יאמר אדם אני חפץ רק בציבור של צדיקים, סימן שאין הוא מבין מהוא ציבור. ציבור זהו דווקא קולקטיב של בני אדם שבו אנחנו מוצאים גם צדיקים גם בינוניים וגם רשעים, ולכל אחד תפקידו. כפי שהסביר הרב קוק בספרו אורות. יש אצל הרשעים כוחות חיים שלפעמים חסרים אצל הצדיקים, והם הנותנים את המנוע של החיים. על ידי הרצון הגס של הרשעים, מכונת החיים הקולקטיבית יכולה להתקדם. כפי שגם השמרים – מחזיקים את טעמו של היין. אבל לפי המשל של חבית היין, הרי ברור שהשמרים צריכים להיות בתחתית החבית, ולכן הצדיקים צריכים לעמוד בראש, הבינוניים למטה מהם, ובתחתית החבית החברתית, צריכים לעמוד הרשעים. רק אז הציבור הוא ציבור בריא.

אז אם כך כשהרשעים נוטלים חלק בראש, שמא יאמר האדם, שכאן כן צריך לפרוש מן הציבור. על זה היה רבינו הרב צבי יהודה דורש דרש יפה ונאה, היה אומר: "כי תראה חמור שנאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזב לו? עזב תעזב עמו!" כך אומרת התורה בפרשת משפטים (שמות כג 5). מהו חמור שונאך? החומר השנוא עליך רובץ – גרם שהציבור, במקום שהצדיקים יעמדו בראש, יעמדו דווקא למטה. במקום אותיות צבור יש אותיות רובץ. רשעים בינוניים וצדיקים. שמא כאן תהיה הצדקה לעזוב את הציבור? "וחדלת מעזב לו"? חלילה. גם במצב כזה? "עזב תעזב עמו". גם במצב שבו הרשעים הם העומדים בראש הציבור, אל תפרוש מן הציבור, שכן אם אתה פורש מן הציבור, אתה פורש מן החיים. שהרי רבש"ע כשנתן את תורתו לאומה הישראלית, לא נתן את התורה דווקא לצדיקים שבעם ישראל, אלא נתן את התורה דווקא לכללות האומה. אין הקב"ה א-להי הדתיים, הוא א-להי כל היהודים. צדיקים בינוניים ורשעים. דווקא מתוך התחברות אל הציבור שבו בחר הבורא, מתוך כך אתה ניצל מנפילה רוחנית, ותוכל להאמין בעצמך עד יום מותך, אם לא תפרוש מן הציבור.

וְאֵל תִּדְיִן אֶת חֵבְרֶךָ עַד שֶׁתִּגִּיעַ לְמִקְוֹמוֹ, וְאֵל תֹּאמֶר דְּבַר שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְשִׁמוּעַ שְׁסוּפוֹ לְהִשְׁמָע. וְאֵל תֹּאמֶר לְכִשְׂאֶפְנָה אֲשֶׁנָּה, שְׂמָא לֹא תִפְנָה:

אנו ממשיכים במשנה הרביעית של מסכת אבות בפרק השני, וזו הפעם השלישית שאנו עסוקים באותה המשנה הארוכה. אנו נמצאים בתוך דבריו של הלל. הלל לימד אותנו: "אל תפרוש מן הציבור, ואל תאמן בעצמך עד יום מותך". אנו ממשיכים הפעם בדבריו, "ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע. ואל תאמר לְכִשְׂאֶפְנָה אֲשֶׁנָּה, שמא לא תִפְנָה".

מלבד הקושי שיש בהבנת כל אחד מקטעי דבריו של הלל, יש לנו קושי גם להבין מה עניין הקטעים האלה זה לזה. מה עניין "ואל תדין את חברך עד

שתגיע למקומו", ל"אל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע" ומה עניין שני אלה ל"אל תאמר לְבִשְׂאֶפְנֵה אשנה, שמא לא תִפְנֶה". ובכן, כל אלה הם המשך של האזהרה של הלל "אל תפרוש מן הצבור". כי כאשר האדם עומד לבדו, כאשר הוא מפורד מן החיים הכלליים, הרי הוא נתון לעול השינויים, עולם השינוי פועל בו. ולכן אומר לנו הלל, אם אינך מחובר אל הציבור, אז אתה "פרור משונה" כלשונו של הרב קוק, ממילא אינך שייך אל עולם הנצח, ואתה עלול לשינויים. למשל: "אל תאמר לְבִשְׂאֶפְנֵה אשנה, שמא לא תִפְנֶה", משום שהשינוי שולט בעולם, וכאשר תסיים את הטיפול שלך בעסקיך, אתה כבר תהיה בעולם אחר, ואז אולי לא תִפְנֶה באותו עולם. זה למשל מה שהוא אומר בסוף דבריו.

כמו כן מה שהוא אומר באמצע דבריו: "אל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע", הכוונה אל תאמר שדבר מסוים הוא בלתי אפשרי, שכן הרבה דברים שנחשבו לבלתי אפשריים בזמן מן הזמנים, התבררו כאפשריים בזמן מאוחר יותר, וגם זה מוכיח, אם כן, שהאדם עלול לשינויים. ולכן האדם לבדו, לא מחובר אל הציבור, ניתן לומר שאין לו ערך. ומתוך כך גם "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו", משום שכל זמן שאינך יודע מהו מקומו המנטלי והפיזי של חברך, אינך יכול להבין מה הביא אותו אל ההתנהגות, שבעיניך נראית פסולה. כפי שאומר הרב קוק ב"מוסר אביך" – בדיני תוכחה, שכאשר באים להוכיח אדם על מידותיו הרעות, יש תמיד לבדוק, האם אותה מידה רעה, אינה מצילה אותו ממידות רעות יותר. לפעמים למשל אדם מתגאה, זוהי מידה רעה – הגאווה, אבל ייתכן שהדבר הזה מציל אותו מן הייאוש או מן העצבות, ולכן יש לבדוק כאשר באים להוכיח את האדם, שמא אנחנו מזיקים לו בתחום אחר של הנפש וזהו כלל גדול בדיני תוכחה.

יש על מאמר זה של הלל "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו", הערה יפה של ר' נחמן מברסלב, שאומר (ליקוטי מוהר"ן תנינא פרשה א')

שבאמת אי אפשר לשום אדם להגיע למקומו של חברו, משום שאני – הדן את חברי, נמצא תמיד במקום אחר מאשר חברי. איני מתייחס למקום הזה כאל מקום בזמן ובמקום, ואינני מתייחס אל המקום בתור זמן מנטלי של עמדה נפשית, של אופי של אישיות. ולכן לפי זה, אי אפשר לדון את חברי לעולם, וכך היא האמת. אבל יש מי שכן מגיע למקומו של חברו, בעצם מי שמגיע למקומו של כל אחד ואחד – זהו הקב"ה שנקרא מקומו של עולם. ומכיוון שהוא זה שעומד במקומו של כל אחד ואחד – הוא היחיד שיכול באמת לדון את האדם. אבל מלבד ריבונו של עולם, אין אדם יכול לדון את חברו, הכוונה – משפט אמת, משפט פנימי, לא משפט של בית דין, אלא משפט הדן את האישיות עצמה, מלבד מי שיצר את האדם.

(ה) הוּא הָיָה אוֹמֵר, אֵין בּוֹר יֵרָא חֲטָא, וְלֹא עִם הָאָרֶץ חָסִיד, וְלֹא הַבִּישָׁן לְמַד,

בפרק השני של מסכת אבות משנה ה' שנינו: "הוא היה אומר (הכוונה להלל), אין בור ירא חטא, ולא עם הארץ חסיד, ולא הבישן למד, ולא הקפדן מלמד, ולא כל המרבה בסחורה מחכים. ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש".

"הוא היה אומר, אין בור ירא חטא" – יש כאן מחאה גמורה נגד שיטת חינוך, שתחנך לבורות. יכולה להיות מחשבה, קלה, נוחה אצל מחנכים, שעדיף שהחניך לא ידע יותר מידי על העולם ועל החיים, ועל ידי זה אנחנו נציל את ה"יראת שמים" ואת המוסריות שלו. ועל זה אמר הלל "אין בור ירא חטא", אם האדם לא יהיה מצוי בהוויות העולם, אז ממילא גם בין טוב לרע הוא לא ידע להבחין, כי גם המשמעות של הטוב והרע תהיה מטושטשת אצלו, הוא לא ידע במה מדובר, שכן בסופו של דבר הטוב והרע, יהפכו להוראות בלתי מובנות שהוא מקבל מן החוץ, ובסופו של דבר תהליך של דחיית המצוות יחל אצלו. מה שאין כן אם האדם מצוי בהוויות החיים ובהוויות העולם, אז הוא מבין לאשורם את מושגי הטוב והרע, ולכן הזהיר אותנו הלל לאמור – "אין בור ירא חטא".

"ולא עם הארץ חסיד" – 'בור' הוא יותר חמור מ'עם הארץ', כאשר האדם אינו בור, עדיין יכול הוא להיות 'עם הארץ', אם כן ירא חטא מסוגל הוא להיות, יכול הוא לקבל את המרות של הסמכות המוסרית, האומרת לו – זה טוב וזה רע, אבל להבין את רוח הדברים וערכם, עד כדי להיות חסיד ולהוסיף בטוב ולא רק לצאת ידי חובתו, זה הוא אינו מסוגל אלא אם כן הוא יוצא ממצבו של 'עם הארץ'. אדם יכול להיות חסיד רק אם כבר קנה לו חכמה. במיוחד, משום שבחסידות ישנה סכנה, שאדם יהיה למשל "חסיד שוטה", או עובר על ההוראות של משקל החסידות שנמצאו בספר מסילת ישרים (פרק כ). כי אם האדם איננו מבין באיזה כיוון להוסיף על מידת צידקותו המינימלית, על חובתו המינימלית, הרי הוא עלול להוסיף בכיוון לא נכון. מצויות בתלמוד מספר דוגמאות של חסיד שוטה. הדוגמא המובאת בגמרא (בבלי, סוטה כא: וירושלמי טז.) היא על חסיד שעומד על חוף הים, ורואה אישה טובעת בים. כמובן מפני פיקוח נפש, הוא מוכן לקפוץ למים כדי להצילה, אבל הוא מחליט שקודם יש לחלוץ את התפילין שעליו, כדי שהם לא יירטבו, ובינתיים אותה אשה יכולה לטבוע. זאת היא חסידות שלא במקומה. ועל זה נאמר – "ולא עם הארץ חסיד".

המשך דבריו – "ולא הביישן למד" הם דברים עמוקים מאד. לכאורה הביישנות זו מידה טובה. אנחנו אומרים "עז פנים לגהינם, בוש פנים לגן עדן" (אבות ה, כ), אם כן למה נאמר לא הביישן למד?! הרי בושת הפנים היא מידה טובה?! אלא שיש להבחין בין מידת בושת הפנים, למידת הביישנות. 'בושת הפנים' היא הזהירות שיש לאדם לא לחדור אל תחומו של חברו. זאת היא מידה טובה. לעומת עזות הפנים. מה שאין כן הביישנות – היא מידה חמורה מאד, עניינה כשהאדם מעלה ספק בלגיטימיות של הזהות של עצמו. וזאת היא מידה מסוכנת ביותר, המצויה לצערנו באומה הישראלית. אמרו חכמים שלש סימניות יש באומה זו: ביישנים רחמנים גומלי חסדים (יבמות עט.). לא נאמר לנו אם המידות אלו הן מידות טובות או רעות. ולכן מסתבר לומר שהביישנות המצויה בעם

ישראל היא ביישנות שעולה לפעמים ביוקר, משום שהיא מעלה בספק את הלגיטימיות של הזהות היהודית עצמה. ועל זה נאמר לא הביישן למד

וְלֹא הַקֶּפֶדָן מִלְמֵד, וְלֹא כָּל הַמְרַבֵּה בְּסַחֲרָה מְחַכֵּים. וּבְמָקוֹם שָׂאִין אֲנָשִׁים, הַשְׁתַּדֵּל לְהִיּוֹת אִישׁ:

אנו ממשיכים את לימודינו בפרקי אבות בפרק השני במשנה ה', באמצע דבריו של הלל, האומר לנו: "לא הקפדן מלמד, ולא כל המרבה בסחורה מחכים. ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש".

"לא הקפדן מלמד" – זהו המשך לימודו של הלל, שאמר לנו, "לא הביישן למד". לא הביישן למד משום שאין הביישן מכיר בערך של זהותו. הביישן הוא מי שאיננו מרגיש שראוי לו ללמוד, ומתוך כך אין הוא יכול ללמוד. הקפדן הוא המשלים את הביישן. הרב הקפדן – בעצם איננו מאמין בזכות של תלמיד ללמוד. אפשר לומר שיש כאן צרות עין של הרב, שחפץ לשמור את התורה אצלו. יש בו איזה מן רצון לרכוש את התורה בתור רכוש פרטי. והדברים מורחבים יותר במסכת סנהדרין, ועל זה נאמר בתלמוד בפרק חלק "כל המונע הלכה מפיו תלמיד כאילו גוזלו מנחלת אבותיו שנאמר (דברים לג 4) 'תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב' (סנהדרין צא:)" התורה היא איננה רכוש הפרטי של הרב, הרב אינו אלא צינור המעביר את רכושה של האומה מדור לדור. מה שאין כן הקפדן, שחושב בעצם כדרך הפילוסופים, שהתורה היא שלו, שזו חכמתו האישית. על זה נאמר "לא הקפדן מלמד" – לא רק מסיבות טכניות אלא באופן מהותי, מסיבות מהותיות, משום שאם אין הוא מאמין שהתורה היא של כלל ישראל, הרי שלא תורה הוא מלמד – כי אם חכמה בלבד. אם כן יש לנו פה, מפגש עם סוג של תורה שהיא בעצם חכמה בלבד ולא תורת ה'. אפשר לפגוש את זה גם בסוג אנשים, המרבים בסחורה, כהמשך דברי הלל "ולא כל המרבה בסחורה מחכים". המרבה בסחורה – אמנם סחורה אינה דבר רע, שהרי מעאנו בזבולון שנתברך במסחר הבינלאומי, אבל המרבה

בסחורה, הרבה מכדי מדתו, ראשו שטוף בשטף העולמי, ובכך הוא מאבד את ההתרכזות בזהות העצמית שלו. הוא כבר איננו ממוקד בתחומו הוא. מצוי אצל האנשים העוסקים הרבה בסחורה, שיש להם נפש קוסמופוליטית (הרואה את עצמה כלא שייכת לשום לאום מיוחד ולשום ארץ), נפש – המאבדת את שורשיה העצמיים.

לכן נאמר גם כהשלמה ל"ולא כל המרבה בסחורה מחכים". "ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש". כי במקום שאין אנשים, שמא יאמר האדם מה לי לתפוש מקום בראש, הרי מי שתופש מקום בראש – מאבד גם כן משהו מהפרטיות שלו, גם הוא נשטף בשטף של העסק הציבורי. על זה אמרו: לא – במקום שאין אנשים – זה סימן שאתה האיש, שהיעוד של האישיות שלך – הוא דווקא להיות אותו האיש שיורה את הדרך לאחרים, מה שאין כן אם אתה קופץ בראש גם במקום שיש בו אנשים, סימן שאתה אינך איש. אבל במקום שאין אנשים השתדל אתה להיות איש, משום שזהו הסימן שההשגחה חפצה בך בתור מי שידריך את האחרים.

(ו) אַף הוּא רָאָה גִלְגָּלֶת אַחַת שְׂצֵפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם. אָמַר (לָהּ), עַל הַדְּאִטְפָּת, אֲטַפּוּךְ. וְסוֹף מְטִיפִיךְ יְטוּפּוּן:

אנו ממשיכים בלמודנו הקבוע במסכת אבות בפרק השני והגענו כבר למשנה הששית. "אף הוא ראה גלגלת אחת שצפה על פני המים". מי זה "הוא"? ברור! מי שדיבר במשנה הקודמת, הכוונה להלל הזקן. "אף הוא ראה גלגלת אחת צפה על פני המים, אמר (לה), על דאטפת, אטפוך. וסוף מטיפיך יטופון" – תרגום לעברית: על זה שהטבעת הטביעה, וסוף מטביעה לטבוע אף הם.

אם כן הדברים פשוטים, וכך הסביר הרמב"ם: שאדם המרבה באלימות בעולם הזה, משנה במדה מסוימת את כללי המשחק. כלומר אם אדם נוהג בדרך ארץ, ובדרבים תקינות – הרי שכל העולם מסביבו מסתדר לפי

התנהגותו. מה שאין כן, אם אדם הולך ונוהג בדרכים של אלימות – הרי הוא מזמין בחזרה את האלימות, ולכן אמר הלל "על דאטפת, אטפוך" כלומר אם אתה נהגת באלימות אתה הזמנת התנהגות דומה מסביב לך, וכמובן גלגל האלימות לא ייגמר "וסוף מטיפיך יטופוך".

אבל נראה שהלל הזקן אמר את זה בעקבות מקרה שהוא ראה. שהרי נאמר "אף הוא ראה גלגלת אחת שצפה על פני המים", גלגלת איננה צפה, גולגולת שוקעת. אלא שיש כנאה כאן משל. הלל צפה ברוח הקודש את אחריתה של מלכות בית חשמונאי, שבימי מלכיה האחרונים הוא חי, והוא ניסה להסביר מה היתה סיבת נפילתה של מלכות בית חשמונאי. וזה משום ריבוי שפיכות דמים שנכשלה בה אותה שושלת – בגלל זה באה עליה הטבעה על ידי בית הורדוס. ויש להניח שכך גם הכוונה של המשנה שממשיכה את דבריו של הלל, כשהוא אומר: "הוא היה אומר מרבה בשר, מרבה רמה" וכו' וכו'. כל הרשימה הארוכה היא, כנראה, מנין של מגרעות שאפשר למצוא בבית חשמונאי. "מרבה בשר מרבה רימה" – הם נטו בשלב מסוים, בית חשמונאי הצדיקים, נטו יתר על המידה אל תענוגות העולם הזה. "מרבה נכסים – מרבה דאגה. מרבה נשים – מרבה כשפים. מרבה שפחות – מרבה זמה". כל אלה נמצאו בבית חשמונאי. אף על פי שבשר, נכסים, נשים, שפחות, כל הדברים האלו אינם רעים מצד עצמם. אבל כאשר האדם מרבה בהם, בהכרח הוא נופל בסופו של דבר אל הרע. "מרבה עבדים, מרבה גזל". כך היתה נפילתה של מלכות בית חשמונאי, ע"י אחד מעבדיה – הורדוס הרשע שהשתלט בסופו של דבר על המלכות וגזל את המלכות מבית חשמונאי.

לעומת זה, דאג הלל החל מזמן נפילתם של בית חשמונאי, בימי הורדוס הרשע, להקים מוסד התורה על יסודות אחרים לגמרי, וכאן נוסדה שושלת בית הלל. שקיימה בתוכה: "מרבה תורה – מרבה חיים. מרבה ישיבה – מרבה חכמה. מרבה עצה – מרבה תבונה. מרבה צדקה – מרבה שלום". כל אלה המידות מצאנו בבית הנשיאות של בית הלל שהאריך ימים הרבה יותר מבית חשמונאי, והיה לתפארת לעם ישראל. וכך הוא מסיים: "קנה

שם טוב, קנה לעצמו" – כך היה שמם של בית חשמונאי הראשונים. אבל בית הלל, כלומר הנשיאים של בית הלל – עליהם נאמר: "קנה לו דברי תורה – קנה לו חיי העולם הבא". גם אחרי העלמותה של שושלת הנשיאות של בית הלל – בכל זאת שמם נשאר לתפארת לעולמי עולמים. כל זאת הבין כבר הלל בראשית דרכו, כשראה את נפילתה של בית חשמונאי ועליהם אמר "על דאטפת, אטפוך. וסוף מטיפיך יטופון".

יש אמנם להבין שמרבה תורה מרבה חיים דווקא אם יש הרבה תורה יש חיים, ואם יש מעט תורה זה יכול להיות לנזק, מעט ישיבה, מעט עצה, מעט צדקה, אלה אינן מביאים לא עצה ולא תבונה ולא שלום. צריך דווקא בתחומים האלה – דווקא להרבות אם רוצים להגיע לתוצאות שיש להם ערך – קנה לו דברי תורה קנה לו חיי העולם הבא.

(ז) הוא הִיָּה אוֹמֵר, מְרַבֶּה בְּשָׂר מְרַבֶּה רְמָה. מְרַבֶּה נְכָסִים, מְרַבֶּה דְּאָגָה. מְרַבֶּה נְשִׁים, מְרַבֶּה כְּשָׁפִים. מְרַבֶּה שְׂפָחוֹת, מְרַבֶּה זְמָה. מְרַבֶּה עֲבָדִים, מְרַבֶּה גְּזֹל. מְרַבֶּה תּוֹרָה, מְרַבֶּה חַיִּים. מְרַבֶּה יְשִׁיבָה, מְרַבֶּה חֲכָמָה. מְרַבֶּה עֵצָה, מְרַבֶּה תְּבוּנָה. מְרַבֶּה צְדָקָה, מְרַבֶּה שְׁלוֹם. קָנָה שֵׁם טוֹב, קָנָה לְעַצְמוֹ. קָנָה לוֹ דְּבָרֵי תּוֹרָה, קָנָה לוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא:

(ח) רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּי קָבַל מֵהֵלֵל וּמִשְׁמַאי. הוּא הִיָּה אוֹמֵר, אִם לְמִדַּת תּוֹרָה הֲרַבֶּה, אֵל תַּחְזִיק טוֹבָה לְעַצְמְךָ, כִּי לְכַךְ נּוֹצְרֶתָ. חֲמִשָּׁה תְּלָמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּי, וְאֵלוֹ הֵן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֲרִקְנוֹס, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, וְרַבִּי יוֹסִי הַכֹּהֵן, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲרָךְ. הוּא הִיָּה מוֹנֶה שְׁבַחָן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֲרִקְנוֹס, בּוֹר סוּד שְׂאִינוֹ מְאֹבֵד טְפָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, אֲשֶׁרֵי יוֹלְדָתוֹ. רַבִּי יוֹסִי הַכֹּהֵן, חֲסִיד. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן

נתנאל, ירא חטא. ורבי אלעזר בן ערד, מעיז המתגבר. הוא היה אומר, אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים, ואליעזר בן הרקנוס בכף שניה, מכריע את כלם. אבא שאול אומר משמו, אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ורבי אליעזר בן הרקנוס אף עמהם, ורבי אלעזר בן ערד בכף שניה, מכריע את כלם:

(ט) אמר להם, צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם. רבי אליעזר אומר, עין טובה. רבי יהושע אומר, חבר טוב. רבי יוסי אומר, שכן טוב. רבי שמעון אומר, הרואה את הנולד. רבי אלעזר אומר, לב טוב. אמר להם, רואה אני את דברי אלעזר בן ערד מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם.

אנו ממשיכים בלימודנו בפרקי אבות, בפרק השני במשנה ט. אנו עסוקים כאן בהמשך המשניות המדברות על תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי, שהם כאמור: רבי אליעזר בן הרקנוס, שהיה "בור סוד שאינו מאבד טפה" – איש המסורת. רבי יהושע בן חנניה, שנאמר עליו "אשרי יולדתו" – שעיקר מעלתו הייתה יכולת הלמידה מאחרים. רבי יוסי הכהן, שהיה חסיד, ורבי שמעון בן נתנאל, שהיה ירא חטא, ורבי אלעזר בן ערד, שהיה כמעין המתגבר. וכך אומרת משנתנו: "אמר להם, צאו וראו איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם". וכאן אנו מוכרחים לשאול, מה בין זה לבין ראשית הפרק, שבה נאמר: "רבי אומר: איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם". יש הבדל בין דרך ישרה, שהיא ההבחנה בין הטוב לבין הרע, והיא מיוחדת לכל אדם המחפש לעבוד את ה' כראוי. זאת היא דרך ישרה באופן כללי. וצריך בה שיבור אותה האדם, צריך לברר בין הטוב לבין הרע. אבל אחר כך כאשר האדם מצא לעצמו את הדרך הישרה, בתוך הדרך הישרה עליו

לחפש מה היא הדרך הטובה. וכאן הדבר משתנה לפי האישיות של כל אדם ואדם. לכן אמר להם צאו וראו – יש להתבונן הרבה, כדי לדעת מה היא הדרך הטובה, בשביל כל אדם – כדי שידבק בה. הדבקות היא עניין פרטי של אותו אדם, שכבר ברר את הדרך הישרה.

וכך אמרו באמת חמשת התלמידים, "רבי אליעזר אומר – עין טובה. רבי יהושע אומר – חבר טוב. רבי יוסי אומר – שכן טוב. רבי שמעון (הוא רבי שמעון בן נתנאל) אומר – הרואה את הנולד. רבי אלעזר (הוא בן ערך) אומר – לב טוב. וזאת משום מה? משום שכל אחד חיפש את הדרך התואמת את נטיות הנפש הבסיסיות שלו.

עין טובה – זאת היא דרכו של ר' אליעזר, שהרי ר' אליעזר מתוך נטייתו לקפדנות בשמירת המסורת "בור סוד שאינו מאבד טיפה" (אבות ב ח), ואמרו עליו חכמים: "שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם" (יומא סו:), יש לו צורך בעין טובה – ברוחב לב, בעיניים טובות כדי לקבל גם כן את העובדה שאחרים סוברים אחרת ממנו, ולא קבלו דווקא את המסורת שלו. לכן הוא זקוק דווקא לעין טובה – תיקון למידת הדין שלו. ואילו ר' יהושע שאמרו עליו "אשרי יולדתו" (אבות ב ח), משום שידע ללמוד מאחרים, אמר כמובן, שהדרך הטובה היא חבר טוב – כי ממי ילמד אם אין לו חבר טוב? אפשר לומר, שלאנשים כר' יהושע, עולם בלי חברים – הוא עולם שראוי היה שלא יפרא. ר' יוסי שאמרו עליו שהיה "חסיד" (שם), אומר שכן טוב. כי אם יש לאדם שכן רע, קשה לו להיות חסיד. כי החסיד נוטה להיטיב אם זולתו. ואם השכן יהיה רע, וינצל את ההטבה הזו לרעה, חבל על כל החסידות. לכן ר' יוסי חיפש דווקא שכן טוב. ר' שמעון בן נתנאל שהיה "ירא חטא" (שם), אמר שהטוב ביותר הוא הרואה את הנולד, כי כך אין לו מה להתיירא מן החטא. אם הוא ידע מראש לאן הדברים נוטים, ידע שדרכו בטוחה וסלולה ואין לו מה לירא מן החטא. ור' אלעזר בן ערך, שהיה "כמעין המתגבר" (שם), אמר לב טוב. לב טוב היא מידה כוללת, לכל המידות כולם. כפי שאמר רבן יוחנן בן זכאי: "אמר להם, רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדכריכם, שבכלל דבריו

דבריכם". מכאן שה"לב טוב" זו היכולת לכלול את כל המידות כולן כאחד. אבל כאן יש לדייק. אמר, ר' יוחנן בן זכאי, לב טוב הוא עיקר, אבל לא כפי שלפעמים רגילים לומר "העיקר – הלב" – אלא מתי רואה אני את דבריו של ר' אלעזר בן ערך מדבריכם – דווקא שבכלל דבריו דבריכם, כאשר על ידי ליבו הטוב הוא כולל גם את המידות שלכם. מה שאין כן לב טוב לבדו שאינו מספיק. בוודאי צריך שיהיה בכלל דבריו כל דבריכם.

אָמַר לָהֶם צֵאוּ וּרְאוּ אִיזוּהֵי דֶרֶךְ רָעָה שִׁיתַּרְחֵק מִמֶּנָּה הָאָדָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, עֵין רָעָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, חֵבֵר רָע. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, שָׁכֵן רָע. רַבִּי שִׁמְעוֹן אֹמֵר, הַלּוּה וְאִינוּ מְשֻׁלָּם. אֶחָד הַלּוּה מִן הָאָדָם, כְּלוּה מִן הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לז) לוֹה רָשָׁע וְלֹא יִשְׁלָם, וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, לֵב רָע. אָמַר לָהֶם, רוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֶרְךָ מִדְּבָרֵיכֶם, שֶׁבְּכֻלָּל דְּבָרָיו דְּבָרֵיכֶם:

אנו נמצאים שוב בפרקי אבות בפרק השני באמצע משנה ט: "אמר להם", אם כן אנתנו ממשכים את דבריו של רבן יוחנן בן זכאי אל תלמידיו, אחרי שבחלקה הראשון של המשנה אמר להם "צאו וראו איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם", כאן אמר להם: "צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם".

"רבי אליעזר אומר, עין רעה" וכו'. היינו מצפים שאחרי ההכרעה של רבן יוחנן בן זכאי שאמר בדרך הטובה: "רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם", שמכאן והילך כולם יזניחו את שיטתם, וידבקו בשיטתו של אלעזר בן ערך. ולמרבה הפלא, למרות הכרעתו של רבם, המשיכו בדרכם. הדבר הזה אומר דורשני. "רבי אליעזר אומר: "עין רעה", לעומת הדרך הטובה שהוא קרא לה "עין טובה". רבי

יהושע שאמר לפני כן "חבר טוב", אומר בדרך הרעה "חבר רע". וכן רבי יוסי שאמר לפני כן "שכן טוב" אומר "שכן רע". רבי שמעון אומר, הלוח ואינו משלם. הוא אמר "הרואה את הנולד", כנראה שמי שלוה ואינו משלם, אינו רואה את הנולד. "אחד הלוח מן האדם, כלוח מן המקום ברוך הוא, שנאמר (תהילים לז) לוח רשע ולא ישלם, וצדיק חונן ונותן". ורבי אלעזר שאמר לפני כן "לב טוב", אומר כאן "לב רע".

אם כן, למרות שרבי יוחנן בן זכאי אמר להם שלב טוב כולל את הכל, הם בכל זאת המשיכו לדבוק בדרכם הפרטית. וזאת משום שאע"פ שדברי אלעזר בן ערך כוללים את דברי כולם, אבל כל אחד ואחד לפי מבנה נפשו, לפי האופציות הפנימיות שלו, זקוק היה לדרך מיוחדת. ומכאן אנחנו למדים שאין דווקא ללכת בדרך הסלולה לכולם, אם יש לאדם נטייה פרטית התואמת את אישיותו הוא. לכן צריך כל אחד ואחד למצוא את דרכו בעבודת ה', כפי שרגילים לומר, שהיה אומר ר' ישראל בעל שם טוב.

"אמר להם", וכך נאמר שוב במשנתנו, "רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם". כלומר ר' אלעזר בן ערך כולל את דברי כולם. כי אם יש לאדם לב רע הרי דרך זו כוללת בתוכה גם ממילא שכן רע, ועין רעה, וחבר רע, ולוה ואינו משלם, ולכן אמר רבן יוחנן בן זכאי: "רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם".

ממשיכה משנתנו לאמור (משנה י): "הם אמרו שלשה דברים". זאת אומרת, שכל אחד מחמשת התלמידים, של רבן יוחנן בן זכאי, היה אומר שלשה דברים כדי לברר את שיטתו. למשל: אם רבי אליעזר לימד אותנו שהדרך הטובה היא "עין טובה", כדי ללמוד מהי עין טובה, עלינו לדעת שלשה דברים. ומדוע כל אחד בחר לדבר על שלשה דברים? משום שכל אחד כולל בדבריו שלשה יחסים אשר לאדם: התחום שבין אדם למקום, התחום שבין אדם לחברו והתחום שבין האדם לעצמו. ובכן אנו רואים, גם

את הדברים הבאים לידי ביטוי, למשל במשנה של רבי אליעזר. "רבי אליעזר אומר, יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך, ואל תהי נוח לכעוס. ושוב יום אחד לפני מיתתך. והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים, והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה", יש כאן לכאורה כבר יותר משלשה דברים, "שנשיכתן נשיכת שועל, ועקיצתן עקיצת עקרב, ולחישתן לחישת שרף, וכל דבריהם כגחלי אש". אבל אם נראה את אופי הדברים, נראה שיש באמת רק שלשה דברים. "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך, ואל תהי נוח לכעוס" – זאת היא ה"עין הטובה" – "בין אדם לחברו", זאת רק מידה אחת. "ושוב יום אחד לפני מיתתך" – זה "בין אדם לעצמו". "והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים, והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה" – זה "בין אדם למקום". "והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה", כי ה' יתברך תובע את עלבונם "שנשיכתן נשיכת שועל".

אפשר גם לראות במשנה זו, את כל חייו האישיים של ר' אליעזר בן הורקנוס, שנכווה מאד מגחלתן של חכמים, כאשר נידו אותו על כך שלא רצה לחזור בו מדעתו נגד הרבים (ב"מ נט:), וכן גם הם נכוו מגחלתו, שהרי בגלל קללתו אותם, הם מתו מיתה משונה (פסחים סט., סנהדרין סח.). וכמו כן גם אמרו "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך, ואל תהי נוח לכעוס" זהו מוסר אישי שרבי אליעזר בן הורקנוס מפנה לעצמו כדי שלא יקפיד על חבריו יתר על המידה. "ושוב יום אחד לפני מיתתך" – כנראה יש גם רמז למה שקרה בסופו של דבר לרבי אליעזר בן הורקנוס שיום אחד לפני מתתו נתפייס עם חבריו אשר נידוהו (סנהדרין סח.).

(י) הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה (שְׁלֹשָׁה) דְּבָרִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, יְהִי כְבוֹד חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ, וְאֵל תְּהִי נוּחַ לְכַעוֹס. וְשׁוּב יוֹם אֶחָד לְפָנַי מִיְתַתְּךָ. וְהוּי מִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד אֹרֶן שֶׁל חַכְמַיִם, וְהוּי זֶהִיר בְּגַחְלָתָן שֶׁלֹּא תִכּוֹה, שְׁנִשְׁכַּתְּנָהּ נִשְׁכַּת שׁוּעַל, וְעִקִּיצְתָּן עִקִּיצַת עֶקְרֵב, וְלַחִישְׁתָּן לַחִישַׁת שְׂרָף, וְכֹל דְּבָרֵיהֶם כְּגַחְלֵי אֵשׁ:

(יא) רבי יהושע אומר, עין הרע, ויצר הרע, ושנאת הבריות,
מוציאין את האדם מן העולם:

(יב) רבי יוסי אומר, יהי ממון חברך חביב עליך כשלהך. והתקן
עצמך ללמוד תורה, שאינה ירשה לך. וכל מעשיך יהיו לשם
שמים:

(יג) רבי שמעון אומר, הוי זהיר בקריאת שמע (ובתפלה).
וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים
לפני המקום ברוך הוא, שנאמר (יואל ב) כי חנון ורחום הוא ארך
אפים ורב חסד ונחם על הרעה. ואל תהי רשע בפני עצמך:

אנו שוב נמצאים בפרק שני של מסכת אבות (משנה יא) בדבריו של רבי
יהושע. תלמידו השני של רבן יוחנן בן זכאי, שהוא בכלל אלה שאמרו
שלשה דברים, כדי לבאר את מידתם. מידתו של ר' יהושע הייתה, כידוע,
"אשרי יולדתו". אשרי יולדתו – הכוונה, כפי שלמדנו, שיש לו אוזן נטויה
לשמוע כל אדם. אומר לנו ר' יהושע, שכדי להיות "אשרי יולדתו" כדי
שיוכל לשמוע כל אדם, עליו לחפש "חבר טוב", כפי אמר לנו בדרך
הטובה, שבה ידבק האדם, כדי שאדם יהיה לו חבר טוב עליו להישמר
משלושת הדברים המוזכרים במשנה: "ר' יהושע אומר: עין הרע, ויצר הרע,
ושנאת הבריות מוציאין את האדם מן העולם". כי הרי אם יש בו שלושת
אלה, ברור שלא יצליח האדם הזה שיהיה לו חבר טוב.

וכפי שאמרנו, (בפעמים הקודמות) שלושת הדברים האלה, בדברי כל אחד
מתלמידי רבן יוחנן בן זכאי, הם שלושה ממדים: עין הרע – הוא הקלקול
של חבר טוב ביחס למקום. אם יש לאדם עין רעה על ברייתו של הקב"ה,
סימן שיש לו בקורת פנימית על האופן שבו העולם נברא, ולכן אין הוא
יכול להיות חברו של מקום. ויצר הרע – זאת אומרת שאין האדם יכול
למצוא חבר טוב בתוך עצמו, כי עצמו הוא יצר הרע. וכי ירצה האדם
שהיה לו חבר כזה? וכן שנאת הבריות – זה בין אדם לחברו, וזה דברים

שאינם צריכים ברור, שעל ידי שנאת הבריות לא ימצא האדם חבר טוב. אם כן מצאנו כאן הדרכה למצוא חבר טוב, גם ב"בין אדם למקום" – עין הרע. גם ב"בין אדם לעצמו" – יצר הרע, וגם ב"בין אדם לחברו" – שנאת הבריות.

לעומתו ר' יוסי, שנקרא חסיד, והחסיד דרכו להיטיב לחברו, מדריך אותנו כיצד להיות חסיד (משנה יב). "רבי יוסי אומר: יהי ממון חברך חביב עליך כשלך. והתקן עצמך ללמוד תורה, שאינה ירשה לך. וכל מעשיך יהיו לשם שמים". אם כן ההדרכה של ר' יוסי היא הדרכה אקטיבית, מה עליך לעשות כדי להיטיב עם העולם. וגם פה מצאנו את שלושת הממדים: ממון חברך שצריך שיהיה חביב עליך כשלך – זה בין אדם לחברו. והתקן עצמך ללמוד תורה, שאינה ירשה לך – זה בין אדם לעצמו. וכל מעשיך יהיו לשם שמים – בין אדם למקום. ובכך יוכל האדם להיות חסיד. כי אם יחסר לו אחד משלשת הממדים, גם שני הממדים האחרים לו יבואו לידי ביטוי שלם. אם כך, מצאנו שכל אחד מן החכמים, מתלמידי רבן יוחנן בן זכאי, ידע להדריך את בני דורו, בשלשת הממדים המבטאים את מדתו המיוחדת.

כמו כן גם התלמידים הבאים אחריהם. (משנה יג) רבי שמעון, שהוא ר' שמעון בן נתנאל, שאמרו עליו שהוא ירא חטא, פותח את דבריו בביטוי "הוי זהיר". אם כן הזהירות אופיינית למי שיש בו יראת חטא. "הוי זהיר בקריאת שמע". קריאת שמע היא דווקא ממד שבין אדם לחברו – שבה האדם כדי לדעת את ה' מתאחד על כל כלל ישראל, פותח במילים: "שמע ישראל" – דווקא מתוך ההתחברות שלי עם כלל ישראל, אני יודע ש"ה' אלהינו ה' אחד". אבל יש גם הדרכה בין אדם למקום – "וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא, שנאמר (יואל ב) כי תנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה". וכן יש גם הדרכה בין אדם לעצמו – ואל תהי רשע בפני עצמך".

מכאן שצריך האדם להיזהר גם מן הזהירות היתירה. אם האדם יזהר יתר על המידה, גם אז עלול להיכשל. ואם יחשוב על עצמו שהוא רשע, הרי שיחסר לו הכח העיקרי כדי לתקן את עצמו, שהרי אין לו את מי לתקן, שהרי הוא בעצמו רשע, ולכן נאמר: "אל תהי רשע בפני עצמך" – ותתעודד.

(יד) רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, הוּי שְׁקוּד לְלִמּוּד תּוֹרָה, (וְדַע) מֶה שְׁתָּשִׁיב לְאַפִּיקוֹרוֹס. וְדַע לְפָנַי מִי אֶתָּה עֹמֵל. וְנֶאֱמַן הוּא בֶּעַל מְלֹאכְתָּךְ שִׁישְׁלֵם לְךָ שְׂכָר פְּעֻלָּתְךָ:

(טו) רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, הַיּוֹם קָצַר וְהַמְּלֹאכָה מְרַבָּה, וְהַפּוֹעֲלִים עֲצֵלִים, וְהַשְּׂכָר הֶרְבֵּה, וּבֶעַל הַבַּיִת דּוֹחֵק:

(טז) הוּא הָיָה אוֹמֵר, לֹא עָלִיךְ הַמְּלֹאכָה לְגִמּוּר, וְלֹא אֶתָּה בֶּן חוֹרִין לְבָטֹל מִמְּנָה. אִם לְמִדַּת תּוֹרָה הֶרְבֵּה, נוֹתְנִים לְךָ שְׂכָר הֶרְבֵּה. וְנֶאֱמַן הוּא בֶּעַל מְלֹאכְתָּךְ שִׁישְׁלֵם לְךָ שְׂכָר פְּעֻלָּתְךָ. וְדַע, מִתֵּן שְׂכָרְךָ שֶׁל צְדִיקִים לְעֵתִיד לְבוֹא:

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקִישָׁא אוֹמֵר, רְצֵה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזָכוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכֵךְ הֶרְבֵּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

6.1 . שלום לעם/ מבט לחיים

לא כמו שאתה חושב / רבני שלום לעם

התנועה זחלה באיטיות מרגיזה, הסירנה המהבהבת שעל גג המכונית לא עזרה במיוחד ואליוט בראון ידע שגם אם יתהפך העולם, הוא חייב להגיע בזמן למעבדת הכימיה של אוניברסיטת 'ג'ון הופקינס' שבמרילנד. במהלך שירותו של בראון כראש אגף המבצעים המיוחדים של סוכנות הריגול האמריקאית הסי. אי. איי ששוכנת בלאנגלי ווירג'יניה, הוא ביצע משימות מסוכנות ומורכבות בהצלחה מרבית. המשימה הפעם, אמנם לא הייתה מסוכנת אבל הייתה בעלת חשיבות מיוחדת כיוון שחיייו של טום תומאס ג'וניור, בנו של ראש הסוכנות היו מונחים על הפרק.

לפני כחמש שעות התקשר אליו אישית, ג'ון ברנן, ראש הסוכנות והודיע לו בקול נרגש על המשימה הבאה: 'בני טום, נדבק במהלך טיול ביערות האמזונס בחיידק נדיר וקטלני. המקום היחיד שבו יודעים לבודד את החיידק ולתת את החיסון המתאים, הוא רק במעבדות בית החולים של אוניברסיטת 'ג'ון הופקינס'. עליך להביא אליהם את דגימת הנגיף כדי שיוכלו להכין את תרכיב החיסון שבאמצעותו יינצלו חיי בני, רק שיש כאן

בעיה אחת... 'וקולו של ברנן, שהיה טיפוס קשוח במיוחד החל לרעוד: 'אם הדגימה לא תגיע בשעות הקרובות, חיינו של בני יהיו בסכנה גדולה! אני מבקש ממך לטוס למרילנד לקחת את הדגימת הנגיף ממעבדות בית החולים, הכרטיס מחכה שם על שמך. ואני אדאג שתחכה לך במרילנד מכונית מהירה כדי שתוכל להביא את הדגימה ושטוס יוכל לקבל את החיסון בזמן...!'

אליוט ידע שזו השעה הגדולה של החיים שלו. אסור לו לאבד את ההזדמנות לקבל את אמונו של ראש הסוכנות, והשיב בקול בוטח: 'אדוני, אני שמח על האמון הרב שאתה נותן בי ואני מוכן לצאת לדרך מיד'

'מעולה' ענה ברנן בסיפוק. 'צא לדרך ותעדכן אותי בהקדם על ההתפתחויות! אליוט, המורגל בהקפצות מהירות למשימות מיוחדות בכל העולם, ארגן מזוודה במהירות ויצא לעבר שדה התעופה. כעבור כמה שעות הוא כבר מצא את עצמו נוהג במכונית מהירה במיוחד מדגם ב.מ.וו כשהוא מנסה לגמוע את המרחק במהירות המקסימלית.

לרוע המזל, תנאי מזג האוויר היו גרועים וגשם כבד החל לרדת. חצי שעה לפני בית החולים, הרגיש אליוט שהחוס שבקע ממזגן הרכב מתחיל לתת בו את אותותיו ולהרדים אותו. הוא נלחם עם עפעפיו שלא ייסגרו והוא הרגיש כאילו מישוהו הניח עליהם משקולת כבדה. פיהוק גדול גרם לו להבין שהוא עייף מאד וחייב מנוחה, אבל אליוט ידע שאין לו זמן מיותר. כל שניה של נסיעה היא חשובה ומקרבת אותו אל היעד! בהיותו מורגל במשימות ממושכות ידע אליוט שעצירה בכביש למנוחה אינה באה בחשבון ובמקום לעצור, הדביק את רגלו לדוושת הגז ומנוע הטורבו של הב.מ.וו השמיע נהמה והמכונית הגבירה מהירות.

עשר דקות לפני ההגעה שמע אליוט ברדיו שעקב תאונת שרשרת בהמשך הכביש, נוצר פקק תנועה ענק שמאט את הנסיעה. 'כמו כן, בתאונת השרשרת', הודיע השדרן: 'נפצעו אימא וילד וישנם פצועים נוספים' אליוט הרגיש איך שהדם שלו מטפס במעלה הראש. 'את מי זה מעניין בכלל איך

הם מרגישים? בגללם אני הולך לפספס את המשימה' צעק בגרון נחר
בחלל המכוננית. הוא הפעיל את הסירנה שוב ושוב וניסה לרדת לשולי
הכביש, אבל השוליים לא אפשרו לו נסיעה מהירה בצדי הכביש. והוא
נאלץ להאט בכל כמה שניות, כדי לא להתנגש ברכבים שהמתינו בפקק
האינסופי. 'נוסעים נכבדים' המשיך שדר הרדיו: 'סעו בבקשה בזהירות ונהגו
כמו שצריך לנהוג בנהיגת חורף. כדי שלא יקרו לנו תאונות נוספות'.

עיניו של אליוט נהיו כבדות יותר ויותר. הוא שוב פיהק. עיניו נעצמו מבלי
שירגיש בכך, כשלפתע הם נפתחו בבהלה לקול מכה חזקה שהעירה אותו
משנתו: הוא נרדם לכמה רגעים והתנגש במעקה הביטחון, המכה גרמה
לרכב לחזור לאמצע הכביש והוא התנגש במכוננית שלפניו, שמעצמת
המכה התנגשה במכוננית השלישית.

אליוט חשב שהוא חולם. רק לפני כמה שניות הוא זעם על הרשלנות וחוסר
האחריות של נהג המכוננית שגרם לתאונת השרשרת שבגללה נוצר הפקק
שימנע ממנו להגיע בזמן לבית החולים והנה הוא מוצא את עצמו בתאונת
שרשרת שהפעם, האשם העיקרי הוא אליוט בעצמו.

'כעת אנחנו מקבלים דיווח נוסף' פלט מכשיר הרדיו של המכוננית ההרוסה.
'תאונת שרשרת נוספת התרחשה ממש עכשיו, כמה מטרים לפני תאונת
השרשרת הקודמת. אנשים סעו בזהירות!'

אליוט האומלל הרגיש כל כך נבוך ומתוסכל: רק לפני כמה רגעים הוא
האשים נהג שהוא לא הכיר בכלל בחוסר אחריות, למרות שאין לו מושג
מה גרם לתאונת השרשרת הקודמת והנה הוא בעצמו מכבב באירוע דומה
כאשר הפעם הוא יודע בוודאות מיהו האשם ומהי סיבת התאונה: העייפות
שלו. למזלו, התאונה קרתה מספר מטרים לפני התאונה הקודמת, מה
שהסביר כיצד הגיעה המשטרה בתוך שניות בודדות לזירת האירוע.

אליוט הוציא את תג הסוכן שלו ומיד ביקש מהשוטרים לקחת את הדגימה
של הנגיף ולנסוע מהר לבית החולים האוניברסיטאי של ג'ון הופקינס, כדי

שיוכלו להכין תרכיב מתאים לחיסון עבור טום. השוטרים דהרו עם הדגימה לבית החולים, שמיהרו להפיק את החיסון הנדרש ולחסן את טום מפי החיידק הקטלני. מנהל מעבדת הכימיה הודיע להם שדגימת הנגיף, הגיעה ממש ברגע האחרון. אם המשטרה הייתה מאחרת בחמש דקות, כנראה שטום היה כבר מת כתוצאה מהתפשטות החיידק בגופו.

אמבולנס פינה את אליוט מהרכב ההרוס, לבית החולים על שם 'גון הופקינס' כאשר הוכנס אליוט לטיפול רפואי, שלפתע שמע לצדו קול מוכר: 'אליוט, אני רוצה להודות על הנסיעה. התושייה שלך, הצילה את חייו של טום, היה בטוח אליוט, כי לא אשכח זאת לעולם...'

*

חכמינו למדו אותנו כלל גדול לחיים: 'הווי דן את כל האדם לכף זכות' מכיוון שמעולם לא נוכל לדעת מתי הגלגל יכול להסתובב ולשים אותנו במצב דומה. ברגע שנלמד זכות על האחרים, לפחות נוכל לעצב את האישיות שלנו ולטעת בתוכנו מידות טובות ומתוקנות.

6.2 . סיפור לשבת

מיוחד מכולם / הרב איתמר מאיר

מיוחד מכולם

בכפר קטן ועני במרכז הודו חי לו ג'אמו פראדש. ג'אמו היה איש מבוגר ועני, שהשמועה סיפרה כי הוא נצר למשפחת כהני דת מיוחסים, שמתו במגיפה לפני עשרות שנים וכי בצעירותו הוסמך בידי מנהיג רוחני גדול ורב השפעה. לפרנסתו נהג ג'אמו לזמר שירים שונים כשהוא מקיש במצלתיים ישנות, העוברים ושבים נהגו להשליך לעברו פרוטה מפעם לפעם, או שהזמינו אותו לזמר שיר מיוחד ואז היו מכפילים את שכרו. הוא ואשתו חיו בצמצום רב והדלות הייתה אורחת קבע בביתם, למרות מצבו הכלכלי הקשה היה שמח ג'אמו בחלקו. מדי בוקר כאשר היה מתיישב על מחצלת הקש היה פורש את כפיו כלפי מעלה ואומר: 'אני מודה לך אלוקים על כל הטוב שאתה עושה למעני, על הפרנסה שאתה מספק לי מדי יום, והמזל שאתה מספק לי בשפע. תודה לך!'

באחד הימים הגיעה אל הכפר חבורת נערים פוחזים מהכפר השכן, אנשי החבורה היו בריונים חורשי רע שרק חיפשו להיטפל למישהו וללעוג לו. כאשר הם הבחינו באיש הזקן היושב על המחצלת בכיכר הראשית של

הכפר ומזמר עבור עובר אורח. פנו אליו ואמרו: 'היי זקן מצומק, שיר לנו כמה שירים יפים לכבוד ביקורנו בכפר!'

הביט בהם האיש הזקן והתנהגותם החצופה לא מצאה חן בעיניו, הוא החליט לשתוק ולא הוציא הגה מפיו. כאשר המשיך לשתוק אליו ניגש אליו ראש החבורה ואמר: 'היי, האם אתה חרש? אמרנו לך להתחיל לשיר!'

הביט בהם הזקן בדומייה ונענע בראשו לשלילה. סירובו עורר את חמתם, אחד הנערים כבר אחז בצווארון חולצתו של הזקן ועמד לטלטל אותו כהוגן, אלא שמנהיג הקבוצה עצר בעדו ופנה אל הזקן: 'מדוע אינך שר? האם לא הבנת את הפקודה שקיבלת?'

'אינני שר לפושעים שכמותכם' השיב הזקן ללא מורא. 'מעמדי כצאצא למשפחת כהני דת מיוחסים, אינו מאפשר לשיר עבורכם. אינני אדם רגיל כשאר בני הכפר, אני מיוחד מכולם!'

תשובתו של ג'אמו הרתיחה את זעמם של הנערים והם החלו מכים אותו ובוועטים בו, הם החליטו ללמד אותו לקח ולהבהיר לו אחת ולתמיד, עד כמה הוא 'מיוחד' משאר האנשים. הם הושיבו אותו בכוח על כיסא, גלחו את שיער ראשו, מרחו את קרקפתו המגולחת במיץ לימונים. וזה עדיין לא הספיק עבורם, הם גלגלו אותו מן הכיסא, הפכו בבעיטה דוכן סמוך של פירות וירקות, השחילו את הפירות והירקות על חוט ותלו את מחרוזת הירקות על צווארו כדי להשפילו. העלו אותו על החמור שלהם, כשפניו על אחורי החמור וציוו עליו לאחוז בזנבו. וככה הובילו בתהלוכה של קלון בכל רחבי הכפר, הם לקחו עמם מהירקות ויידו אותם בפניו במשך כל התהלוכה, כדי שכל תושבי הכפר יראו וישמעו מה יעשה למי שיסרב לעשות את רצונם.

כאשר סיימו לכלות בו את זעמם גלגלו אותו מעל החמור ועזבו אותו לנפשו בקרן הרחוב, אשתו חשה לעברו כשהיא בוכייה ומושפלת. אבל

ג'אמו צחק בעליצות, ניקה את בגדיו משאריות הירקות וניחם אותה: 'על מה את בוכה אישה? ראי איך הכול יצא לטובה: 'שערי היה ארוך וסבך ובגלל שלא היה לנו כסף, לא הלכתי לספר, והנה קיבלתי כעת תספורת חינם. היו לי פצעים בעור הקרקפת ועכשיו מיץ הלימונים ירפא את קרקפתי הפצועה. אלמלא הם, לעולם לא הייתה ידינו משגת לקנות את מיץ הלימון היקר. מחרוזת הפירות והירקות, תשמש לנו אוכל. לא לארוחה אחת, אלא לכמה ארוחות, קומי אישה ובשלי לנו משהו טעים, אלמלא הנערים הפוחזים הללו היינו גוועים היום ברעב וכעת יש לנו אוכל גם ליומיים הקרובים. והדבר הכי חשוב, את זוכרת כשהתחתנו לא היה לנו מספיק כסף לשכור חמור ולרכוב עליו בתהלוכה של שמחה מסביב לכיכר כמו שמקובל? אז הנה, זכיתי לתהלוכה שלי היום. אמנם ארבעים שנה אחרי הזמן, אבל עכשיו אני מאושר...'

מחתה האישה את דמעותיה ושאלה: 'אבל מה יהיה על מעמדך? מה עם הביזיון הגדול שקיבלת? קם הזקן ומתח את חזהו בגאווה. והשיב: 'האם את יודעת מדוע קיבלתי את המכות וההשפלות הללו? מכיוון שסירבתי לשיר בעבורם. אדם שהוא משרת הא-ל אינו נכנע לתכתיביו של כל פרחח ופוחז, עמדתי על עקרונותיי ולמרות המכות שקיבלתי לא הוצאתי הגה מפי. אם כן, אין אלו ביזיונות אלא כבוד גדול עבורי שעמדתי על עקרונותיי בכל מחיר. את רואה שאני מיוחד מכולם?!

הבינה האישה את כוונתו בעלה, חיוך עלה על פניה והשניים צעדו בשמחה אל ביתם כשגאווה מלווה בשמחה ממלאת את ליבם...

ייחודיותם של הכהנים, מתבטאת בעבודתם כשליחי הקב"ה לבצע את עבודת הקרבנות והמקדש להם גם ניתנה האפשרות לברך את העם בברכת הכהנים. גם כיום כאשר אין לנו את בית המקדש, עלינו לדעת כי לכהנים ישנה עדיפות מעל שאר האנשים מכיוון שהם מיוחדים מכולם.

ונבחרו בידי הקב"ה וכאשר יבנה בית המקדש בקרוב, יזכו לבצע בו את עבודת הקרבנות ובית המקדש.

פתגם שבועי

פתגמים וניבים מפרקי אבות פרק ב'			
מס'	מס'	הניבים / הפתגמים	בפרק ומשנה
1	12	דע מה למעלה ממך: עין רואה ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין	אבות ב', א'
2	13	הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה	אבות ב', א'
3	14	הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה	אבות ב', א'
4	15	יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ	אבות ב', ב'
5	16	אל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה	אבות ב', ד'
6	17	אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו	אבות ב', ד'
7	18	אל תפרוש מן הציבור	אבות ב', ד'
8	19	אין בור ירא חטא, ולא עם הארץ חסיד	אבות ב', ה'
9	20	לא הבישן למד ולא הקפדן מלמד	אבות ב', ה'
10	21	במקום שאין אנשים, השתדל להיות איש	אבות ב', ו'
11	22	מרבה נכסים מרבה דאגה	אבות ב', ח'
12	23	היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלם.	אבות ב', ט"ו
13	24	לא עליך המלאכה לגמור	אבות ב', ט"ז
14	25	אשרי יולדתו	אבות ב', י"
15	26	יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך	אבות ב', י"
16	27	בור סוד שאינו מאבד טיפה	אבות ב', י"א
17	28	יהי ממון חברך חביב עליך כשלך	אבות ב', י"ב

הרגלים שגורמים לכם להיראות זקנים / רועי עמית

כולנו צעירים בלב ובנפש, אין ספק. אבל ישנם כמה שינויים קטנים שאנו צריכים לעשות כדי לשמור על המראה שלנו, ובפרט מראה עור הפנים שלנו, צעיר גם כן. 12 הרגלים שיש לכולנו, שלא ידעתם שגורמים לכם להוסיף שנים.

אתם מבצעים משימות רבות מדי: אם רשימת המטלות שלכם לעולם לא מתקצרת, יכול להיות שהלחץ מאורח החיים האינטנסיבי הזה בא על חשבון הבריאות שלכם. "אנשים חושבים שמולטי-טאסקינג זה דבר טוב, אבל למעשה הם לא מספיקים לבצע אף משימה ורק יוצרים עוד לחץ" אומר ד"ר ריימונד קסקארי, מנהל בית החולים סנט ג'וזף במחוז אורנג', קליפורניה. מחקרים רבים מצאו כי לחץ כרוני ומתח גורמים לשחרור של רדיקלים חופשיים, המולקולות אשר גורמות לתהליך ההזדקנות. במקום לנסות הכל בבת אחת, התמקדו במשימה אחת, ורק לאחר שתסיימו אותה, המשיכו לבאה בתור.

2. אתם תמיד אוכלים קינוח: בנוסף לקילוגרמים המיותרים בגוף, החיבה למתוקים גם מוסיפה שנים לעור הפנים. "מולקולות הסוכר מתחברות לחלבונים בתאים שלנו" אומרת ד"ר סוזן סטיוארט, מוועד בית החולים סן דייגו בקליפורניה. התהליך הזה, שנקרא גליקוגנזה, גורם להזדקנות עור הפנים, יצירת כתמים שחורים מסביב לעיניים, אבדן צבע, נפיחות בעור הפנים וקמטים. אם אתם רוצים לשמור על הנעורים, רצוי להיזהר מהמתוקים.

adamr

3. אתם ישנים פחות מ-5 שעות בלילה: "שעות שינה מועטות לא רק גורמות לנפיחות או כתמים שחורים מסביב לעיניים, אלא גם מקצרות את החיים" אומר ד"ר קסקארי, שייסד מעבדת שינה בבית החולים סנט ג'וזף. "שינה של בערך שבע שעות היא אופטימלית", הוא מוסיף. אם אתם מוצאים את עצמכם חסרי אנרגיה, מאבדים תשומת לב או סובלים מאיטיות בתפקוד היומיומי, כדי שתנסו לישון מוקדם יותר.

4. אתם עושים "מרתון" מול הטלוויזיה: מחקר שפורסם בכתב העת Circulation חקר כ-9,000 אוסטרלים ומצא כי על כל שעה בה אדם יושב מול הטלוויזיה ביום, עולה סיכונו למות בכ-11%. כמו כן, אנשים שבילו שש שעות בממוצע מול הטלוויזיה, חיו חמש שנים פחות מאלו שלא צפו. "כאשר אנו יושבים במשך יותר מ-30 דקות, הגוף מתחיל לשחרר סוכר לתוך התאים, מה שגורם להשמנה." אומר ד"ר קסקארי, "מומלץ לקום כל שלושים דקות, ולשחרר את הגוף מעט כאשר אתם זמן ממושך מול הטלוויזיה."

5. אתם מבלים את רוב היום בישיבה: הסכנות בישיבה ממושכת הוכחו במחקרים רבים. מומחים טוענים **שישיבה ממושכת מסוכנת לגוף כמו עישון**. האנשים שמבלים את היום על הכסא מסתכנים במחלות כליות, לב וסרטן, וכמובן, בהשמנה חולנית. התעמלות סדירה עוזרת לאזן את המשוואה, לפי מחקר של המגזין הבריטי לרפואת ספורט. המחקר מצא כי משתתפים שהתעלמו כ-150 דקות בשבוע או יותר, חיו כ-10 עד 13 שנים יותר מאלו שלא התעמלו כלל.

6. אתם לא משתמשים בקרם לעיניים: אפילו התכנית הפשוטה ביותר לטיפול בעור הפנים כוללת קרם עיניים טוב. "העור סביב העיניים דק יותר משאר עור הפנים, ומזדקן מהר יותר." אומרת ד"ר סטיוארט. "רצוי שהקרם יכיל רטין A, חומצה של ויטמין A, ויטמין C, חומצה היאלורונית ואנטיאוקסידנטים. שימוש קבוע בקרם לחות באזור העיניים יכול להוריד שנים מהמראה שלכם."

7. אתם משתמשים בקרם הגנה, אבל רק בים: "כשאתם עושים סידורים, נוהגים או סתם הולכים לתיבת הדואר מבלי שמרחתם קרם הגנה, אתם יכולים לגרום לעור נזק חמור יותר מבילוי יום על חוף הים שבמהלכו מרחתם קרם" אומרת ד"ר שרה טיילור, מרצה לרפואת עור בבית הספר לרפואה וייק פורסט. "הגורם מספר אחד לכמעט כל סימן של הזדקנות מוקדמת של עור הפנים הוא החשיפה לקרינה אולטרה סגולה." חשוב לזכור שקרינה אולטרה סגולה משפיעה גם ביום מעונן ואפילו בגשם, וכדי לשמור על עור הפנים עליכם למרוח אותם בקרם הגנה או קרם לחות עם מקדם הגנה בכל פעם שאתם יוצאים הבית.

8. אתן משתמשות ביותר מדי מוצרי איפור: "שימוש מוגזם באיפור יכול לגרום להזדקנות עור הפנים." אומרת ד"ר סטיוארט. "שימוש מוגזם באיפור, ובמיוחד במוצרים מבוססי שמן, יכול לסתום את נקבוביות העור ולגרום להתפרצויות." בנוסף, שימוש מוגזם בבשמים המכילים אלכוהול, מייבש את העור ואת הלחות הטבעית שלו ויכול לגרום בכך לקמטים.

9. אתם ישנים עם הראש בתוך הכרית: שינה על הבטן או על הצד עם הפנים לחוצות כנגד הכרית יכולה להאיץ את יצירת הקמטים. "הקולגן ורקמת עור הפנים הופכות לחלשות יותר ופחות תומכות עם הגיל" אומר ד"ר ג'יימס מארוטה, מנתח פלסטי ומומחה לעור הפנים. "כשאתם ישנים על אותו צד עם הפנים לכרית לילה אחרי לילה, העור לא נמתח בחזרה לצורה הטבעית כמו שהוא היה עושה כשהייתם צעירים". מומלץ לישון על הגב ולהחליף לציפיות מסאטן, ששומרות על העור חלק.

10. אתם מעשנים או שותים מקש: אם אתם מחובבי המשקאות הקלים, אתם בוודאי שותים אותם לרוב דרך קשיות שתייה, שנמצאות בכמעט כל מקום המוכר אותם. אמנם שתייה מקשית מונעת כתמים על השיניים, אך היא יכולה לגרום לקמטים מסביב לשפתיים, במיוחד בגילאים המבוגרים יותר. "העישון יכול לגרום לכך אף הוא" אומרת ד"ר ג'נט פריטוסקי, רופאת עור מניו-יורק.

11. אתם בדיאטה ללא שומן: "צריכת שומן חיונית עבור שמירה על מראה והרגשה צעירה" אומר פרנסי כהן, תזונאית ופיזיולוגית מניו-יורק. "חומצות השומן הבריאות כמו אומגה 3 שניתן למצוא בדגים ואגוזים, שומרות על העור גמיש ובכך מונעות קמטים ותורמות לפעילות הלב והמוח." האקדמיה האמריקנית לתזונה ודיאטה ממליצה על לפחות שתי מנות דג בשבוע.

12. אתם הולכים כפופים: "ישיבה שפופה במשך שעות, למשל מול המקלדת, גורמת לעמוד השדרה ליצור יציבה שעלולה להזיק לאורך זמן" אומר ד"ר ג'רמי סמית, מנתח גב מהמכון האורתופדי הוג בקליפורניה. "לעמוד השדרה צורת S מאוזנת, שמיועדת לתמוך ולייצב אותנו. יציבה רפויה מסיטה את עמוד השדרה מהתנוחה הזו, ומכבידה על השרירים העצמות והדיסקים הבין-חוליתיים, מה שלרוב מלווה בכאבים, עייפות ואפילו פריצות דיסק." מומלץ לשמור על **יציבה נכונה מול המחשב**.

8. אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה

ג' אייר תש"ג 8.5.1943 מרדכי אנילביץ – מפקד גטו ורשה נהרג

מרדכי אנילביץ ועימו מפקדי המרד נהרגו על ידי הגרמנים בבית שברחוב מילא 18 (שזהו שם ספרו של ליאון יוריס העוסק בנושא הנקרא מילא 18). בקיץ 1942, במהלך הגירוש הגדול של יהודי גטו ורשה למחנות ההשמדה, הקימו חברי תנועות הנוער החלוציות בגטו את הארגון היהודי הלוחם (ארגון אי"ל) שבראשו עמד מרדכי אנילביץ. בגטו הוקם בית מלאכה קטן לייצור נשק, ולתוך הגטו הוברחו כלי נשק מעטים. עד לאביב של שנת תש"ג 1943 נותרו בגטו ורשה 60,000 יהודים (מתוך 400,000 שהוכנסו לגטו בשנת 1940). הנאצים התקשו, מסיבות שונות, לארגן את משלוח היהודים שנותרו בגטו למחנות ההשמדה. וכאשר ניסו לבצע גירוש בחודש ינואר 1943 נתקלו לראשונה בהתנגדות מזוינת של היהודים; הגירוש הופסק, והגרמנים החליטו לפנות את הגטו "בפעולה מיוחדת". וכך, בערב פסח של שנת תש"ג פתחו הנאצים בהתקפה על גטו ורשה. הם תכננו פעולה שתמשך שלושה ימים, אך בפועל נמשכה הלחימה בגטו כחודש ימים !! כנאמר רבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים

מול כ 2,000 אנשי צבא גרמנים ואנשי אס.אס., מצוידים היטב בכלי נשק ותחמושת, התייצבו כ 700 צעירים וצעירות יהודים חסרי ניסיון צבאי כלשהו וברשותם רק נשק דל ומועט. הלוחמים והלוחמות של גטו ורשה הפכו את תעלות הביוב של הגטו, את המרתפים ואת הכוכים לעמדות צבאיות ולחמו נגד האויב נאצי בנחישות ובגבורה חסרת סיכוי. שאר יהודי הגטו התבצרו בבונקרים, וסייעו ללוחמים ככל שיכלו. הגרמנים החליטו

לשרוף את הגטו בית אחר בית. כשרשמית הגטו חוסל בכ"ז בניסן כפי שדיווח המפקד הגרמני לממונים עליו. במהלך הימים היו עדין חילופי אש בין הכח היהודי לנאצים ובג' באייר נפל הבונקר ברחוב מילא 18 מרדכי אנילביץ' מפקד המרד והגרעין העיקרי של הלוחמים נהרגו. הלחימה בגטו נמשכה עד יום 16 במאי, שבו חוסל הגטו סופית.

ד' אייר תש"ח 13.5.1948 גוש עציון נפל בידי הערבים

גוש עציון נפל בידי הצבא הירדני ופורעים ערבים מהסביבה. גוש עציון הנמצא באיזור יהודה היה בעל חשיבות אסטרטגית ממדרגה ראשונה, בהיותו חולש על הדרך בין הרי חברון לירושלים. הגוש, שכלל 4 ישובים יהודיים: כפר עציון, משואות יצחק, עין צורים של תנועת ההתיישבות של הפועל המזרחי וכן קיבוץ רבדים של תנועת השומר הצעיר נוסף לערך ההיסטורי שביישוב האיזור, הייתה לכך חשיבות מדינית רבה. עוד בימי תל חי נקבע הקו הציוני המדיני: במקום בו תחרוץ המחרשה היהודית את התלם האחרון – שם ייקבע גבול המדינה היהודית. תל חי וחניתה הוכיחו זאת במאבק על גבולות הגליל. יישובי חומה ומגדל קבעו את גבולות עמק בית שאן והגליל המערבי: גוש עציון עתיד היה, באותה דרך, לצרף את הר חברון, הזרוע כפרים ערבים עוינים, אל תחומי מדינת ישראל העתידה לקום.

החל מעלייתם לקרקע היה נתונים היישובים להתנכלויות של פורעים ערביים. כיוון שהיו מרוחקים מיישובים יהודיים, היו מנותקים ורק מספר מועט של שיירות הצליחו להעביר אליהם אספקה. ב-14/1/48 הותקף הגוש ע"י כנופיות ערביות, בפיקודו של עבד אל קדר אל חוסייני, אך מגיני הגוש הצליחו להדוף את התוקפים ולפגוע בהם. ב' ה' בשבט תש"ח (15/1/1948), בלילה, יצאו 38 לוחמים מהר טוב, כשהם נושאים משא של אספקה לגוש. במהלך ההליכה נקע אחד הלוחמים את רגלו ושב להר טוב בליווי שני לוחמים ושאר הכח המשיך בדרכו לרוע מולם נתגלו ע"י

הערבים, אשר התנפלו עליהם בהמוניהם ובקרב דמים אכזרי נרצחו כל 35 הלוחמים. (שיירת הל"ה) בחודש אדר נותק הגוש והיו קשיים ליצור קשר עם המגינים.

בתחילת חודש אייר 14/5/1948) התנהלו קרבות עזים, בעקבות התקפת הגוש ע"י כוחות גדולים של הלגיון הערבי, שכללו חי"ר ומשוריינים וכנופיות ערביות. כפר עציון נכבש ובקרב נפלו ונפצעו 70 מגינים. למרות כניעתם של אחרוני המגינים, טבחו בהם הערבים לעיני כל ורצחו באכזריות 127 אנשים ורק ארבעה נותרו בחיים ובתיווך הבריטים וה"צלב האדום" הבינלאומי נלקחו בשבי. היה זה בערב שקדם להכרזה על הקמת המדינה. בקרבות נהרגו 240 איש ו 260 נלקחו בשבי לירדן. לימים קבעה הכנסת את יום ד' באייר יום נפילת כפר עציון כיום הזיכרון הכללי לחללי צה"ל.

ה' אייר תש"ח 14.5.1948 הוכרז על הקמת מדינת ישראל

ביום זה בשנת תש"ח (1948) החליטה מועצת העם להכריז על הקמת המדינה. טקס הכרזת המדינה היה אמור להתקיים ביום סיום המנדט הבריטי בארץ ישראל, אך מכיוון שהתאריך לסיום המנדט נקבע לשעת חצות בליל שבת, 15 במאי 1948 הוחלט להקדים את הכרזת המדינה ליום שישי, ה' באייר (14 במאי). טקס הכרזת המדינה התקיים במוזיאון תל אביב (הישן) ברח' רוטשילד בשעה 4:00 אחר הצהריים. בטקס נכחו רוב חברי מועצת העם, ומחוץ לאולם המוזיאון התאספו אלפי אנשים נרגשים. הטקס היה קצר כ 35 דקות והוא הועבר בשידור ישיר ראשון בקול ישראל. דוד בן גוריון עמד וקרא בקולו החזק והתקיף את מגילת העצמאות: "בארץ ישראל קם העם היהודי, בו עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית... זוהי זכותו הטבעית של העם היהודי להיות ככל עם ועם, עומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית... לפיכך, אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל היא מדינת ישראל". לאחר שסיים בן גוריון את קריאת ההכרזה הזמן הרב פישמן, שבירך בקול רועד וחנוק

ברכת שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", והקהל ענה "אמן" בקול. הטקס ההיסטורי הסתיים בחתימת כל הנוכחים, ובראשם דוד בן גוריון, על מגילת העצמאות. למחרת פלשו צבאות ערב למדינה שרק הוכרז על הקמתה, והחלה מלחמת השחרור.

ה' אייר תש"ח 14.5.1948 מבצע "קלשון"

היות והיה ידוע שהבריטים מפנים את ירושלים החלה התארגנות של כל הכוחות היהודים הלוחמים בירושלים (ההגנה, האצ"ל והלח"י) לתפישת שטחים ברחבי ירושלים. המבצע נקרא קלשון היות וההשתלטות היתה בשלושה צירים עיקריים. בצפון העיר נתפס בית הספר לשוטרים ושכונת שיח ג'ראח שלאחר חמישה ימים נתפס בחזרה על ידי הלגיון הירדני. בדרום העיר נתפסה תחנת הרכבת ובניין המדפיס הממשלתי ונוצר קשר רציף עם קיבוץ רמת רחל ואילו במרכז העיר נתפסו מגרש הרוסים, בנין ג'נראלי, מלון המלך דוד ובכך נוצר רצף לשכונות ימין משה ומשכנות שאננים. עקב סדרי עדיפויות לא נכנס כוחותינו לרובע היהודי בעיר העתיקה ושאליו נכנס הלגיון הירדני. (היו מספר נסיונות לחזור ולשחרר את הרובע אך הם נכשלו). ניתן לומר שמבצע קלשון קבע את גבולות ירושלים עד לשחרורה ואיחודה במלחמת ששת הימים

ה' אייר תשמ"א 9.5.1981 נפטר המשורר אורי צבי גרינברג (אצ"ג)

אורי צבי גרינברג (אצ"ג) נולד ב- ט"ו תשרי, תרנ"ז (22.9.1896) בגליציה שבפולין,

למשפחה רבנית ולכן קיבל חינוך תורני ברוח החסידות. כשהיה בן 16 פרסם את שיריו הראשונים בעברית וביידיש. היות והיה לו אזרחות אוסטריה גויס לצבא באוסטרי במלחמת העולם הראשונה. בשנת 1918 ערכו בפולנים (כהרגלם) פוגרום ביהודים ומשפחתו של אצ"ג ניצלה. אצ"ג פוהסם חוברת ובה האשים את הנוצרים ביחסם ליהודים ובעקבות כך

הוציא השלטון הפולני צו מאסר נגדו ולכן נאלץ לברוח מפולין לגרמניה. שם המשיך אצ"ג לפרסם מאמרים והידוע בהם ניבא את השמדת היהודים באירופה. בחנוכה של שנת תרפ"ד (1924) עלה לארץ וסייר בה לאורכה ולרוחבה.

רושם קשה נשאר לאצ"ג כשהגיע לירושלים ולהר הבית וראה את העליבות של היהודים וכן את המסגדים שתפסו את מקומו של בית המקדש. אצ"ג היה מקורב לחלוצים ולכן כתב עליהם דברי שבח רבים ואולם הוא יצא כנגד הנהגת היישוב אשר לטענתו לא עשתה די כדי להגן על היהודים והתרפסה בפני שלטון המנדט. עקב דעותיו חבר לתנועה הרוויזיוניסטית בראשותו של זאב ז'בוטינסקי. במהלך שנות השלושים שהה אצ"ג בשליחות באירופה וקצת לפני שהיה מאוחר הצליח להימלט חזרה לארץ. בשנת 1951 פרסם את ספרו הידוע "רחובות הנהר" אשר מתאר את חורבן יהדות אירופה. בספרו, יוצא אצ"ג בהתקפה על הקב"ה, על אומות העולם ועל השארות היהודים בגולה. לאחר הקמת המדינה נבחר לכנסת מטעם מפלגת "חרות" אורי צבי גרינברג נפטר ביום העצמאות תשמ"א ונקבר בהר הזיתים בירושלים.

ז' אייר תר"פ 25.4.1920 התכנסה ועידת "סן רמו"

לאחר מלחמת העולם הראשונה התכנס "חבר הלאומים" בעיר סן-רמו שבאיטליה לדון בשאלת ארץ ישראל והצהרת בלפור אשר הבטיחה הקמת בית לאומי לעם היהודי בכל ארץ. הועידה החליטה למסור את ארץ ישראל כמנדט זמני לבריטניה עד אשר יתארגן בארץ השלטון היהודי בכל חלקי ארץ ישראל. סעיפי טופס המנדט הדגישו את הקשר ההיסטורי בין העם היהודי לבין ארץ ישראל וקבעו את מחויבותה של ממשלת המנדט לפתח את התשתית התעשייתית, הכלכלית, המדינית והמנהלית של הבית הלאומי, לסייע לעליית יהודים, לעודד התיישבות רצופה של יהודים על הקרקע ולשמור שהשפה העברית תהיה שפה רשמית כמו האנגלית והערבית.

משמעות המנדט הייתה החלפת השלטון הצבאי הבריטי בארץ ישראל, שנמשך כשלוש שנים בשלטון אזרחי, דבר שהיווה הקלה עצומה ליישוב היהודי מאחר והמשטר הצבאי הבריטי היה בעל מגמות פרו ערביות מובהקות. המנדט הבריטי היווה, במידה רבה, את המשך "הצהרת בלפור". חבר הלאומים שלאחר מלחמת העולם השנייה הפך למוסד האומות המאוחדות (האו"ם) אישר את כתב המנדט על א"י, ובו נכללה גם הצהרת בלפור (1917) וכך קיבלה הצהרת בלפור תוקף חוקי ובינלאומי

ח' אייר תש"ח 17.5.1948 שחרור מצודת נבי-יושע (מצודת כ"ח)

מצודת כח נבנתה על ידי הבריטים בשנת 1938 כחלק מרשת מצודות טיגארט (טיגארט על שם מהנדס אנגלי שתיכנן אותם) מצודות אלו בנו הבריטים על קו הגבול הצפוני. לקראת עזיבת הבריטים את הארץ הם מסרו את המצודה לידי הערבים. המצודה שלטה על צומת דרכים חשובה בו נפגשים כביש הצפון והדרך ליישובים: רמות נפתלי, מנרה ומשגב עם. גם כביש ראש פינה – מטולה נשלט על ידה. בשל חשיבותה האסטרטגית הוחלט לפעול מיד כנגדה ולכבשה. המשימה הוטלה על יחידה מגדוד 11 של חטיבת גולני ויחידה מן הגדוד השלישי של הפלמ"ח. הכח התגלה במרחק כ-150 מ' מן היעד, ונפתחה עליו אש ו-4 לוחמים נהרגו בניסיון הכיבוש הראשון. בעקבות הניסיון תגברו הערבים את המצודה ב 60 לוחמים ופוצצו את הכביש העולה למצודה במספר מקומות על מנת להקשות את הגישה.

הניסיון השני לכיבוש המצודה תוכנן היטב. התיכנון היה שכח בפיקודו של דודו (שעל שמו השיר הידוע) יגיע למצודה ויניח מטען נפץ שדרכו יחדרו למצודה ואולם התברר שחומר הנפץ הונח חיצונית למצודה נמוך מגובה הרצפה של המצודה, תוך כך החלו הערבים לירות על כוחותינו במהלך ניסיון זה נהרגו 22 לוחמים ובהם מפקד הכח (וכן פרידמן פילון שעל שמו

מחנה פילון שליד ראש פינה) ניסיון כיבוש נוסף של המצודה נערך
במסגרת מבצע "יפתח" וכוחות הפלמ"ח צרו על המצודה ומטוס של "חיל
האוויר" השליך פצצות תבערה שאמנם לא פגעו אך הבריחו את הערבים.
לאחר כניסת הכוחות למצודה נורה בטעות פגז על ידי כוחתינו והרג שני
חיילים נוספים. בקרבות על כיבוש מצודת ישע נפלו עשרים ושמונה
לוחמים ומכאן כינויה, מצודת כ"ח (כ"ח - 28)

הריצה במרתון ירושלים
להשלמת המימון להקמת פארק החסד ע"ש אודליה

בננו הצעיר ישי ה' יחייהו ויזכהו יזם עם הנוער ביישובנו – חשמונאים פעולה לסיוע בהשלמת המימון החסר להקמת פארק החסד להנצחתה של אודליה.

אחרי שרץ כבר שני מרתונים שלמים 42.2 ק"מ כ"א (מרתון טבריה ומרתון תל אביב) אותם הוא הקדיש למטרות חברתיות (פעמונים) הוא רץ במרתון ירושלים אותו הוא הקדיש לפארק החסד ע"ש אודליה (הפארק מתוכנן להתאים גם לילדים נכים)

היעד שהם קבעו לעצמם לגייס הוא 42,195 ₪. שקל על כל מטר שהוא רץ. וכל זאת הוא מסביר באתר אשר הקישור אליו מצורף בזה. הוא ביקש ממני שאעזור לו להפיץ האתר ואני כאבא ממושמע עושה זאת.

כדאי ללחוץ על הקישור:

בס"ד

אבוש, מצ"ב קישור לאתר התרמות לפארק אודליה. אתה מוזמן להפיץ

אותו <http://www.mimoona.co.il/ProjectsMobile/171>

From: ישי דוד תורג'מן [mailto:ishay.d.t@gmail.com]

Sent: 19 Mar 2014 1:59 PM

To: אבוש

Subject: אתר התרמה לפארק אודליה

מס'	המקור	מאת
1	שלום לעם – תורה ויהדות	דוד קליינר, יוסף רוזניק, איתמר מאיר, אבי בן אבנר, אריה תומר
2	פרשת השבוע לשוטרי ישראל	דודו אלהרר, הרב אליהו מוגרבי, מני ישי, יוסי לוי
3	שבת שלום מקובי ביטר	קובי ביטר
4	בית מורשה	הרב יהודה ברנדס הרבנית מיכל טיקוצ'ינסקי
5	ניר אביעד	ניר אביעד
6	פרסומא – נקודה טובה	ר' משה רוט
7	הרב שמעון בוחניק שליט"א	הרב שמעון בוחניק
8	חמישה חומשי תורה ומפרשי המקרא	רש"י, ראב"ע, רד"ק, רס"ג, רמב"ן, חזקוני, ספורנו, רשב"ם
9	מסכת אבות	
10	אתרי יהדות באינטרנט	

תודה לכל בעלי המקורות שבזכותם יכולתי לערוך ולהפיץ
פנינים אלו מהפרשה להגדיל תורה ולהאדירה .

בברכת שבת שלום ומבורך
וחג פסח כשר ושמח
שמעון תורג'מן

סדרת פרסומי "גמ"ח תורג'מן"

בנושא מעגל השנה ומעגל החיים של האדם היהודי:

1. פנינים לשבת גליון שבועי בפרשת השבוע וחגים בדוא"ל למנויים.
2. ברית מילה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים בנושא הברית ו"ברית יצחק" כולל קריאת התיקון מחולק ל 10 קוראים.
3. פדיון בן חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא הפדיון.
4. זבד הבת חוברת אישית מזכרת לתינוקת ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא זבד הבת.
5. חלאקה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה מנהגים, תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא ה"חלאקה".
6. בר מצווה חוברת אישית מזכרת לבר המצווה ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בר מצווה".
7. בת מצווה חוברת אישית מזכרת לבת המצווה ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בת מצווה".
8. נישואין חוברת אישית ובה הדרכה לבני הזוג ובה תפילות וברכות, תוכנית לוגיסטית לאירגון החתונה כולל לוי"ז מפורט כולל הנחיות לרישום ברבנות, טיפים לבחירת האולם, הקייטרינג, התזמורת הצלם ויתר בעלי המקצוע וכן תוכנית להכנת תקציב לאירוע וניהול ההזמנות והמזמנים, מתנות ועוד. וכן טיפים שונים לניהול האירוע.
9. חנוכת בית חוברת אישית מזכרת למשפחה ובה מנהגים, הלימוד מחולק, ל-10 קוראים תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט טקס "חנוכת הבית".
10. אזכרות: חוברת תפילה זכרון לעילוי נשמת המנוח/ה כולל פרקי תהלים ומשניות המותאמים לשם הנפטר/ת וכן דברי זכרון, קווים לדמותו/ה ותמונתו/ה של המנוח/ה.

רחוב הגפן 22, ת"ד 1601, חשמונאים 73127

טלפון: 08-9761519, פקס: 08-9761010

ני"ד: 050-5333949

דוא"ל: h-tourjy@smile.net.il

